

Končno poročilo

Upravljanje jezikovne politike visokega šolstva: pregled stanja, dobrih praks in ukrepi (CRP V6-2276)

Finančna podpora

ARRS in MIZŠ

Trajanje projekta

1. 10. 2022–30. 9. 2023

Avtorici in avtorji:

Monika Kalin Golob

Simon Krek

Tadeja Rozman

Marko Stabej

Boštjan Udovič

Univerza v Ljubljani:

Fakulteta za družbene vede,

Filozofska fakulteta,

Fakulteta za upravo

Ljubljana, oktober 2023

Kazalo

KRATEK POVZETEK S PRIPOROČILI	4
Priporočila za jezikovno upravljanje visokega šolstva	4
1. Pravnoformalni okvir	4
2. Jezikovnostrateški dokumenti univerz: odgovornost univerz za jezikovni režim	5
3. Jezikovnotehnološke storitve	5
4. Večja podpora mobilnosti	6
0 UVOD	7
I Jezik na tujih univerzah: pregled izbranih primerljivih držav	9
ANALIZA IZBRANIH DRŽAV	9
Primer 1: Češka	10
Primer 2: Danska.....	10
Primer 3: Hrvaška.....	11
Primer 4: Baltske države – Estonija, Litva, Latvija.....	12
Primer 5: Madžarska	13
Primer 6: Slovaška.....	14
Primer 7: Irska.....	14
II Jezik v visokem šolstvu v Sloveniji: pregled formalnih podlag	18
USTAVA IN ZAKONI	18
Ustava Republike Slovenije	18
Zakon o javni rabi slovenščine	18
Zakon o visokem šolstvu	18
STATUTI UNIVERZ	19
Statut Univerze v Ljubljani.....	19
Statut Univerze v Mariboru	19
Statut Univerze na Primorskem	20
STRATEGIJE UNIVERZ	21
Strategija Univerze v Ljubljani 2022–2027.....	21
Strategija Univerze v Mariboru 2021–2030	22
Strategija Univerze na Primorskem 2021–2027	22
NACIONALNI PROGRAMI	23
Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do 2030	23
Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025.....	24
Strategija internacionalizacije visokega šolstva in znanosti v RS do 2030.....	25

III Pravnoformalne podlage in dokumenti kot okvir za ukrepe ter definiranje pojma <i>skrb za slovenski jezik</i>	27
Skrb za razvoj slovenskega jezika v visokem šolstvu in znanosti	28
IV Slovenščina kot strokovni jezik na slovenskih univerzah: primerjava stanja 2013–2023 glede na predmete	32
V Stanje in prakse glede vključevanja tujih izmenjavnih študentov na Univerzi v Ljubljani, Univerzi v Mariboru in Univerzi na Primorskem	37
VI Redno vpisani tuji študenti na Univerzi v Ljubljani, Univerzi v Mariboru in Univerzi na Primorskem: usvajanje slovenskega jezika	41
VII Skupni študijski programi	46
VIII Doktorski študij	49
IX Ugotovitve in priporočila	51
Priporočila za jezikovno upravljanje visokega šolstva	53
1. Pravnoformalni okvir	53
2. Jezikovnostrateški dokumenti univerz: odgovornost univerz za jezikovni režim	55
3. Jezikovnotehnološke storitve	60
4. Večja podpora mobilnosti	62
X Navedena literatura	63
PRILOGA A: PREGLEDNICA PREDMETOV PO UNIVERZAH IN FAKULTETAH (2013)	65
PRILOGA B: PREGLEDNICA PREDMETOV PO UNIVERZAH IN FAKULTETAH (2023)	71
PRILOGA C: VPRAŠALNIK IN SHEMATSKI PRIKAZ ODGOVOROV	86
PRILOGA Č: SCENARIJ SREČANJA 6. IN 20. 6. 2023	91
PRILOGA D: UMEŠČANJE ANGLEŠČINE V UČNI PROCES NA FAKULTETAH (SWOT)	94
PRILOGA E: PREGLED JEZIKA DOKTORATOV 1990–2023 SKUPNO ZA VSE UNIVERZE IN PO ZNANSTVENIH PODROČJIH	95

KRATEK POVZETEK S PRIPOROČILI

Javni dokumenti o jeziku visokega šolstva in znanosti RS se zavezujejo, da bodo skrbeli za razvoj slovenščine kot strokovnega in znanstvenega jezika. Za to je treba zagotoviti predvsem:

1. zadosten (in čim večji) obseg rabe slovenščine v strokovni in znanstveni komunikaciji,
2. zadostno (in čim boljše) znanje slovenščine vseh deležnikov in deležnic visokošolskega področja.

Kot pomemben del skrbi za slovenski jezik v visokem šolstvu in znanosti se pogosto omenja predvsem skrb za slovensko terminologijo posameznih strokovnih in znanstvenih področij in ved. **Terminologija v nekem jeziku lahko dejavno obstaja in se razvija le tedaj, če se ta jezik redno in obsežno uporablja v visokošolski, strokovni in znanstveni komunikaciji.**

Skrb za slovenski jezik tako po eni strani pomeni

- a. dejavnosti, s katerimi jezik nadgrajujemo z novimi poimenovalnimi in drugimi izraznimi sredstvi, potrebnimi za učinkovito pedagoško in znanstveno komuniciranje;
- b. dejavnosti, s katerimi zagotavljamo in nadgrajujemo jezikovno zmožnost vseh udeležencev in udeleženk, ki jim omogoča učinkovito komuniciranje na določenem področju.

Po drugi strani skrb za slovenski jezik v večjezičnem okviru pomeni **vzpostavitev** takega **jezikovnega režima**, v katerem bo zagotovljeno nemoteno in učinkovito komuniciranje z zadostnim obsegom rabe slovenščine za njen nadaljnji razvoj. Po naši oceni to ni mogoče brez vzpostavitve ustreznega organizacijskega okvira in oseb, odgovornih in usposobljenih za **operativno upravljanje jezikovnih zadev (jezikovne pisarne).**

Priporočila za jezikovno upravljanje visokega šolstva:

1. Pravnoformalni okvir

8. člen ZVIS naj se aktualizira (dodano je označeno z modro in odvzeto z rdečo):

8. člen

(učni jezik)

Učni jezik je slovenski.

Visokošolski zavod lahko izvaja študijske programe ali njihove dele v tujem jeziku, pod pogoji, določenimi s statutom.

Če visokošolski zavod opravlja javno službo, se lahko v tujem jeziku izvajajo:

- študijski programi tujih jezikov,
- deli študijskih programov, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski učitelji iz tujine ali je vanje vpisano večje število tujih študentov,
- študijski programi, če se ti programi na visokošolskem zavodu izvajajo tudi v slovenskem jeziku,
- študijski programi ali njihovi deli, če je s tehničnimi sredstvi študentom omogočeno sprotno spremljanje predavanj in opravljanje študijskih obveznosti v slovenskem jeziku.

Visokošolski zavodi skrbijo za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika. O tem letno poročajo pristojnemu ministrstvu. Terminološki slovarji, ki nastanejo ob strokovno-znanstvenem delu, morajo biti odprto dostopni pod ustrezno licenco ter strojno berljivi v primerni računalniški obliki. Posebej so k temu zavezani izvajalci, ki uporabljajo tehnična sredstva za sprotno strojno prevajanje, ki so pred tovrstno izvedbo dolžni aktivno sodelovati pri posodabljanju terminologije za nemoteno prevajanje.

Tujcem in Slovencem brez slovenskega državljanstva se omogoči učenje slovenščine.

~~Podrobnejši način skrbi za razvoj in učenje slovenščine določi minister, pristojen za visoko šolstvo.~~

2. Jezikovnostrateški dokumenti univerz: odgovornost univerz za jezikovni režim

Pri pripravi jezikovne strategije morajo univerze sprejeti odločitve, ki jih shematično prikazujemo na str. 42–47.

Za vključujočo večjezično podobo internacionaliziranega slovenskega visokega šolstva in hkrati njegovo odgovorno razmerje do slovenščine kot narodnega in državnega jezika bi bilo treba **vzpostaviti učinkovit organizacijski okvir**, ki bi zajel in omogočal vse za to potrebne dejavnosti. Da bi namreč ob dolgoletnih strateških usmeritvah za kakovost in internacionalizacijo visokega šolstva dejansko uresničili »skrb za slovenščino« in njeno sobivanje z drugimi jeziki, bi moral biti za **operativno upravljanje jezikovnih zadev nekdo pristojen, odgovoren in usposobljen, najsi bo to posamezna oseba v okviru drugih delovnih nalog (na manjših ustanovah) ali pisarna z več zaposlenimi (na velikih univerzah)**. Vsi visokošolski deležniki in deležnice, od študentov do profesorice, morajo biti seznanjeni s tem, da lahko pri takem pooblaščenem jezikovnem informatorju, informatorki oz. **jezikovni pisarni** pridejo do vseh potrebnih informacij o jezikovni ureditvi svoje ustanove, o možnostih jezikovnega izobraževanja, jezikovnih storitev, jezikovnotehnološke podpore in podobno.

3. Jezikovnotehnološke storitve

V slovenskem prostoru se je v zadnjem času razvilo nekaj orodij in platform, ki v precejšnji meri olajšujejo in podpirajo sodobnejšo terminološko in terminografsko dejavnost ter omogočajo prevajanje v realnem času ter tako omogočajo večji nabor predmetov za tuje študente in večje sodelovanje tujih predavateljev.

- Terminološki portal

[Slovenski terminološki portal](#): vsaka od univerz ali visokošolskih ustanov (ali drugih ustanov, tudi podjetij) lahko namesti svoj portal s svojo korporativno identiteto.

- Korpus akademske slovenščine in Nacionalni portal odprte znanosti

Korpus OSS (Open Science Slovenia) je besedilni korpus akademske slovenščine, ki je sestavljen iz besedil, dostopnih na [Nacionalnem portalu odprte znanosti](#).

Jezikovni načrti na univerzah naj vključujejo organizacijo in financiranje uporabe terminološkega portala (ali portalov) za sistematično terminološko delo po znanstvenih področjih. Univerze skrbijo za delovanje in sprotno polnjenje portala OSS oziroma svojih repozitorijev znanstvenih del. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije skrbi za redno posodabljanje korpusa akademske slovenščine (preko infrastrukture CLARIN.SI).

- Strojno prevajanje v realnem času

Po koncu pilotnega projekta Online Notes (ON), ki je namenjen razvoju sistema za avtomatizirano prevajanje slovenskih predavanj v tuje jezike, se na zainteresiranih ustanovah omogoči produkcijsko uvajanje in uporaba sistema ON.

- Jezikovnotehnološki pripomočki za podporo pri pisanju znanstvenih besedil v slovenščini

Podpre se razvoj orodja za podporo pri pisanju znanstvenih besedil v slovenščini.

- Specializirani klepetalni roboti

S primernimi mehanizmi se podpre raziskovalno in razvojno delo na specializiranih velikih jezikovnih modelih in specializiranih aplikacijah, ki podpirajo akademsko delo v slovenskem jeziku.

4. Večja podpora mobilnosti

Ob tehnoloških rešitvah pa je treba več virov usmeriti tudi v podporo in **organizacijo** ter okvirno **poenotenje** dejavnosti, ki jih univerze organizirajo za mobilnost in internacionalizacijo:

- a. Za tuje izmenjavne študent(k)e je treba na vsaki članici oblikovati in financirati **dodatne izbirne predmete v tujem jeziku**, kamor se lahko kot k izbirnim vsebinam vključijo tudi slovenski študenti, ki pa morajo imeti možnost končati študij v celoti v slovenskem jeziku, torej jim mora biti dana možnost alternativne izbire. Kot dobra praksa se je izkazala t. i. **košarica izbirnih predmetov v tujem jeziku**, ki so akreditirani moduli za izmenjavne študent(k)e in možnost izbire za domače.
- b. Organizirati je treba poletne oz. zimske šole in dodatne tečaje slovenskega jezika kot brezplačno učenje slovenščine za izmenjavne in druge tuje študente in učitelje v skladu z ugotovljenimi in načrtovanimi potrebami.
- c. Potrdila, ki jih tuji študenti predložijo ob vpisu na redni študij so pridobljena na zelo različnih ustanovah in pogosto ne odražajo ustrezne jezikovne ravni, zato bi bilo na univerzah smiselno pripraviti seznam ustanov, pooblaščenih za izdajo veljavnih certifikatov znanja, in/ali razviti prilagojene vstopne teste jezikovnega znanja za tuje študente.
- č. Omogočiti je treba tehnično podporo in opremo za dodatno ponudbo slovenskih predavanj tujim študentom, ki bi s sistemom za avtomatizirano prevajanje slovenskih predavanj v tuje jezike lahko sledili večjemu naboru predavanj (gl. priporočila 3.)
- d. Za spodbujane izmenjav **odhajajočih domačih študentov** je treba v predmetnikih akreditirati čas za študij na sodelujoči tuji instituciji, t. i. **mobilnostno okno**.
- e. Pristojno ministrstvo naj sredstva za internacionalizacijo univerz usmerja v dejansko podporno okolje, ki omogoča polno delovanje slovenščine kot strokovnega jezika in jezika znanosti ter kakovostno internacionalizacijo prek **dobro organizirane** mobilnosti študentskega, pedagoškega, raziskovalnega in strokovnega osebja.

O UVOD

V Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 je pri točki Jezikovna ureditev visokega šolstva in znanosti kot cilj zapisana ohranitev "statusa slovenščine kot uradnega in učnega jezika visokega šolstva". Kljub temu, da so sprejeti nacionalni programi za jezikovno politiko ponujali strokovne ukrepe, učinkovita jezikovna politika visokega šolstva (in znanosti) v Sloveniji še ni bila obravnavana, kaj šele poenotena med javnimi univerzami.

Med slovensko zakonodajo, ki omejuje izvajanje predmetov in programov v tujem jeziku, ter strategijo države in univerz glede razvoja in internacionalizacije visokega šolstva je nekaj vrzeli, ki so v javni in strokovni razpravi izpostavljene od leta 2010. Razprave o jeziku visokega šolstva in znanosti niso nove, in kot je značilno za obravnavo jezikovnih vprašanj na Slovenskem, so mnenja izjemno bipolarna.

Namen projekta je dosedanje študije in raziskave nadgraditi s pregledom aktualne jezikovne politike na slovenskih visokošolskih ustanovah (pregled pravno-formalnih ukrepov ter dejavnosti za razvoj in ohranjanje slovenskega jezika) ter z analizo in predstavitvijo dobrih praks za jezikovno ureditev slovenskega visokega šolstva. Pri tem izhajamo iz statusa slovenščine kot uradnega jezika RS in primarnega jezika celotnega javnega izobraževanja v RS, zavedamo pa se tudi potrebe po vključevanju tujih (izmenjavnih) študentov, študentk in (gostujočega) pedagoškega osebja ter po nadaljnjem razvijanju kakovosti visokega šolstva.

Analiza obsega:

1. pregled in povzetek veljavnih pravnih podlag in predpisov v Sloveniji in na njenih javnih univerzah, nanašajočih se na jezikovno ureditev visokega šolstva;
2. sociolingvistično opredelitev pojma *skrb za jezik* visokega šolstva;
3. primerjalni pregled predmetnikov slovenskih javnih univerz glede na predmete, ki vsebujejo kompetence za strokovno pisanje in terminologijo (2013 : 2023);
4. pisni intervju z elementi ankete in nato skupinski intervju z elementi fokusne skupine z vodji mednarodnih pisarn za študent(k)e na treh javnih slovenskih univerzah;
5. pregled jezikovne ureditve visokega šolstva v devetih izbranih primerljivih evropskih državah;
6. pregled jezikovnih dejavnosti za redne tuje študent(k)e na treh javnih univerzah;
7. intervjuje z odgovornimi osebami za posamezna področja (z vodjo Leta plus na Univerzi v Ljubljani izr. prof. dr. Natašo Pirih Svetina, s pomočnico glavnega tajnika za 1. in 2. stopnjo na Univerzi v Ljubljani Polonco Miklavc Valenčič in mag. Mašo Kolenbrand, vodjo Službe za pedagoško mednarodno sodelovanje in mobilnost na FDV ter lektorjih za slovenski jezik na izbranih tujih univerzah);
8. statistiko jezika doktorskih disertacij od 1991 do konca septembra 2023 (primerjalno slovenski – angleški).

V dobrih desetih letih od prve študije o jezikih visokega šolstva (Kalin Golob idr. 2012) se jezikovnopolitični in strateški **dokumenti** niso veliko spremenili. V besedilih ostajajo na eni strani implicitni, pa tudi eksplicitni zapisi o slovenskem jeziku kot **oviri** za internacionalizacijo slovenskega visokega šolstva in na drugi zahteve po **zaščiti** slovenščine na univerzi. Najbolj nazorno sta ti dve dikciji trčili ob vsakokratnih poskusih odločevalcev, da kakorkoli posežejo v

8. člen Zakona o visokem šolstvu (t. i. jezikovni člen): mnenja so se gibala od skrajno nacionalističnih do skrajno anarhističnih.

V desetih letih pa je bilo **v praksi** veliko premikov na bolje: največ na področju jezikovnih usposabljanj za tuje študent(k)e in pri mobilnosti, kjer se je kot učinkovita praksa izkazala akreditacija košarice predmetov v tujem jeziku za izmenjalne študent(k)e, hkrati odprta kot izbirne vsebine za domače študente. Širitev ponudbe namreč omogoča prihod večjega števila tujih izmenjavnih študentov in s tem možnost odhoda na tuje institucije za domače študente.

V zadnjih desetih letih se je na fakultetah povečalo tudi **število predmetov**, ki študente opremijo z znanjem o (večjezični) terminologiji, strokovnem pisanju in komuniciranju v stroki. **Medpredmetno sodelovanje** je pogosta praksa na članicah, kjer so zaposleni tudi jezikoslovci.

Te dobre prakse smo zbrali tudi v projektu in jih analitično nadgradili z intervjuji ter razširjeno fokusno skupino. Izkazalo se je, da so te prakse pogosto povezane s posamičnimi pobudami in odvisne od zavzetosti osebja v mednarodnih pisarnah ter pedagoškega osebja, da niti znotraj posamezne univerze članice niso obveščene o praksah druge članice, kaj šele, da bi obstajale okvirno poenotene dejavnosti na vseh javnih univerzah.

Ogromen korak in možnosti za večanje ponudbe predmetov za tuje študent(k)e ponujajo **jezikovne tehnologije**, ki so v tem desetletju izjemno napredovale in omogočajo še pred desetletjem nepredstavljive možnosti za sobivanje jezikov in iskanje novih načinov prenašanja znanja v visokošolskem pedagoškem in znanstvenem prostoru.

Na podlagi analize smo oblikovali priporočila in predloge nekaterih kratko- in dolgoročnih ukrepov jezikovne politike v slovenskem visokem šolstvu. Številni predlogi se ponavljajo že desetletje, a zdi se, da ni prave volje za njihovo uresničitev. Prav zato menimo, da je **prvi pomemben korak** za vključujočo večjezično podobo internacionaliziranega slovenskega visokega šolstva in hkrati njegovo odgovorno razmerje do slovenščine kot narodnega in državnega jezika **vzpostavitev učinkovitega organizacijskega okvira**, ki bi zajel, povezal in omogočal vse za to potrebne dejavnosti. Tako bi končno presegli na videz nasprotujoča si cilja po skrbi za slovenščino in internacionalizaciji.

Glede na avtonomnost visokošolskih organizacij in njihovo specifičnost se sicer ne zdi realno, da bi vsem ustrezal popolnoma enak okvir. A skupni imenovalec se zdi dejstvo, da mora biti **za operativno upravljanje jezikovnih zadev nekdo pristojen, odgovoren in usposobljen**, najsi bo to posamezna oseba v okviru drugih delovnih nalog (na manjših ustanovah) ali pisarna z več zaposlenimi (na velikih univerzah). Vsi visokošolski deležniki in deležnice, od študentov do profesorov, morajo biti seznanjeni s tem, da lahko pri takem pooblaščenem jezikovnem informatorju, informatorki oz. jezikovni pisarni **pridejo do vseh potrebnih informacij o jezikovni ureditvi svoje ustanove, o možnostih jezikovnega izobraževanja, jezikovnih storitev, jezikovnotehnološke podpore in podobno**.

Jezikovne pisarne bi s svojim delovanjem omogočale tudi večjo prepoznavnost in učinkovitost raznih drugih že obstoječih specializiranih ustanov in teles za posamezne vidike jezikovnega načrtovanja, bodisi v okviru univerz bodisi drugih javnih ustanov. Jezikovne pisarne različnih ustanov bi se morale povezovati in skupaj omogočati oz. spodbujati razne oblike jezikovnih izobraževanj in usposabljanj.

I Jezik na tujih univerzah: pregled izbranih primerljivih držav

Namen, cilji in metodologija raziskave

V naši raziskavi želimo ugotoviti, kako je jezikovna politika v visokošolskem izobraževanju določena v primerljivih državah Evropske unije. Pri tem se bomo ozirali na dve ravni analize: (a) državna raven, ki jo določajo temeljni dokumenti, tj. ustava in/ali zakoni o jezikovni politiki v državi; (b) univerzitetna raven, ki jo določajo univerzitetni statut ter morebitni pravilniki oz. drugi dokumenti (tudi neobvezujoče narave).

Iz navedenega namena smo oblikovali tri cilje raziskave, ki jih želimo doseči:

Cilj 1: Določiti, kateri dokumenti so ključni na državni in univerzitetni ravni ter njihov pomen za oblikovanje jezikovne politike v visokošolskem izobraževanju;

Cilj 2: Ugotoviti, ali obstaja v primerljivih državah konsistentno spoštovanje zakonodaje oz. pravilnikov (podatke bomo dobili s pomočjo analize primarnih in sekundarnih virov ter izvedbo e-intervjujev s sogovorniki iz primerljivih držav);

Cilj 3: S povratno zanko ugotoviti, kako pomembna je *de facto* angleščina kot jezik visokošolskega izobraževanja v primerljivih državah.

Naštete cilje bomo dosegli s pomočjo različnih metod, pri čemer je nujno najprej pojasniti vzorec oz. definicijo primerljivih držav. Kalin Golob et al. (2014: 25–126) so pripravili analizo za vse države članice Evropske unije. Za namen CRP-a smo pripravili analizo za primerljive države članice. Te smo določili na podlagi dveh kriterijev: (1) 'dolžine' lastne državnosti oz. izzivov do drugih držav in (2) primerljivosti števila prebivalstva. Prvi kriterij je pomemben, ker obstaja dejstvo, da so države, ki so svojo državnost pridobile pred kratkim (bodisi *ab ovo* bodisi z restavracijo), na to veliko bolj občutljive. Slovenija sama sodi med takšne države, glede na to, da je njena državnost stara 30 let. Drugi kriterij je seveda primerljivost števila prebivalstva, saj je smiselno, vsaj po našem mnenju, analizirati majhne države, ki so že po svojih lastnostih »veliko bolj na jezikovnem prepihu«, kot so to velike države.

Na podlagi teh dveh kriterijev smo določili, da bomo analizirali naslednje države: Češko, Dansko, Estonijo, Hrvaško, Litvo, Latvijo, Madžarsko in Slovaško. Kot kontrolno spremenljivko bomo izbrali Irsko, zaradi njene specifičnosti. Vsako državo bomo analizirali na dveh ravneh: pravnoformalni (kaj določa uporabo jezika na visokošolski ravni – dokumenti, zakoni itd.) ter dejanski (kaj se dogaja v visokošolskem prostoru, odkloni, prakse itd.).

ANALIZA IZBRANIH DRŽAV

V analizi bomo najprej pokazali na temeljne značilnosti po izbranih državah, ki izhajajo iz pravnega okvira. Te podatke bomo dopolnjevali na podlagi pridobljenih informacij z intervjuvanci. V analizi bomo pokazali tudi na posebne primere v nekaterih državah, ki so pomembni za razumevanje položaja nacionalnih jezikov v visokošolskem izobraževanju.

Nasploh lahko ugotovimo, da je določanje uporabe jezika v visokošolskem prostoru prepuščeno predvsem ustanovam samim. Ponekod je uradni jezik določen v najvišjih dokumentih države, ustavah, drugje je poučevanje morda določeno v zakonu ali zakonih, spet ponekod v statutih univerz. Praksa pa se od tega pogosto umika oz. premika k običajem, kjer je jezik poučevanja na univerzah – z različnimi izgovori¹ – pogosto predvsem angleščina.

¹ Eden takih izgovorov je, da poučevanje v angleškem jeziku pomaga k internacionalizaciji univerze.

Primer 1: Češka

Češka je že izhodiščno malce specifična, saj so politični odločevalci v 3. člen Ustave Češke republike vnesli določilo, da »Listina Evropske unije o temeljnih pravicah« (Charter of Fundamental Rights and Freedoms) predstavlja del ustavnega reda Češke (Ustava Češke, 2023). To pomeni, da so določila iz te listine sočasno ustavna določila. Ta listina ima kar nekaj določil, ki se nanašajo na vprašanja oblikovanja šolskega sistema in pravic, ki iz tega izhajajo.

Leta 2004 je češki parlament sprejel *Zakon o vrtcih, osnovnih in srednjih šolah, izobraževanju na terciarni ravni ter v drugih oblikah izobraževanja* (krajše poimenovan *Izobraževalni zakon*), leta 2017 pa zadnjo verzijo *Zakona o visokem šolstvu* (Zakon o visokem šolstvu Češke republike, 2017). Oba zakona določata uporabo jezika pri poučevanju, a dokaj na širok in nekoliko posreden način. Če se osredotočimo na Zakon o visokem šolstvu, lahko ugotovimo, da se vprašanje jezika poučevanja na univerzah prvič pojavi šele v 4. odstavku 58. člena zakona, kjer so določene šolnine. V tem razdelku tako zakon določa, da »če javna visokošolska ustanova ponuja študijski program v tujem jeziku, za te programe lahko obračuna šolnino in stroške za izvajanje teh programov, prav tako pa tudi procesne stroške za vpis na ta program«. Zapisano *ipso facto* pomeni, da teh stroškov ne more računati za programe, ki so javno veljavni in izvedeni v češkem jeziku. Češki zakon o visokem šolstvu pomen češkega jezika omenja še dvakrat: enkrat v primerih, ko želi tuja visokošolska ustanova ustanoviti podružnico na Češkem – takrat mora objaviti vso dokumentacijo o ustanovitvi ter vse pravilnike, ne glede na jezik poučevanja, tudi v češčini. Podobno velja tudi za primere, ko želi taka visokošolska ustanova oglaševati svoje programe ali informirati o njih. To mora početi prav tako v češkem jeziku.

Kljub nedorečenosti pa se na univerzah uveljavljajo neke razlike, ki pa so odvisne predvsem od študijskih programov, npr.:

- vsi dodiplomski študijski programi vključujejo učenje vsaj enega tujega jezika;
- v določenih primerih se lahko nekaj predmetov znotraj dodiplomskega študijskega programa izvede v tujem jeziku;
- na določenih fakultetah (npr. na medicinski fakulteti) lahko tuji študentje za plačilo (glej zgoraj) celoten študijski program zaključijo v tujem jeziku. Pogoji za to je, da visokošolske ustanove te programe ponudijo javno na svoji spletni strani;
- vsem tujim študentom je omogočen enoleten tečaj češkega jezika, če želijo študirati na programu, ki obstaja le v češkem jeziku (Eurydice CZ, 2023a).

Enaka pravila veljajo tudi na magistrskem in doktorskem študiju.

Češka ima sicer še eno zanimivost, ki jo velja izpostaviti. Za državljane nekaterih držav, ki jim Češka dodeljuje razvojno pomoč (Bosna in Hercegovina, Gruzija, Etiopija, Kambodža, Moldova, Ukrajina in Zambija), dodeljuje štipendije za učenje češčine, če bi se želeli vpisati na magistrski študij na čeških univerzah, za vpis na magistrske in doktorske programe, ki potekajo v angleškem jeziku na čeških univerzah, ter učenje in izobraževanje v češkem jeziku nasploh (Eurydice CZ, 2023b).

Primer 2: Danska

Na Danskem velja, da je učni jezik na univerzah predvsem danščina, dopuščena pa je tudi angleščina. Četudi to ni nikjer natančno določeno, se to jemlje kot dano. 76. člen Ustave

Kraljevine Danske predvideva svobodo izobraževanja in pravico do ustanavljanja izobraževalnih ustanov (Ustava Kraljevine Danske, 2023). Izobraževalne ustanove na terciarni ravni lahko svoje programe na vseh stopnjah ponujajo v danskem ali angleškem jeziku. Če gre za slednjega, se potem tudi predavanja in izpiti opravljajo v angleškem jeziku (Eurydice DK, 2023).

Da je režim glede jezika poučevanja na univerzitetni ravni dokaj liberalen, potrjuje tudi spletna stran [studyindenmark](#), na kateri lahko posameznik najde vse študijske programe, ki so na Danskem izvedeni v angleškem jeziku. Spletna stran je oblikovana izrazito interaktivno, kar kaže, da želijo danske oblasti pritegniti tuje študente, da bi študirali na Danskem. Npr. v podrubriki »Study in English« najdemo pojasnilo:

»Če ste zainteresirani v raziskovalno usmerjene predmete ali v bolj praktične predmete, boste gotovo našli pravega na Danskem. Ni vam namreč treba govoriti dansko, da bi študirali na Danskem. Danske visokošolske ustanove ponujajo velik nabor programov v angleškem jeziku. Še več: večina Dancev govori angleško, tako da boste lahko komunicirali s svojimi profesorji, sošolci in v vsakodnevnem življenju. [...]«

Nadalje na isti spletni strani najdemo še pojasnila o tem, kakšna raven znanja angleškega ali danskega jezika je zahtevana, če želimo študirati na Danskem. Zahtevana stopnja znanja angleščine je vsaj English B (IELTS > 6,5). Kar se danščine tiče, pa je potreben certifikat znanja danščine na ravni »danščina za tujce«, določeni programi pa lahko zahtevajo še raven višje. Spletna stran še opozarja, da je za mednarodne študente učenje danščine zastoj. Ti se lahko tako najprej vpišejo na program, na katerem učijo v angleškem jeziku, nato pa lahko podiplomski ali doktorski študij nadaljujejo v danščini, če so pridobili dovoljšne znanje danskega jezika.

Primer 3: Hrvaška

Hrvaška tako kot Slovenija definira svoj uradni jezik v Ustavi Republike Hrvaške, v 12. členu, kjer piše, da je uradni jezik Hrvaške hrvaški jezik, pisava pa je latinica. 2. odstavek 12. člena dodaja, da se lahko v določenih lokalnih predelih poleg hrvaškega jezika in latinice uvede tudi drug uradni jezik ter cirilica, če tako določa zakon. Pomemben je tudi 15. člen Ustave RH, ki predvideva, da lahko manjšine na Hrvaškem uporabljajo svoj jezik (Ustav RH, 2023). Z vidika visokošolskega izobraževanja je pomemben predvsem *Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti*. Ta v 71. členu določa, da je treba pri izvedbi študijskega programa jasno določiti jezik poučevanja na določenem študijskem programu (4. točka 4. odstavek 71. člena), načeloma je to hrvaški, lahko pa je tudi drug tuj jezik, če za to obstaja povpraševanje in je to mogoče izvesti. Drugih določil v zvezi z uporabo jezika na univerzah na Hrvaškem v tem zakonu ni.

Poleg omenjenih pravnih aktov je z vidika jezika poučevanja na Hrvaškem pomemben tudi *Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina*, ki je bil sprejet leta 2000 (Zakon o odgoju ..., 2000). Ta v 14. členu določa, da imajo pripadniki nacionalnih manjšin pravico izobraževati se v svojem jeziku tudi na visokošolskih ustanovah, če obstaja zadostno povpraševanje oz. če so izpolnjeni pogoji. To izobraževanje lahko poteka po rednem postopku, lahko pa se jim omogoči pridobivati znanje v njihovem jeziku in pisavi na drugačne načine (ki pa niso določeni).

Primer 4: Baltske države – Estonija, Litva, Latvija

Rabo jezika v **Estoniji** določa estonska ustava (Ustava Republike Estonije, 2023). Ta na to opozarja že v preambuli, kjer piše, da mora država »ščititi [...] estonski jezik«; v 6. členu piše, da je v Estoniji uraden estonski jezik; 37. člen določa pravico do izobraževanja. V 4. odstavku 37. člena najdemo zapis, da »ima vsak pravico, da se izobražuje v estonščini. Jezik izobraževanja v institucijah nacionalnih manjšin izberejo te institucije«. Druge določbe glede jezika manjšin se nanašajo predvsem na rabo v javni upravi, glede šolstva v ustavi ni nadaljnjih določil.

Leta 2019 je Estonski parlament sprejel *Zakon o visokem šolstvu* (Zakon o visokem šolstvu EST, 2019), ki v 3. odstavku 3. člena določa:

»Jezik poučevanja na visokošolskih študijskih programih prve in druge stopnje je estonski, ali če se tako odloči visokošolska ustanova, drug tuj jezik. Pri tem je treba zagotavljati kakovost visokošolskega izobraževanja, sočasno pa je treba zagotavljati jezikovne sposobnosti izobrazbenih profilov v domačem in tujem jeziku.«

To odprtost jezika poučevanja² nadaljuje 13. člen, kjer je določeno, da morajo visokošolske ustanove v razpisih za vpis v študijske programe določiti tudi minimalno raven znanja jezika poučevanja. 3. točka 7. odstavka 14. člena določa, da se trajanje študija lahko podaljša za eno leto za študente, katerih »znanje estonskega jezika kot jezika izobraževanja ne ustreza zahtevanim kriterijem za študij na visokošolskih ustanovah, ki poučujejo v estonščini«. Z vidika promocije estonskega jezika je zanimiv 30. člen, ki določa pogoje za zasebne visokošolske ustanove. Ta člen piše, da je jezik poučevanja na teh visokošolskih ustanovah v rokah ustanovitelja (2. odstavek 30. člena); je pa jezik medsebojne komunikacije zaposlenih na teh ustanovah estonski, razen v primerih, ko se na univerzah ne poučuje v estonščini, potem se lahko poleg estonskega uporablja še drug tuj jezik (3. odstavek 30. člena).

Po zgledu *studyindenmark* je tudi Estonija naredila spletno stran [studyinestonia](https://studyinestonia.ee). Podatki s te strani navajajo, da v Estoniji več kot 150 študijskih programov vseh stopenj poteka v celoti v angleškem jeziku, da Estonija gosti letno več kot 5.000 študentov iz drugih držav, več kot 1.500 je študentov na izmenjavi.

Tudi v **Litvi** ima jezik pomembno vlogo že v preambuli ustave, kjer piše, da bo litvanski narod ohranil svoj materni jezik; 14. člen ustave določa, da je uradni jezik (samo napišejo državni jezik!) Litve litovščina; 37. člen določa pravice manjšin (ki jih poimenujejo *ethnic communities*). Med njimi je tudi uporaba njihovega jezika v medsebojnem sporazumevanju. 117. člen pa določa uporabo uradnega jezika na sodišču, in sicer so vsi procesi na sodišču v litovščini, razen če obdolženec tega jezika ne razume. Potem mu je zagotovljen tolmač.

Zakon o visokem šolstvu (Zakon o visokem šolstvu LT, 2009) v 49. členu predvideva, da poteka študijski proces v litovščini. Poleg tega daje še izjeme, ki se lahko uporabljajo takrat, ko: (1) je vsebina študijskega programa povezana z drugim jezikom; (2) prihajajo predavatelji iz drugih držav; (3) so študijski programi izvedeni kot skupni študijski programi (joint degrees), kar pomeni, da se del študijskega programa izvaja v drugih državah; (4) se študijski programi

² Ali gre res za odprtost ali pa kaj drugega polemizira Skerrett (2016).

izvajajo predvsem za tujce oz. za študente na izmenjavi. Program se lahko v naštetih primerih izvaja v tujem jeziku, a to mora biti odobriti pristojno ministrstvo. Tudi v Litvi so vzpostavili spletno stran [studyinlithuania](https://studyinlithuania.lt), ki spodbuja študij v Litvi v angleškem in ruskem jeziku.

Na tej spletni strani lahko najdemo podatek, da obstaja vsaj 10 razlogov za študij v Litvi, med katerimi je naveden tudi razlog, da je angleščina kot pogovorni jezik zelo razširjena ter da se več kot 500 študijskih programov v celoti izvaja v angleškem ali ruskem jeziku. Hiter pregled pokaže, da je res velika količina programov, ki se izvajajo v angleškem jeziku (v ruščini jih izvajajo 'le' 36).

Tudi v **latvijski** ustavi lahko omembo pomena jezika najdemo že v preambuli, kjer pisci poudarjajo, da je nastanek latvijske države 1918 zagotovil ohranitev latvijskega jezika. To dikcijo nadaljuje 4. člen ustave, kjer piše, da je latvijski jezik uradni jezik v Latviji; prav tako v 21. členu piše, da je delovni jezik latvijskega sejma latvijščina. Na podoben način so potem določene tudi pravice pred drugimi uradnimi organi.

Zakon o visokošolskih ustanovah (Zakon LV, 2023) v 3. odstavku 56. člena določa:

»Študijski programi na visokošolskih ustanovah morajo biti izvajani v uradnem jeziku države. V študijskem programu, ki ga visokošolska ustanova izvaja v uradnem jeziku države, je lahko največ petina kreditnih točk (ki pripadajo študijskemu programu) izvedena v uradnih jezikih Evropske unije. Izpiti in državni izpiti ter zaključna dela ne smejo biti napisani v teh jezikih.«

4. odstavek 56. člena zakona določa še, da se lahko študijski programi v uradnih jezikih Evropske unije izvajajo tudi v primerih, ko (1) gre za mednarodne sporazume, ki ustvarjajo sodelovanje med različnimi programi v EU; (2) obstajajo skupni študijski programi (joint programmes) z univerzami v EU.

13 članov latvijskega sejma je na ustavnem sodišču Latvije in na Sodišču EU sprožilo postopek, saj so menili, da se mora na latvijskih univerzah, z omenjenimi izjemami, predavati samo v latvijskem jeziku. Ustavno sodišče je to prepustilo Sodišču EU, to pa je razsodilo, da zahteva za poučevanje v nacionalnem jeziku ni v nasprotju s štirimi svoboščinami, kar pomeni, da lahko Latvija v celoti udejanji, z omejenimi izjemami, ki so, kot vidimo zgoraj, res »izjemne«, poučevanje na terciarni ravni le v latvijskem jeziku (Quell, 2022).

Primer 5: Madžarska

Madžarska ustava v členu H predvideva ključne okvire nacionalnega jezika. V tem členu tako piše, da je jezik Madžarske madžarščina, ki ga madžarska država aktivno ščiti (Ustava HU, 2023). V Zakonu o visokošolskih institucijah (Zakon HU, 2023) se kar nekajkrat pojavlja pomen zaščite madžarskega jezika. Tako 5. odstavek 2. člena določa, da mora »država zagotoviti vse visokošolsko izobraževanje v madžarskem jeziku. Visokošolske institucije lahko ponujajo študijske programe delno ali v celoti tudi v drugih jezikih. Študentje pripadniki manjšin se lahko izobražujejo v svojem jeziku ali v madžarščini. 9. člen definira, kaj je univerza. Eden od kriterijev za univerzo je tudi, da je sposobna ponuditi del študijskega programa v tujem jeziku.

Zanimive so tudi druge določbe istega zakona: rektor lahko postane nekdo, ki obvlada tuj jezik na ravni vsaj B2 (13. člen); tudi za profesorja na fakulteti se zahteva sposobnost predavati v

vsaj enem tujem jeziku (28. člen); znanje tujega jezika na ravni B2 se zahteva tudi za doktoranda (40. člen). Z vidika študijskega procesa zakon določa, da lahko študent posluša predmete v tujem jeziku, ki ne smejo predstavljati več kot 10 % ECTS celotnega študijskega programa (49. člen), kar pomeni pri triletnih običajno 18 ECTS.

82. člen zakona določa tudi pristojbine, ki jih mora študent plačati za študij. Ta člen mdr. navaja, da lahko fakultete določijo prispevek za predmete, ki se ne izvajajo v madžarskem jeziku (kar pomeni, da bi moral študent te predmete plačati posebej; 1.a odstavek 82. člena). Drugih določil v zvezi s tem ni.

Primer 6: Slovaška

Na Slovaškem Ustava Slovaške republike zagotavlja pravico do izobraževanja v uradnem jeziku. Vendar pa obstajajo tudi zakoni, ki v določenih okoliščinah predvidevajo uporabo manjšinskih jezikov. V skladu s področno zakonodajo, ki ureja univerze na Slovaškem, morajo pouk in izpiti na univerzah potekati v uradnem jeziku, to je v slovaščini. Vendar lahko univerze kot učni jezik uporabljajo tudi drug jezik, na primer angleščino, če so za to pridobile akreditacijo Ministrstva za izobraževanje, znanost, raziskave in šport. Zakon o državnih jezikih določa uporabo manjšinskih jezikov v nekaterih uradnih okoljih, vključno z izobraževanjem.

Primer 7: Irska

Ustava Republike Irske v 8. členu določa, da ima Irska dva uradna jezika: irščino in angleščino. Ustava ju definira na naslednji način: irščina je nacionalni jezik in prvi uradni jezik; angleščina je jezik, ki je drugi uradni jezik (Ustava IR, 2023). Vse stvari na Irskem potekajo vzporedno v obeh uradnih jezikih. Če pa bi prišlo do spora v interpretaciji, potem bi bil izvirni jezik irščina in bi se na njeni podlagi tudi odločali, kako zadeve interpretirati.

Pregled stanja kaže, da je na univerzah uradni jezik predvsem angleščina, čeprav imajo starši možnost odločati, ali se bo njihov otrok izobraževal v irskem ali angleškem jeziku. Ena od pomembnih značilnosti je jezikovni komisar, ki spodbuja uporabo irščine v vseh javnih ustanovah, tudi na univerzi.

Stanje stvari smo preverjali tudi z dostopnimi sogovorniki (lektorji) na terenu. Ti so v veliki meri potrdili naše ugotovitve, do katerih smo prišli na podlagi analize normativnih dokumentov, so pa za določene države dodali še te informacije:

- Na Hrvaškem je jezik poučevanja resda uradno določen, a je odločanje o tem, kateri jezik bo vpeljan v postopke na univerzah/fakultetah, v veliki meri prepuščeno fakulteti/univerzi. Pri tem so fakultete relativno samostojne in na podlagi potreb/znanj same odločajo, kateri programi se bodo poučevali v angleškem jeziku in kateri v hrvaškem ali drugih jezikih skladno z zakonodajo.
- Na Danskem je ureditev zelo liberalizirana in se programi na visokošolski ravni poučujejo brez ovir v angleškem jeziku. Teh programov je vse več, sočasno pa "država" tega ne ureja posamično ali sistemsko, ampak prepušča odločitve posameznim subjektom. Pred leti je zaradi odločitve določene politične stranke bilo sprejeto, da višješolsko izobraževanje poteka samo v danskem jeziku, kar je na Danskem povzročilo tudi nasprotovanje.
- Na Madžarskem so postopki jasni, programi na visokošolski ravni se lahko izvajajo brez težav tudi v tujem jeziku.

Na podlagi analize normativnih dokumentov in pogovorov s sogovorniki lahko ugotovimo, da je v vseh navedenih državah razlika med teorijo (pravnimi podlagami) in prakso (dejansko izvedbo programov) kar velika. Večina držav namreč poudarja, da poteka visoko šolstvo v uradnem jeziku, nekateri dokumenti določajo izjeme, drugi ne. Kljub temu pa se dejansko visokošolski programi izvajajo tudi v angleškem jeziku – in to tudi v državah, ki so na tem področju uradno dokaj restriktivne. Mednje gotovo sodita Madžarska in Hrvaška, deloma Češka; medtem ko je na drugi strani liberalizacija uporabe jezika v visokem šolstvu popolna, kar pričata primera Estonije in Danske. Zlasti v primeru Estonije gre to pripisati dvema dejavnikoma: njeni tehnološki naprednosti in poskusu omejevanja širitve ruskega jezika v visokošolski prostor. Na Danskem je situacija drugačna. Danska vseskozi velja za državo, ki je via facti dvojezična (danščina in angleščina sta prisotni povsod), tako da bi bilo omejevanje visokega šolstva le na danščino za danske razmere nenavadno oz. celo neprimerno. Da Danci štejejo poučevanje v angleščini kot primerjalno prednost, kažejo tudi podatki s strani studyindenmark.dk, kjer se bodoče študente k vpisu vabi s tem, da naj se vpišejo v programe v angleščini, če se bodo pa pozneje želeli vpisati na podiplomski študij, se bodo lahko vpisali tudi v danščini (pod pogojem, da se bodo do takrat toliko naučili dansko).

Kot je bilo ugotovljeno že v preteklih raziskavah (Kalin Golob in dr. 2014; 2017) in na to opozarja tudi novejša literatura (prim. Dimova, Hultgren 2015; Saarinen, Rontu 2018), je prav v nordijskih državah, ki so bile najbolj odprte študiju angleščini, v zadnjem desetletju prišlo do sprememb glede učnega jezika univerz, in sicer po ugotovitvah, da mladi strokovnjaki in strokovnjakinje za poklic ne obvladajo jezika svoje države. Nordijske države so po izkušnji visokošolskega izobraževanja (zgolj) v angleščini v zadnjem desetletju začele z izrecnimi zahtevami za zaščito nacionalnih jezikov pred angleščino na akademskem področju (Saarinen, Taalas 2017; Shirahata, Lahti 2022).

Z vidika primerjalne analize izpostavljamo Hrvaško, ki nam je sorodna tako po zgodovini, kulturi in običajih, in kjer je jezik poučevanja prepuščen fakultetam oz. oddelkom. Kljub formalnim omejitvam je v praksi dopuščeno, da se znotraj omejitev fakultete in univerze same odločajo o jeziku poučevanja. Ne glede na to večina programov še vedno poteka v hrvaškem jeziku.

Nekaj ilustrativnih primerov, ko je prišlo do spora zaradi nespoštovanja jezikovne politike na ravni terciarnega izobraževanja

Leta 2016 je skupina dansko govorečih študentov vložila tožbo zoper Univerzo Južne Danske, ker je magistrski program komunikologije ponujala izključno v angleščini. Študenti so trdili, da je univerza s svojo odločitvijo kršila njihove jezikovne pravice in jih prikrajšala na trgu dela.

Leta 2018 je bila šola na Danskem obtožena ločevanja učencev glede na njihovo etnično in jezikovno poreklo. Šola naj bi učence, ki so govorili danščino kot drugi jezik, uvrstila v ločen razred z nižjimi učnimi standardi in manj sredstvi.

Leta 2016 je skupina romskih družin vložila tožbo proti češki vladi, v kateri je trdila, da so bili njihovi otroci nezakonito nameščeni v "posebne šole" na podlagi njihove etnične pripadnosti.

Hrvaško ustavno sodišče je leta 2013 razsodilo, da je Univerza v Zagrebu kršila jezikovne pravice srbskega študenta, ker mu ni zagotovila študijskega gradiva v srbskem jeziku.

V enem primeru je bila latvijska vlada obtožena diskriminacije šol z ruskim učnim jezikom, saj je od njih zahtevala, da več predmetov poučujejo v latvijskem jeziku.

Leta 2020 je litovski parlament sprejel zakon, katerega cilj je bil postopna ukinitve poučevanja predmetov v manjšinskih jezikih, vključno z ruščino, v litovskih šolah. Zakon je naletel na kritike rusko govorečih skupnosti, ki so trdile, da bo omejil njihov dostop do izobraževanja in priložnosti.

Evropsko sodišče za človekove pravice je leta 2005 razsodilo, da je Madžarska kršila pravice romskih otrok s tem, ko jih je ločila v "posebne šole" za otroke z učnimi težavami.

Slovaška je leta 2010 sprejela sporen zakon o izobraževanju, ki je zmanjšal obseg pouka madžarskega jezika za učence v šolah z manjšinskim jezikom. Zakon je zahteval, da mora biti vsaj 50 % pouka v teh šolah v slovaškem jeziku, kar je po mnenju nekaterih ogrozilo obstoj manjšinskih jezikov.

Leta 2018 se je študentka Univerze v Limericku pritožila pri komisariatu za irski jezik in trdila, da jo univerza diskriminira, ker ji ne zagotavlja dovolj storitev in podpore v irskem jeziku.

Viri za poglavje IV

Eurydice CZ (2023a): <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/czech-republic/bachelor>, zadnji dostop: 23. 4. 2023.

Eurydice CZ (2023b): <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/czech-republic/mobility-higher-education>, zadnji dostop: 23. 4. 2023.

Eurydice DK (2023): <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/denmark/bachelor>, zadnji dostop: 24. 4. 2023.

Quell, Molly (2022): Latvia can force universities to use only national language. <https://www.courthousenews.com/latvia-can-force-universities-to-use-only-national-language/#:~:text=The%20EU's%20top%20court%20upheld,programs%20and%20foreign%20language%20courses>, zadnji dostop: 12. 5. 2023.

Study in Denmark (2023): <https://studyindenmark.dk/study-options/how-to-apply-2/language-requirements>, zadnji dostop: 24. 4. 2023.

Ustav Republike Hrvatske (2023): <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>, zadnji dostop: 1. 2. 2023.

Ustava Češke republike (2023): <https://public.psp.cz/en/docs/laws/constitution.html>, zadnji dostop: 11. 5. 2023.

Ustava Kraljevine Danske (2023): <https://web.archive.org/web/20130121165242/http://www.thedanishparliament.dk/Publications/My%20Constitutional%20Act%20with%20explanations/Chapter%208.aspx>, zadnji dostop: 24. 4. 2023.

Ustava Republike Estonije (2023): <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530102013003/consolide/current>, zadnji dostop: 3. 2. 2023.

Ustava Irske (2023): <https://www.irishstatutebook.ie/eli/cons/en/html>, zadnji dostop: 22. 4. 2023.

Ustava Republike Litve (2023): <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.21892>, zadnji dostop: 11. 5. 2023.

Ustava Madžarske (2023): https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2016?lang=en, zadnji dostop: 22. 4. 2023.

Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina (2000): <https://www.zakon.hr/z/318/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-na-jeziku-i-pismu-nacionalnih-manjina>, zadnji dostop: 1. 2. 2023.

Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (2022): <https://www.zakon.hr/z/3328/Zakon-o-visokom-obrazovanju-i-znanstvenoj-djelatnosti>, zadnji dostop: 1. 2. 2023.

Zakon o visokem šolstvu Češke republike (2017): <file:///C:/Users/udovicb/Downloads/The%20Higher%20Education%20Act.pdf>, zadnji dostop: 11. 5. 2023

Zakon o visokem šolstvu Republike Estonije (2023): <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/529082019022/consolide>, zadnji dostop: 3. 2. 2023

Zakon o visokem šolstvu Litve (2009): <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/84081/93263/F1710426566/LTU84081.pdf>, zadnji dostop: 11. 5. 2023.

Zakon o visokem šolstvu Latvije (2023): <https://www.satv.tiesa.gov.lv/en/press-release/another-case-initiated-with-respect-to-provisions-governing-the-implementation-of-study-programmes-at-higher-education-institutions-and-colleges-in-the-official-language/>, zadnji dostop: 22. 4. 2023.

Zakon o visokem šolstvu Madžarske (2023): https://www.mab.hu/wp-content/uploads/Nftv_angol_2Sept2016_EMMI-forditas.pdf, zadnji dostop: 22. 4. 2023.

Spletna stran Study in Lithuania (2023): <https://studyin.lt/>, zadnji dostop: 22. 4. 2023.

Study in Estonia (2023): <https://www.studyinestonia.ee/>, zadnji dostop: 3. 2. 2023.

Nekaj aktualnih zadev glede jezika poučevanja (viri so bili dostopni 11. 5. 2023)

Latvija dovoljuje študij v angleščini, ne v ruščini (2019)

<https://rusскиymir.ru/en/publications/265297/>

Hrvaška bi morala odpraviti vrzeli pri uporabi manjšinskih jezikov (2022)

https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/news/-/asset_publisher/t9sWxmY5eZkv/content/croatia-should-remedy-gaps-in-minority-language-use

Litovski premier predlaga opustitev ruščine v šolah (2023)

<https://chytomo.com/en/lithuanian-prime-minister-suggests-abandoning-russian-in-schools/>

Latvija: Strokovnjaki ZN zaskrbljeni zaradi hudega omejevanja izobraževanja v manjšinskih jezikih (2023)

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/02/latvia-un-experts-concerned-about-severe-curtailement-minority-language>

II Jezik v visokem šolstvu v Sloveniji: pregled formalnih podlag

USTAVA IN ZAKONI

Ustava Republike Slovenije³ v 11. členu določa, da je uradni jezik v Sloveniji slovenščina. Prav tako določa, da je na območjih občin, v katerih živita italijanska in madžarska narodna skupnost, uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina.

Zakon o javni rabi slovenščine⁴ v 12. členu določa, da na območju Republike Slovenije vzgoja in izobraževanje v javno veljavnih programih, od predšolske stopnje do univerze, potekata v slovenščini. V 2. odstavku istega člena navaja, da je raba tujih jezikov v vzgoji in izobraževanju dovoljena v skladu s področnimi predpisi, ki urejajo dejavnost vzgoje in izobraževanja. Prav tako v 13. členu določa, da Republika Slovenija spodbuja učenje slovenščine v Sloveniji, tako da vlada sprejme program, ki je poleg rednega izobraževanja namenjen tudi za jezikovno izpopolnjevanje mladine in odraslih državljanov, ter programe, namenjene tujcem v Sloveniji.

Zakon o visokem šolstvu⁵ učni jezik določa v 8. členu:

Prvi odstavek določa, da je učni jezik slovenski. V drugem odstavku določa, da visokošolski zavod lahko izvaja študijske programe ali njihove dele v tujem jeziku, pod pogoji, določenimi s statutom. V tretjem odstavku navaja, da se v primeru, če visokošolski zavod opravlja javno službo, lahko v tujem jeziku izvajajo:

- študijski programi tujih jezikov,
- deli študijskih programov, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski učitelji iz tujine ali je vanje vpisano večje število tujih študentov,
- študijski programi, če se ti programi na visokošolskem zavodu izvajajo tudi v slovenskem jeziku.

V četrtem odstavku določa, da visokošolski zavodi skrbijo za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika. V petem odstavku navaja, da se tujcem in Slovencem brez slovenskega državljanstva omogoči učenje slovenščine. V zadnjem odstavku pa, da podrobnejši način skrbi za razvoj in učenje slovenščine določi minister, pristojen za visoko šolstvo.

V 72.I členu isti zakon določa, da se visokošolskim zavodom in drugim zavodom dodelijo sredstva za uresničevanje nacionalno pomembnih nalog, s katerimi se uresničuje javni interes na področju visokega šolstva, in sicer tudi za skrb za razvoj in učenje slovenščine. V tretjem odstavku istega člena zakon podrobneje opredeljuje da se pod skrb za razvoj in učenje slovenščine štejejo zlasti lektorati slovenskega jezika na univerzah v tujini, učenje in izpopolnjevanje znanja slovenskega jezika za tujce in za Slovence brez slovenskega

³ Ustava Republike Slovenije (URS), Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121, 140, 143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90, 97, 99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a

⁴ Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS), Uradni list RS, št. 86/04 in 8/10)

⁵ Zakon o visokem šolstvu (ZVis), Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUIF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14, 75/16, 61/17 – ZUPŠ, 65/17, 175/20 – ZIUOPDVE, 57/21 – odl. US, 54/22 – ZUPŠ-1 in 100/22 - ZSZUN

državljanstva ter seminarji, simpozij in druga strokovna srečanja, ki so namenjena skrbi za razvoj in učenje slovenščine.

STATUTI UNIVERZ

Statut Univerze v Ljubljani⁶

Statut Univerze v Ljubljani posveča vprašanju jezika en člen.

Učni jezik je vsebovan v 89. členu Statuta, ki določa, da je jezik na univerzi slovenski. V tujem jeziku se lahko izvajajo študijski programi v skladu z zakonom in jezikovno strategijo univerze. Prav tako določa, da so zaključna dela napisana v slovenskem jeziku ali v tujem jeziku v skladu z jezikovno strategijo univerze. Na koncu določi, da univerza v jezikovni strategiji opredeli skrb za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika.

Statut Univerze v Mariboru⁷

Statut Univerze v Mariboru posveča vprašanju jezika pet členov.

71. člen predvsem povzema zakonske določbe Zakona o visokem šolstvu. Določa, da je učni jezik slovenski. Univerza skrbi za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika. Določa, da se tujcem in Slovencem brez slovenskega državljanstva omogoči učenje slovenščine. V zadnjem odstavku navaja, da se lahko študijski programi izvajajo v tujem jeziku, če gre za opravljanje javne službe, in sicer:

- študijski programi tujih jezikov,
- deli študijskih programov, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski profesorji ali študenti iz tujine ali je vanje vpisano večje število tujih študentov,
- študijski programi, če se ti programi izvajajo na članici Univerze tudi v slovenskem jeziku.

72. člen podrobneje ureja izvajanje študijskih programov v tujem jeziku. Ti programi v tujem jeziku se lahko izvajajo v enem izmed naslednjih primerov:

- če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči učitelji tujih univerz ali mednarodno priznani strokovnjaki, ki jih univerza povabi k sodelovanju,
- če gre za študijske programe, ki niso zajeti v nacionalnem programu visokega šolstva,
- če gre za študijske programe, v katere so vključeni tuji študenti oziroma so pretežno namenjeni tujim študentom, ali je vanje vpisano večje število tujih študentov.

Prav tako isti člen določa, da je članica Univerze dolžna zagotoviti, da se študijski program oziroma njegovi deli izvajajo v tujem jeziku, ki ustreza jezikovnemu stanju večine domačih študentov na tem programu. V primerih, da gre za študijske programe, v katerem so vključeni tuji študenti na osnovi mednarodnih pogodb ali sistema kreditnega študija, spada to pedagoško delo pedagoških delavcev med redne delovne obveznosti.

⁶ Statut Univerze v Ljubljani, dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=STAT233>

⁷ Statut Univerze v Mariboru, dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=STRA65>

73. člen določa, da o izvajanju študijskih programov ali delih programov v tujem jeziku sklepa senat članice Univerze, ki izvaja študijski program.

74. člen določa, da o izvajanju študijskih programov ali delov študijskih programov v tujem jeziku, ki so obveznost univerze na podlagi mednarodnih pogodb in sporazumov, odloča na predlog Komisije za študijske zadeve univerze senat univerze. Senat univerze sprejme pravila za izdelavo in zagovor diplomskih, magistrskih in doktorskih nalog v tujem jeziku.

88. člen govori, da o vpisu Slovencev brez slovenskega državljanstva in tujih državljanov v podiplomske študijske programe in v programe za izpopolnjevanje ter o izpolnjevanju pogojev za nadaljevanje študija po merilih za prehode odloča pristojni organ članice univerze. K prijavi morajo tujci in Slovenci brez slovenskega državljanstva predložiti tudi potrdilo o uspešno opravljenem izpitu iz slovenskega jezika na ustrezni ravni, če je za posamezen študijski program tako določil senat fakultete. Članice univerze določijo raven zahtevanega znanja slovenskega jezika in termin, do katerega mora študent opraviti izpit iz slovenskega jezika. Prav tako lahko potrdilo o znanju slovenskega jezika kandidat pridobi, če v postopku pred posebno komisijo članice univerze ta komisija na osnovi razgovora s kandidatom preveri kandidatovo znanje slovenskega jezika in ga oceni kot ustrezno. Kandidat pogoj izpolnjuje tudi, če je končal osnovno in/ali srednjo šolo v Republiki Sloveniji, ali dvojezično šolo, ali je že pridobil diplomo na dodiplomskem študijskem programu v Republiki Sloveniji.

Statut Univerze na Primorskem⁸

Statut Univerze na Primorskem posveča vprašanju jezika tri člene.

112. člen določa, da je učni jezik na univerzi slovenski. Univerza skrbi za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika na način, kot ga določa veljavna zakonodaja. V ta namen lahko univerza ponudi študentom ustrezen del izbirnih vsebin. Prav tako določa, da tujcem in Slovencem brez slovenskega državljanstva univerza omogoči učenje slovenščine na določeni ravni.

112.a člen podrobneje ureja študijski program v tujem jeziku in povzema zakonske določbe. Določa, da se študijski programi lahko izvajajo v tujem jeziku na podlagi sklepa senata univerze na predlog senata članice. Če se dodiplomski in podiplomski študijski programi izvajajo v okviru javne službe, se lahko v tujem jeziku izvajajo:

- študijski programi tujih jezikov,
- deli študijskih programov, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski učitelji iz tujine ali je vanje vpisano večje število tujih študentov,
- študijski programi, če se ti programi na članici izvajajo tudi v slovenskem jeziku.

V posebnem splošnem aktu, ki ga sprejme senat univerze, se opredelijo pravila za izdelavo in zagovor zaključne naloge (diplomsko ter magistrsko delo in naloga, doktorska disertacija) v tujem jeziku.

⁸ Statut Univerze na Primorskem, dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=STAT82>

112.b člen določa, da senat univerze natančneje opredeli način skrbi za razvoj in učenje slovenščine na univerzi ter učenje in rabo tujih jezikov, ki se uvajajo v izobraževalni proces, v skladu z zakonom in tem statutom.

STRATEGIJE UNIVERZ

Strategija Univerze v Ljubljani 2022–2027⁹

Kadrovski procesi in sistemizacija na univerzi omogočajo zaposlovanje najboljših pedagoških, raziskovalnih in strokovnih sodelavcev. Univerza spodbuja pritok najboljših učiteljev, raziskovalcev, umetnikov in študentov iz mednarodnega okolja. To podpirajo mednarodno prepoznavni razpisi, enostavni postopki in financiranje. Cilj je vrnitev 100 slovenskih raziskovalcev in učiteljev iz tujine. Tako delež tujcev med zaposlenimi kot med študenti presega 10 % (stran 6).

Strategija navaja, da se je na strateškem področju internacionalizacije za mednarodni pretok znanja in prepoznavnost število tujih študentov na izmenjavi povečalo in že leta 2016 preseglo začrtane vrednosti za leto 2020. Ravno tako se je povečalo število tujih študentov, vpisanih v študijske programe, in že leta 2018 preseglo načrtovani cilj. Pomembno se je povečalo tudi število tujih učiteljev in raziskovalcev (stran 10).

Ena od strateških aktivnosti UL je tudi okrepitev internacionalizacije izobraževanja.

Želijo doseči poenostavitev upravnih postopkov ter prednostno in učinkovito obravnavo tujih kandidatov za študij in zaposlitev v postopkih pridobivanja delovnih in bivalnih dovoljenj. Prav tako **želijo doseči spremembo zakonodaje, ki bo boljše omogočala delno izvedbo pouka v angleškem jeziku ob hkratni uveljavitvi strojnega prevajanja**. Hkrati oblikovati jezikovno strategijo UL, ki bo podpirala razvoj in krepitev slovenskega jezika v okviru internacionalizacije UL. Cilj je krepiti izmenjave študentov in pedagogov z mednarodnimi visokošolskimi ustanovami, zlasti tistimi, ki so uvrščene enako ali višje kot UL, ter zagotoviti, da bodo izobraževalne izkušnje študentov in študentk, pridobljene v mednarodnem okolju, vsebinsko in kakovostno ustrezne ter kreditno ovrednotene in priznane. Ravno tako pa želijo organizirati interdisciplinarne poletne šole za prvo- in drugostopenjske študente s tujih univerz (stran 15).

V prilogi 12 Strategija UL poudarja, da so pravila **pri uporabi tujega jezika v poučevanju prestroga in naj bi vodila v manjši interes tujih študentov in študentk ter tujih predavateljev**. Povzema 8. člen Zakona o visokem šolstvu, ki določa, da se lahko, če visokošolski zavod opravlja javno službo, v tujem jeziku izvajajo študijski programi tujih jezikov, deli študijskih programov, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski učitelji iz tujine ali je vanje vpisano večje število tujih študentov, in študijski programi, če se ti programi na visokošolskem zavodu izvajajo tudi v slovenskem jeziku (stran 56).

Na podlagi 8. člena Zakona o visokem šolstvu je izvajanje študijskih programov v tujem jeziku za visokošolske zavode v Sloveniji omejeno na del študijskega programa ali na vzporedno

⁹ Strategija Univerze v Ljubljani 2022–2027, dostopno na: https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/strategija_ul/

izvajanje v slovenskem jeziku. Leta 2016 je ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport predlagalo novelo zakona o visokem šolstvu, ki bi omogočila večjo mednarodno odprtost. V skladu s spremembami bi lahko visokošolski zavodi v tujem jeziku izvajali celotne študijske programe, če pri njihovem izvajanju sodelujejo visokošolski učitelji iz tujine ali je vanje vpisano večje število tujih študentov, skupne študijske programe, ki se izvajajo s tujimi izobraževalnimi ustanovami in študijske programe, ki jih visokošolski zavodi izvajajo v tujini. Novela je naletela na močan odpor zainteresirane javnosti.

Strategija Univerze v Mariboru 2021–2030¹⁰

Strategija posveča internacionalizaciji eno poglavje, in sicer pove, da bo Univerza v Mariboru zasledovala cilje internacionalizacije, v okviru pobud za ustanovitev evropske univerze, ustvarjalno prispevala k nastanku enotnega evropskega visokošolskega in raziskovalnega prostora ter zagotovila inovativno, trajnostno in koristno ter kakovostno izobraževanje in raziskovanje, ki bo mednarodno prepoznavno. Z mednarodnimi oblikami izobraževanja bo pritegnila nadarjene domače in tuje študente iz ciljnih držav, pri čemer bo zagotovila inkluzivno, prijazno in učinkovito okolje za vse študente in zaposlene (stran 20).

Strateški cilji v povezavi z internacionalizacijo so:

- krepitev mednarodne prepoznavnosti UM,
- razvoj različnih oblik izobraževanja v tujem jeziku,
- aktivno sooblikovanje evropskega in svetovnega visokošolskega in raziskovalnega prostora,
- spodbujanje mednarodne mobilnosti zaposlenih in študentov,
- internacionalizacije doma,
- poenotenje storitev UM za domače in tuje študente ter zaposlene skladno z evropskimi načeli in standardi (stran 21).

Strategija Univerze na Primorskem 2021–2027¹¹

10. točka strategije govori o okrepitvi kakovosti in globalnega dosega mednarodnega partnerstva. To pomeni, da bo UP delovala v skladu z mednarodnimi standardi kakovosti v izobraževanju, raziskovanju in drugih univerzitetnih dejavnostih. Eden izmed ukrepov je oblikovanje posameznik predmetov oziroma predmetnih sklopov (modulov), ki bi se izvajali v tujem jeziku, in skupni programi z mednarodnimi partnerji (stran 35).

12. točka strategije opisuje okrepitev internacionalizacije doma kot platforme za pridobivanje medkulturnih izkušenj in kompetenc. UP podpira ustvarjalno svobodo, mednarodna in interdisciplinarna sodelovanja, s tem pa obogatitev kakovosti življenja s pomočjo znanosti in izobraževanja. Eden izmed ukrepov bo povečan obseg mednarodnih in medkulturnih vsebin v študijskih programih UP (stran 37).

¹⁰ Strategija Univerze v Mariboru 2021–2030, dostopno na: <https://www.um.si/wp-content/uploads/2021/11/Strategija-Univerze-v-Mariboru.pdf>

¹¹ Strategija Univerze na Primorskem 2021 – 2027, dostopno na: <https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-088-2.pdf>

NACIONALNI PROGRAMI

Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do 2030¹²

V uvodu se resolucija zavzema, da bo visoko šolstvo dosegalo mednarodno primerljivo visoko kakovost in odličnost nad evropskim povprečjem. Visoko šolstvo bo široko dostopno, mednarodno vpeto, imelo bo razvite instrumente internacionalizacije v slovenskem prostoru ter študijske programe, ki se bodo izvajali tudi v tujem jeziku.

Zavzema se, da bo imela Slovenija postavljene zakonske okvire, ki bodo omogočali visokošolskim zavodom vzpostavitev mehanizmov in instrumentov za zagotavljanje kakovosti, ti pa bodo osnova za mednarodno vpeto in primerljivo izvajanje na stroko, raziskovanje oziroma umetniško delo odprtega in na študenta osredinjenega izobraževanja, temeljnega raziskovanja in prenosa znanja v okolje v skladu z lokalnim, državnim in poslanstvom visokega šolstva na svetovni ravni.

Stopnja internacionalizacije slovenskega visokošolskega sistema naj bi bila primerljiva z najboljšimi evropskimi univerzami. Vzpostavljeni bodo mehanizmi za tako imenovano kroženje možganov in trajna skrb za razvoj slovenskega jezika ter strokovnega izrazoslovja v visokem šolstvu in znanosti. S spremenjeno zakonodajno ureditvijo bi bilo vzpostavljeno prilagodljivo in odzivno slovensko visokošolsko okolje, ki bo nudilo privlačne možnosti za študij in delo za namene internacionalizacije izobraževanja, raziskovanja in umetnosti ter pridobivanja visokokvalificiranega kadra iz tujine.

Resolucija prav tako govori o aktivni vključenosti visokošolskih zavodov pri razvoju slovenskega jezika ter ohranjanju in razvoju nacionalne kulturne dediščine in identitete. Visokošolski zavodi naj **bi dejavno prispevali k razvoju slovenskega jezika, ohranjanju in razvoju nacionalne kulturne dediščine in raziskovanju identitet v nacionalnem prostoru ob hkratni močni vpetosti slovenskega visokošolskega sistema v mednarodno visokošolsko skupnost.**

Zagotovljeno bo financiranje poučevanja slovenskega jezika za tuje študentke in študente ter zaposlene, ki se želijo vključiti v študijske programe, ki se izvajajo v slovenskem jeziku, vključno z ustrezno promocijo teh programov.

4. poglavje je namenjeno internacionalizaciji. Eden od strateških ciljev je tudi omogočanje in spodbujanje študija v Sloveniji za vse Slovenke in Slovence, ki živijo in bivajo v tujini. Izvedena bo ambiciozna ter strateška internacionalizacija kurikulumov. Povečano bo število skupnih študijskih programov s tujimi visokošolskimi institucijami ter drugih oblik poglobljenega pedagoškega sodelovanja.

Visokošolske ustanove morajo skrbeti za razvoj slovenskega jezika in strokovnega izrazoslovja. Deležniki, vključeni v proces internacionalizacije, skrbijo za prenos konceptov in terminologije v slovenski jezik in ga s tem bogatijo, v primeru izvajanja študijskega

¹² Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do 2030, dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO139>

programa v tujem jeziku bo zagotovljen razvoj slovenskega jezika in terminologije v visokem šolstvu in znanosti tudi z dostopnostjo študijskih vsebin v slovenskem jeziku.

Predvideva pripravo sistemskih ukrepov za ustvarjanje pogojev, na podlagi katerih bodo imeli slovenski in tuji študenti v Sloveniji enako kakovostno študijsko izkušnjo pod enakimi pogoji.

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025¹³

Pred sprejetjem Resolucije so opravili **ciljni raziskovalni projekt Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov**.¹⁴ Na podlagi spletne ankete so ugotovili, da visokošolski profesorji načelno zagovarjajo slovenščino, ne glede na področje delovanja, načelno zagovarjajo internacionalizacijo in globalizacijo brez poudarjanja vloge jezika, zagovarjajo vlogo slovenščine v visokem šolstvu in povezovanje z nujnostjo razvoja strokovne in znanstvene slovenščine. Podarili pa so, da je potrebno ločeno obravnavati gostujoče tuje predavatelje in študente na izmenjavi. Visok delež visokošolskih profesorjev se ne zaveda, da je za razvoj slovenske znanstvene misli pomembno, tako zaradi novih vsebin, potrebnih strokovnih besedil in zaradi razvoja lastne terminologije, da se vse vsebine odpredavajo tudi v slovenščini. Prav tako so spletno anketo posredovali študentom. Povedali so, da bi morali imeti študenti možnost izbire glede izbire jezika, da je znanje iste snovi v slovenskem in angleškem jeziku velik plus za nadaljnji študij v tujini.

Pred sprejetjem Resolucije je potekal tudi **javni posvet o novem nacionalnem programu za jezikovno politiko**. V prispevku Marka Jesenška¹⁵ so bili zapisani cilji nove Resolucije:

- Republika Slovenija mora ohraniti in zagotoviti slovenščino kot uradni jezik na slovenskih univerzah.
- Skrbeti je potrebno za razvoj slovenskega strokovnega in znanstvenega jezika. Univerze naj skrbijo za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika tako, da za vsako napredovanje visokošolskih učiteljev v višji habilitacijski naziv predpišejo vsaj dva znanstvena in vsaj dva strokovna jezika v slovenskem jeziku.
- Visokošolskim učiteljem, sodelavcem in študentom, ki so tujci ali Slovenci brez slovenskega državljanstva, se omogoči organizirano učenje slovenskega jezika na vseh slovenskih univerzah.

Sprejeta Resolucija povzema, da Zakon o visokem šolstvu določa slovenščino kot učni jezik, **skrb** za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika pa nalaga visokošolskim zavodom. Zakon med nacionalno pomembne naloge uvršča **skrb za razvoj slovenskega jezika na univerzah v tujini, učenje in izpopolnjevanje iz znanja slovenskega jezika za tujce in za Slovence brez slovenskega državljanstva**.

¹³ Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025, dostopno na:

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO123>

¹⁴ Ciljni raziskovalni projekt Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov (raziskovalno poročilo), stran 25-26, dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Slovenski-jezik/ReNPJP-20-24/Raziskovalno-porocilo_dopolnitev_info_ZRCola-koncno.pdf

¹⁵ Javni posvet o novem nacionalnem programu za jezikovno politiko, Jesenšek M.: Slovenščina kot jezik znanosti in visokega šolstva, stran 38, dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Slovenski-jezik/ReNPJP-20-24/2017-ZBORNIK-s-posveta-o-novem-NPJP.pdf>

Poudarja, da je ključno **vzpostavljane ravnotežja med uporabo in razvojem znanstvenega in strokovnega slovenskega jezika ter uporabo tujih jezikov**. V primerih, ko je uporaba tujega jezika nujno potrebna za doseganje ciljev odlične znanosti, je treba takšno uporabo dopustiti, hkrati pa poskrbeti za to, da so rezultati raziskav ustrezno dostopni in predstavljeni v slovenskem jeziku.

Cilji te Resolucije so:

- Ohranitev statusa slovenščine kot uradnega in učnega jezika visokega šolstva.
- Omogočanje prostega pretoka študentk in študentov ter profesorice in profesorjev. To naj bi se doseglo z nadaljnjim razvojem učinkovitega učenja slovenščine za tuje študente in profesorje znotraj posameznih visokošolskih zavodov.
- Razvijanje sporazumevalne zmožnost v strokovnem jeziku. Na visokošolski strokovni ravni je potrebno omogočati učenje strokovne slovenščine, kontrastivnega izrazoslovja ter kontrastivnega strokovnega in znanstvenega pisanja, ob tem pa je treba poskrbeti tudi za ustrezno obvladovanje strokovnega sporazumevanja v drugih jezikih za visokošolske učitelje in učiteljice ter študentke in študente. Kljub avtonomnosti univerz se v skladu s to resolucijo od njih pričakuje, da bodo upoštevale zastavljene ukrepe.
- Izboljšati položaj slovenščine kot jezika znanosti.

Strategija internacionalizacije visokega šolstva in znanosti v RS do 2030¹⁶

23. 3. 2023 jo je sprejela vlada RS. Jezik oz. slovenski jezik je v 32-stranskem dokumentu omenjena 26-krat. V viziji izpostavlja »uravnoteženo jezikovno politiko in krepitev medkulturnih kompetenc«. V podpoglavju 2.2 *Odpravljanje administrativnih ovir za krepitev privlačnosti Slovenije kot destinacije za visokošolske učiteljice in učitelje ...* je na prvem mestu navedeno »odpravljanje **jezikovnih ovir** pri poučevanju in raziskovanju«.

V poglavju IV. **Internacionalizacija na področju visokega šolstva** se, sklicujoč se na ReNPVŠ30, navajajo programi, izvajani v tujem jeziku, pri čemer naj bi bili vzpostavljeni »mehanizmi za kroženje talentov in **trajna skrb za razvoj slovenskega jezika ter strokovnega izrazoslovja v visokem šolstvu in znanosti**«.

Na str. 28 se ob **večjezičnosti**, ki je v slovenskem prostoru že dolgo prisotna, zopet pojavi »**skrb za slovenski jezik**« v smislu nastajanja **nove slovenske strokovne literature**, razvoja **strokovnih izrazov** v slovenskem jeziku, **tečajev slovenščine za tujce in lektoratov** na tujih univerzah ter **spremljanja in raziskav slovenskega jezika**. Ob tem pa bi se lahko razvijalo pristope »v zvezi z **opredelitvijo jezikov učenja in poučevanja** ob upoštevanju večjezičnosti«.

V okviru Zavezništva evropskih univerz (str. 28) se bo oblikoval nabor programov v **tujih jezikih, predvsem na podiplomski stopnji**, ob čemer bo »zagotovljen razvoj slovenskega jezika in terminologije v visokem šolstvu in znanosti tudi z dostopnostjo študijskih vsebin v slovenskem jeziku. Dostopnost študijskih vsebin v slovenskem jeziku pri tem pomeni: **individualne konzultacije ali vaje v slovenskem jeziku**, študijska literatura ali **povzetki**

¹⁶ Vest o sprejetju strategije in povezava na dokument: <https://www.gov.si/novice/2023-03-24-sprejeta-strategija-internationalizacije-visokega-solstva-in-znanosti-v-republiki-sloveniji-do-2030/>.

predavanj v slovenskem jeziku in podobno. Visokošolski zavodi bodo poleg tega nudili podporo svojim študentom in osebju za **učenje** tujih jezikov ter mednarodnim študentom za učenje slovenskega jezika.«

Str. 31: »Posebna skrb bo namenjena okrepljenemu obveščanju o študiju v Sloveniji in **privabljanju Slovencev v zamejstvu in po svetu**, za kar se bodo, poleg štipendij, zagotavljala ločena prosta vpisna mesta. S tem Slovenija prispeva k skrbi za ohranjanje in razvoj slovenskega jezika in kulture, za ohranitev kulturne dediščine in narodne identitete med Slovenci v zamejstvu in po svetu.«

Str. 32: »Pomembno vlogo pri promociji študija, slovenskega jezika, kulture in Slovenije kot celote bodo imeli tudi **lektorati slovenskega jezika** na skoraj šestdesetih univerzah po vsem svetu.«

III Pravnoformalne podlage in dokumenti kot okvir za ukrepe ter definiranje pojma *skrb za slovenski jezik*

Pravnoformalne podlage – od najvišje ustave do področnega zakona sledijo varovanju statusa slovenščine kot uradnega jezika na vseh stopnjah izobraževanja. To poudarjajo resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko, tudi trenutna (2021–2025), in se dotikajo nerešenega vprašanja jezikovnega načrtovanja in jezikovne politike, tj. strateških zapisov v dokumentih visokošolske politike in univerz o (večji) internacionalizaciji visokega šolstva in znanosti. **Z analizo spletnih strani in intervjuji z vodjih mednarodnih pisarn smo ugotovili, da slovenske javne univerze posamičnih jezikovnih strategij ali drugih podobnih jezikovnonačrtovalnih dokumentov nimajo. Tudi Univerza na Primorskem, ki je tako strategijo imela, je ni aktualizirala ali pripravila nove.**

Aktualna dokumenta, ki obravnavata visoko šolstvo, sta *Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do 2030* (ReNPVŠ 2030) in *Strategija internacionalizacije visokega šolstva in znanosti v RS do 2030*. V primerjavi s preteklimi tovrstnimi dokumenti, ki so že bili ovrednoteni s stališča jezikoslovja in jezikovnega načrtovanja, kot so ga usmerjali nacionalni programi (prim. Kalin Golob idr. 2012, 2014, 2017), je v resoluciji in strategiji bolj izrecno in na več mestih kot protiutež (žal) še vedno izrecnemu zapisu o slovenščini kot **oviri** internacionalizaciji pri poučevanju in raziskovanju omenjena **trajna skrb za razvoj slovenskega jezika ter strokovnega izrazoslovja v visokem šolstvu in znanosti**, ki jo ministrstvo nalaga visokošolskim ustanovam. Sicer še ne sprejeti, a na Svetu za visoko šolstvo obravnavani *Akcijski načrt uresničevanja Resolucije Nacionalnega programa visokega šolstva 2030 v obdobju 2022–2024*¹⁷ to skrb že v uvodu (str. 3) povzema iz ReNPVŠ 2030 kot »trajno skrb za razvoj slovenskega jezika ter strokovnega izrazoslovja v visokem šolstvu in znanosti«. Jezik se pojavi tudi med povzetimi strateškimi cilji (str. 3):

“3. **Kakovost.** Visoko šolstvo dosega mednarodno primerljivo visoko kakovost in odličnost nad evropskim povprečjem pri vseh standardnih kazalnikih. Je široko dostopno, mednarodno vpeto, ima razvite instrumente internacionalizacije v slovenskem prostoru ter študijske programe, ki se izvajajo **tudi v tujem jeziku**.

4. **Internationalizacija.** Stopnja internacionalizacije slovenskega visokošolskega sistema je primerljiva z najboljšimi evropskimi univerzami. Vzpostavljeni so mehanizmi za kroženje možganov in **trajna skrb za razvoj slovenskega jezika in strokovnega izrazoslovja.**”

V razpredelnici, ki konkretizira dejavnosti za obdobje 2022–2024 pa je kot 29. aktivnost (str. 32) navedena »priprava priporočil glede razvoja slovenskega jezika in terminologije v visokem šolstvu in znanosti«. In kot opis: »Priprava priporočil glede razvoja slovenskega jezika in terminologije v visokem šolstvu in znanosti z namenom dostopnosti študijskih vsebin v slovenskem jeziku. Priporočila bodo vključevala tudi priporočila glede pravnoformalnih in administrativnih ukrepov ter priporočila glede krepitve sporazumevalnih zmožnosti v slovenskem jeziku, učenja slovenščine za tuje študente in izvajanja skupnih študijskih programov. V okviru te aktivnosti bo izveden ciljni raziskovalni projekt.«

¹⁷ https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Visoko-solstvo/Strokovni-sveti/SVS/Zapisniki-2021/9-seja-14-11-2022/Priloga-3_Akcijski-nacrt_VS_v07-11-2022.pdf

Najpogostejši ukrep, ki ga resolucije in strategije s področja visokega šolstva in znanosti navajajo kot utež želji po internacionalizaciji (= več programih v angleškem jeziku), je torej **skrb za razvoj slovenskega jezika in strokovnega izrazoslovja**. Kot pomemben element pri »promociji študija, slovenskega jezika, kulture in Slovenije kot celote pa naj bi imeli tudi **lektorati slovenskega jezika** na skoraj šestdesetih univerzah po vsem svetu« (Strategija internacionalizacije ... 2023: 32).

Ker se taka dikcija ponavlja že več kot desetletje, je treba najprej konceptualno razrešiti obe prvini, ki naj bi ob večjem uvajanju angleških programov poskrbeli za slovenski jezik v slovenskem visokem šolstvu. Kot je bilo že prikazano (Kalin Golob idr. 2014: 210), je internacionalizacija

izrazito raznorodno, nestrukturirano in nejasno krovno poimenovanje in pojmovanje, ki zajema tudi protislovne interpretacije, /zato/ rešitve ne morejo biti enotne in vse ne zadevajo jezikovnih vprašanj. Težnje po internacionalizaciji v vseh pomenih se pri obravnavi vprašanja učnih jezikov v visokem šolstvu pogosto odražajo v razumevanju slovenskega jezika kot ovire pri tej internacionalizaciji, vendar je tako izhodišče neskladno s samo idejo internacionalizacije, ki naj bi vodila k evropski večjezičnosti in medkulturnosti, pa tudi s formalnopравnim statusom slovenščine kot uradnega jezika Republike Slovenije.

V dokumentih izraz *skrb za slovenski jezik* ni definiran, operacionaliziran ali pojasnjen. Ostaja prazno, a lepo zveneče poimenovanje, ki naj bi pomirilo »branilce slovenščine«. Zato smo ga morali ob začetku naše raziskave najprej pomensko opredeliti in ugotoviti, koliko je v slovenskem visokem šolstvu tovrstna skrb sploh udejanjena.

Opomba: pojem »skrb za slovenščino« je v R Sloveniji že vrsto let v uporabi tudi v zelo specifičnem pomenu. Gre za nacionalno pomembno nalogo na področju visokega šolstva, in sicer za financiranje uspešne mreže lektoratov slovenščine na tujih univerzah, ki je vsako leto opredeljeno s posebno pogodbo med ministrstvom, pristojnim za visoko šolstvo, in Univerzo v Ljubljani (Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete); proračunska postavka »Skrb za slovenščino« pokriva tudi financiranje Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture, namenjenega študentom in študentkam ter profesorjem in profesoriceam slovenščine na tujih univerzah, ter sofinanciranju mednarodnega slovenističnega znanstvenega simpozija Obdobja, oboje v izvedbi istega Centra. Gre torej za dragocena sredstva, namenjena uveljavljanju slovenskega jezika (posredno pa tudi slovenske literature in kulture) v mednarodnem visokošolskem prostoru. Ta dejavnost pa seveda ni neposredno povezana z ustreznim in učinkovitim upravljanjem jezikovne podobe slovenskega visokošolskega prostora.

Skrb za razvoj slovenskega jezika v visokem šolstvu in znanosti

Kaj sploh pomeni zveza **skrb za slovenski jezik v visokem šolstvu in znanosti**, ki se pojavlja že v Zakonu o visokem šolstvu v okviru t. i. jezikovnega člena (8. člen) v 4. odstavku in določa: »/v/visokošolski zavodi **skrbijo** za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika«, v 5. odstavku »/t/ujcem in Slovencem brez slovenskega državljanstva se omogoči učenje slovenščine« in v 6. odstavku: »/p/odrobnejši **način skrbi** za razvoj in učenje slovenščine določi minister, pristojen za visoko šolstvo.« (poudarili avtorji). Skrb za slovenski jezik je najpogosteje uporabljeni pojem dokumentov in pravnih podlag, a je podobno kot

pojem internacionalizacija prazni označevalec, ki si ga vsakokratni razlagalec definira glede na svoje potrebe.

Prav zato je ob začetku naše raziskave treba definirati ta ključni pojem: **kako skrbeti za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika?**

Odgovori so načeloma jasni; za to je treba zagotoviti predvsem:

1. zadosten (in čim večji) obseg rabe slovenščine v strokovnem in znanstvenem komuniciranju,
2. zadostno (in čim boljše) znanje slovenščine vseh deležnikov in deležnic visokošolskega področja.

V sodobni situaciji ne en ne drugi pogoj za nadaljnji razvoj nista samoumevno in samodejno zagotovljena. Z obema pogojema so povezani, lahko rečemo tudi iz njiju izpeljani, drugi pomembni jezikovnonačrtovalni vidiki. Pogoja sta ne le prepletena, ampak tudi medsebojno odvisna.

Ker sta mednarodno znanstveno komuniciranje in internacionaliziran visokošolski prostor zaznamovana z večjezičnostjo, v kateri ima trenutno (in nič ne kaže, da bi se to lahko prav kmalu spremenilo) posebno močen položaj angleščina, je zaskrbljenost za nadaljnjo vitalnost drugih jezikov v tem kontekstu razumljiva in nujna. Močen položaj angleščine ne pomeni le to, da se angleščina res veliko uporablja, ampak je močna tudi v jezikovnoideološkem predstavnem svetu: v zavesti načrtovalcev in načrtovalk mednarodno povezanega, konkurenčnega visokega šolstva se zdi temeljni pogoj za doseganje ciljev – čeprav raziskave nedvoumnosti te predstave ne potrjujejo s kakšno visoko gotovostjo (prim. Soler-Carbonell idr. 2016; Shirahata, Lahti 2022).

Najboljši argument za ohranitev vloge drugih (uradnih) jezikov v visokem šolstvu po vsej Evropi je dejstvo, da je izobraževalno komuniciranje v maternih jezikih načeloma najudobnejše. Seveda to drži posebej v takih situacijah, kjer večina udeležencev in udeleženk visokega šolstva kot materni jezik govori uradni jezik okolja – kar hkrati pomeni, da so govorci in govorke drugih jezikov v takem visokošolskem okolju tako ali drugače v slabšem izhodiščnem položaju, če že ne diskriminirani (diskriminirani ostanejo, če okolje ne poskrbi za neke vrste izravnalne ukrepe, povezane predvsem z učinkovitim učenjem uradnega jezika okolja in z zagotavljanjem take ali drugačne jezikovnotehnološke podpore pri prevajanju in drugih oblikah medjezikovnega posredovanja).

Kot pomemben del skrbi za slovenski jezik v visokem šolstvu in znanosti se pogosto omenja predvsem skrb za slovensko terminologijo posameznih strokovnih in znanstvenih področij in ved. V zvezi s tem se je v slovenskem prostoru v zadnjem času razvilo precej terminoloških orodij in platform, ki v precejšnji meri olajšujejo in podpirajo sodobnejšo terminološko in terminografsko dejavnost. Toda kljub tovrstnemu napredku **ostaja dejstvo, da lahko terminologija dejavno obstaja in se razvija v nekem jeziku le tedaj, če se ta jezik redno in obsežno uporablja v visokošolskem, strokovnem in znanstvenem komuniciranju.**

Shematizirano torej pomeni **skrb za slovenski jezik** po eni strani

- dejavnosti, s katerimi jezik nadgrajujemo z novimi poimenovalnimi in drugimi izraznimi sredstvi, potrebnimi za učinkovito pedagoško in znanstveno komuniciranje;
- dejavnosti, s katerimi zagotavljamo in nadgrajujemo jezikovno zmožnost vseh udeležencev in udeleženk, ki jim omogoča učinkovito komuniciranje na določenem področju.

Pri splošnem izboljševanju znanstvene dejavnosti in povečevanju družbene vpetosti slovenske visokošolske znanstvene skupnosti, kot tudi pri samem zagotavljanju večjega obsega kakovostnega znanstvenega in strokovnega pisanja v slovenščini bi lahko pripomoglo nadaljnje razvijanje in sistemsko urejanje področja komuniciranja znanosti (npr. <https://kvarkadabra.net/2022/03/teorija-in-praksa-komuniciranja-znanosti/>, <https://metinalista.si/>).

Po drugi strani skrb za slovenski jezik v večjezičnem okviru pomeni **vzpostavitev** takega **jezikovnega režima**, v katerem bo zagotovljeno nemoteno in učinkovito jezikovno komuniciranje z zadostnim obsegom rabe slovenščine za njen nadaljnji razvoj. Jezikovni režim upošteva dva vidika jezikovne prakse, funkcionalnega in simbolnega, tako s stališča govorcev in govork kot s stališča ustanov.

Jezikovni režim temelji na splošnih **načelih** jezikovne rabe (ki so lahko dogovorjena in določena posebej ali pa temeljijo na splošno veljavnih javnih načelih v Republiki Sloveniji), na **pravilih** (od zakonodaje RS do internih pravnih aktov ustanov), na zagotavljanju jezikovne **informiranosti** vseh deležnikov in deležnic v univerzitetnem prostoru, na podlagi načel, pravil in informiranosti pa je treba poskrbeti za učinkovit in razviden sistem odločanja o jezikovnih praksah, pravicah in obveznostih vseh deležnikov in deležnic v visokošolskem procesu.

Shematsko pojem *skrb* za jezik ponazarjamo takole:

Razvoj slovenskega **jezika** – poimenovalne in upovedovalne/besedilne možnosti = {a}

- zagotavljanje/vzpostavljanje {a}
 - terminološka (normativna) dejavnost
 - žanrsko raznovrstna jezikovna praksa (žanrotvornost)
- zbiranje in dostopnost informacij o {a}

Razvoj jezikovne zmožnosti govork in govorcev – dostop do {a}

dostop do {a}

- usvajanje
 - učenje jezika
 - uporaba jezika
- dostop do dodatnih informacij ob poimenovalnih in besedilnih potrebah

dostop do specifične besedilne zmožnosti (pisanja in govornega delovanja)

Zagotavljanje nemotene in učinkovite
jezikovne prakse/rabe

- načela
- pravila
- informiranost
- odločanje

Funkcionalni vidik

- pedagoška odličnost
- znanstvena odličnost

Simbolni vidik

- identiteta ustanove
- Identiteta komunicirajočih

IV Slovenščina kot strokovni jezik na slovenskih univerzah: primerjava stanja 2013–2023 glede na predmete

Ena novejših pobud, kako »poskrbeti« za slovenski jezik v visokem šolstvu in znanosti, je pobuda, ki jo je 7. 6. 2022 Komisija za slovenski jezik v javnosti pri SAZU posredovala rektorjem slovenskih univerz: uvedba izbirnega predmeta Strokovna slovenščina.¹⁸ V pobudi so zapisali, da naj bi se za tovrstno rešitev zanimalo nekaj posameznih fakultet. Komisija meni, da bi tako lahko zagotovili nemoteno rabo in razvoj strokovne slovenščine tudi na najvišji akademski ravni. Tako naj bi študentom omogočili bolj kontinuiran dostop do slovenske terminologije in jih dodatno spodbudili, da uvidijo družbeno nujnost za rabo strokovne slovenščine in si hkrati osmislijo potrebo po pisanju v svojem jeziku, tako da raziskovalne vsebine in dosežke predstavljajo v slovenskem jeziku.

Pobuda je splošna in ni nova. Uvedba tovrstnega predmeta bi bila glede na akreditacijske in organizacijske postopke izjemno zapletena oz. praktično nemogoča. Ob kadrovskih in finančnih omejitvah ima ideja o enotnem predmetu vsebinske pomanjkljivosti.

Ena od rešitev je že bila pred desetimi leti ponujena v študiji (Lengar Verovnik idr. 2013, 52–55)¹⁹ in izhaja iz ugotovitve, da ni mogoče postaviti enotnega učnega načrta za vse študijske programe, ampak predlaga predloge tem, vsebin in žanrov, iz katerih bi fakultete izbirale glede na študijsko področje. Študija prinaša pregled prizadevanj za slovenščino kot strokovni jezik, primerjavo obstoječih predmetov, tuje prakse ter predlog tem, vsebin in didaktičnih pristopov za uvodni tovrstnega predmeta.

Za namene naše raziskave smo opravili **primerjavo predmetov** iz Priloge A v študiji 2013 (str. 60 in nasl.) s predmeti v letošnjem študijskem letu (2022/23). Že v študiji iz leta 2013 se je pokazalo:

da slovenščina kot strokovni jezik na slovenskih univerzah ni zanemarjena, da pa njeno kompetentno obvladovanje vendarle kliče po celovitejšem in na eni strani bolj poenotenem, po drugi strani pa področno diferenciranem novem (ali dodatnem/dopolnjujočem) uvodnem predmetu – s katerim bi lahko prispevali k cilju: 'Govorcem slovenščine kot prvega jezika, tako mlajšim kot odraslim, naj izobraževalni sistem omogoča, da v tem jeziku kar najbolje udeležijo svoje jezikovno-izrazne potencialne, se razvijejo v jezikovno kompetentne osebe, se glede na posameznikove potrebe opremijo za učinkovito, to je razumljivo in sprejemljivo javno in uradno komunikacijo ter za druge vrste specializiranega sporazumevanja' (*Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018*, točka 2.1.3.1, stran 9) (Lengar Verovnik idr. 2013, 55).

Tako kot pred desetimi leti je tudi v tem študijskem letu na treh slovenskih javnih univerzah in Univerzi v Novi Gorici (prvotna študija je namreč zajela tudi to univerzo) akreditiranih nekaj

¹⁸ Pobuda slovenskim univerzam za sistemsko uvedbo predmeta Strokovna slovenščina, dostopno na: https://www.sazu.si/uploads/files/57fb8d9c9de14adc9ded154d/Poziv%20slovenskim%20univerzam_SAZU.pdf

¹⁹ VEROVNIK, Tina, LOGAR, Nataša, KALIN GOLOB, Monika. Slovenščina kot strokovni jezik na slovenskih univerzah: pregled stanja ter razčlenitev pomena, načina in možnosti njene večje vključitve. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, 2013. Dostopno na: http://mk.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski_jezik/Slovenscina_kot_strokovni_jezik_na_slovenskih_univerzah_01.pdf

vrst predmetov, ki so povezani z razvojem kompetence strokovnega izražanja. **Leta 2013**²⁰ smo našli 72 tovrstnih predmetov in jih razdelili v tri skupine. Največ predmetov (40) je obravnavalo značilnosti strokovnega oz. znanstvenega diskurza; glede na obseg, nabor oz. umestitev tem pa jih je mogoče nadalje členiti še na tri podskupine: 19 predmetov problematikam namenja le del učnih ur, 12 predmetov se prevladujoče posveča enemu ali več izbranim vidikom strokovnega ubesedovanja, 9 predmetov pa je namenjenih celovitemu spoznavanju področja. V drugi skupini so bili predmeti, ki usposablajo za specializirano sporazumevanje v slovenskem jeziku, tj. kako slovenščino učinkovito uporabljati v posamezni stroki ali poklicu. V tretjo skupino smo uvrstili 6 predmetov, ki obravnavajo značilnosti strokovnega oz. znanstvenega diskurza v tujem jeziku (nismo pa v pregledu upoštevali tujih strokovnih jezikov, pri katerih se študenti usposablajo zgolj za spremljanje področja v tujem jeziku – branje, sporazumevanje o stroki).

V pravkar zaključenem študijskem letu 2022/23²¹ se še vedno na UL, UMB, UP in UNG izvaja 50 enakih predmetov kot deset let pred tem, hkrati pa je vseh takih predmetov (kolikor smo jih lahko razpoznali zgolj iz predmetnikov in na podlagi naslova, da so povezani s strokovnim izražanjem) kar 143, **torej skoraj enkrat več**. Nekaj se jih je le preimenovalo, večina pa je nastala z novimi študijskimi programi na posameznih fakultetah. Na primer kar 14 novih predmetov na UP Fakulteti za humanistiko, 4 novi (prej le en) na UP Fakulteti za vede o zdravju, 12 novih na UP Pedagoški fakulteti; 5 novih (prej le en) na UL Fakulteti za računalništvo in informatiko, enako 5 novih, prej le en na UL Pedagoški fakulteti; 5 novih na UL Pravni fakulteti itn. Razdeliti jih je mogoče v enake skupine kot pred desetimi leti (seznam je v Prilogi B; novi so osenčeni). Premik je opazen na zdravstvenem področju, saj je na vseh tovrstnih fakultetah večji poudarek na komuniciranju (s pacienti in v stroki), na humanističnih in družboslovnih fakultetah pa tudi poudarek na medkulturnem (spo)razumevanju.

Če se je po eni strani povečalo število predmetov, ki krepijo komunikacijske veščine v medkulturnem okolju in s strankami oz. pacienti, ter predmetov, ki obravnavajo tujo področno terminologijo, pa je novih predmetov, ki bi proučevali strokovno slovenščino področja razmeroma malo (Slovenski jezik v izobraževanju, UL Pedagoška fakulteta; Komunikacija v znanosti, UP Fakulteta za vede o zdravju; 4 tovrstni predmeti na UP Fakulteta za humanistične študije; 4 na UM Filozofska fakulteta, en na UL Fakulteti za upravo, en na UL Fakulteti za družbene vede).

Ob tem je seveda treba dodati, da **vsi univerzitetni predmeti sami po sebi prinašajo terminologijo področja in da s sprotnim delom potekajo obveznosti pisanja strokovnih del,**

²⁰ Gl. Prilogo A, v zadnjem stolpcu so z X označeni predmeti, ki se izvajajo tudi v letošnjem štud. letu. Primarno pa je bila priloga objavljena v Lengar Verovnik idr. (2013, 60).

²¹ Gl. Prilogo B, upoštevali smo le eno izvedbo vsakega predmeta, čeprav se ponavlja na več programih/smereh posamezne fakultete. Predmeti so izpisani na podlagi **naslova** in povzeti **s spletnih strani** fakultet, tako da seznam gotovo ni popoln. Za vsako fakulteto smo pregledali spletne strani in zavihek »Študij ter študijski programi« in za vse stopnje študija ter študijske smeri pregledali njihov študijski program in predmetnik. Nekaj fakultet je na spletnih straneh imela objavljeno več predmetnikov oziroma študijskih programov, zato smo za zbir podatkov izbrali najsodobnejšo različico. Preiskali smo vse študijske smeri in iskali predmete, ki so vsebovali besede »Tuj jezik za X, Komuniciranje/Komunikacija, pisanje strokovnih besedil, Retorika/Argumentacija, Terminologija/Frazeologija, Sporazumevanje s strankami/poslovnimi partnerji, Uporaba jezika v X...«.

od esejev, seminarskih nalog, poročil do zaključnih del, za katere običajno fakultete ali posamezni nosilci predmetov pripravijo ustna ali pisna navodila.

To potrjujejo tudi rezultati anketne raziskave, izvedene v študijskem letu 2022/2023 pri projektu [Empirična podlaga za digitalno podprt razvoj pisne jezikovne zmožnosti \(PROP\)](#) (ARRS J7-3159), s katero se je preverjala praksa pisanja slovenskih besedil in podajanja povratnih informacij med študijskim procesom na različnih slovenskih visokošolskih zavodih (analiza v pripravi). Odgovori pedagogov in pedagoginj, ki večinoma niso strokovnjaki za jezik, kažejo, da pri njihovih predmetih študenti pišejo različna besedila (le 2 % od 425 odgovorov je bilo, da besedilnih nalog ne pišejo), skoraj vsi pedagogi pa ta besedila tudi pregledujejo in dajejo študentom bodisi skupinske bodisi individualne povratne informacije o besedilih. Pri tem večina pedagogov poleg vsebine v največji meri komentira prav neustrezno rabo terminologije (94 % odgovorov *da* oz. 99 % odgovorov *da* ali *včasih*), citiranje in navajanje virov (89 % oz. 98 %) ter zgradbo besedila (84 % oz. 96 %), poleg tega pa tudi jezikovno podobo besedil, tj. pravopis, slovnico in besedišče (95 % oz. 68 %), in stilno neustreznost, npr. neosebno izražanje, pogovorne prvine, trpnik/tvornik (64 % oz. 89 %). Rezultati torej kažejo, da se pedagogi precej posvečajo jezikovnim vidikom besedil, pogosto pa jezikovna podoba vpliva tudi na končno oceno pisnih izdelkov (49 % odgovorov *da*, 29 % *včasih*).

Raziskava, izvedena med **doktorskimi študenti** leta 2017 (Logar 2021), je potrdila, da je ta dejavnost izjemno pomembna, saj študenti mentorsko usmerjanje pri pisanju znanstvenih besedil (v celotnem študijskem procesu, ne le v času doktorskega študija) ocenjujejo za enako pomembno kot metodološko in vsebinsko vodenje (skoraj 80 % od 398 odgovorov), prav pisanje besedil med študijem (poleg branja znanstvenih besedil) ter navodila in popravke mentorjev pa so ocenili kot najpomembnejše dejavnosti, prek katerih so usvojili znanje in veščine, potrebne za pisanje znanstvenih besedil.

Kljub razmeroma široki ponudbi in številnim besedilom, ki jih tvorijo študenti, se vedno znova pojavljajo pobude po dodatnem sistematičnem predmetu. Na nekaterih fakultetah celo želijo organizirati posebne tečaje pisanja za študente, saj ugotavljajo, da njihovi študenti tega ne obvladajo.

Podobne potrebe so bile izražene tudi na Fakulteti za upravo UL, kjer od leta 2021 izvajajo jezikovne aktivnosti v okviru obštudijskih dejavnosti, in sicer v obliki **delavnic** (jezik poslovno-uradovnih besedil, v načrtu so tudi delavnice strokovnega pisanja v slovenščini) in **jezikovnega svetovanja** pri pripravi (poljudno)strokovnih člankov za študentsko revijo [FU-TURA](#). V študijskem letu 2022/2023 je fakulteta prek razpisa *Študentski projekti za trajnostni razvoj* Univerze v Ljubljani iz Razvojnega stebra financiranja 2021–2024 tudi pridobila sredstva za izvedbo projekta *FU-TURA, prakse in izzivi za trajnostno javno upravo*, v okviru katerega so med drugim nastale **smernice za pisanje strokovnih besedil**, študenti in študentke pa so spoznavali postopke pisanja strokovnih besedil, uporabe terminologije ter ozaveščali ustrezno rabo jezikovnih virov in orodij.

Že vrsto let na Fakulteti za družbene vede UL poteka **uvajalni teden**, na katerem med drugim brucem in bruckam pripravijo tudi predavanje o **strokovni slovenščini, strokovnem pisanju in akademski pismenosti**, prav tako imajo že od leta 2007 objavljena in redno posodabljana

navodila za pisanje strokovnih in znanstvenih del ([Navodila za pisanje in oblikovanje strokovno-znanstvenih del FDV](#)).

Kot ena izmed novih možnosti pa se kaže tudi **praksa medpredmetnega sodelovanja**, ki bi jo bilo morda možno izvajati tudi kot medfakultetno sodelovanje. Na Fakulteti za upravo so npr. v študijskih letih 2021/2022 in 2022/2023 izvedli medpredmetno sodelovanje pravnega in jezikovnega predmeta, v okviru katerega so študenti po navodilih pisali več strokovnih esejev na pravne teme, povratno informacijo pa so dobili tako z vsebinskega (pregled pravnika) kot jezikoslovnega vidika (pregled jezikoslovke). Rezultati po dveh zaporednih izvedbah so spodbudni, saj ocene pedagogov kažejo, da študenti po koncu semestra oddajajo bistveno boljša besedila, tudi z jezikovnega vidika (v najširšem smislu – od upoštevanja knjižne norme do razumljivosti, argumentacije, koherence in stilistike strokovnih besedil).

Na Fakulteti za družbene vede je tako medpredmetno sodelovanje pogosto s predmeti tujih strokovnih jezikov, kjer se vsebine predmeta v slovenskem jeziku hkrati obravnavajo pri predmetih, ki so namenjeni študiju tujega strokovnega jezika (angleščina, nemščina, francoščina, italijanščina, španščina). Ob tem nastajajo tudi skupna besedila za oba tako povezana predmeta, s čimer študenti usvajajo slovensko in tujo terminologijo.

Medpredmetno sodelovanje med slovenisti in strokovnjaki z drugih področij je možno le na fakultetah, kjer imajo zaposlene visokošolske učitelje za slovenski jezik, kar predstavlja manjši del fakultet (nosilci predmetov, ki so povezani z razvojem kompetence strokovnega izražanja (priloga B), še zdaleč niso le jezikoslovci). Poleg tega sodelovanje slovenistov z drugimi pedagogi pogosto niti na fakultetah z zaposlenimi slovenisti ni možno zaradi administrativnih ovir in preobremenjenosti pedagogov. Medpredmetno sodelovanje je namreč praviloma možno izpeljati le pri predmetih istega programa, ki se izvajajo v istem letniku in istem semestru, sistemsko neurejene pa ostajajo druge možnosti in so tako bodisi vezane na projekte, obštudijske dejavnosti ali dodatno (neustrezno ovrednoteno) delo slovenistov. Izkušnje kažejo (deloma pa jih potrjujejo tudi rezultati anketne raziskave projekta PROP), da bi si profesorji strokovnih predmetov na nejezikovnih programih želeli več sodelovanja s slovenisti in pomoči pri jezikovnih vprašanjih oziroma pri razvoju zmožnosti razumevanja in pisanja strokovnih besedil, upoštevajoč specifične študijskih programov, niso pa vsi naklonjeni uvedbi obveznega jezikovnega predmeta na fakultetah (gl. npr. prispevek Študentom škriplje materinščina, Dnevnik, 1. 10. 2020). Argumentov proti je več, npr. da bi se zaradi tega zmanjšalo število ur za strokovne predmete ali da bi srednješolsko znanje moralo zadostovati. Na nejezikoslovnih študijskih smereh, kjer jezikovna izobrazba ni cilj, ampak je dobro jezikovno znanje le temelj za uspešno profesionalno delovanje, bi načeloma nadaljnje razvijanje jezikovne zmožnosti res moralo potekati hkrati ob usvajanju strokovnega znanja, torej ob recepciji strokovnih del in s pisanjem npr. seminarskih nalog, esejev, raziskovalnih poročil, pripravo govornih prezentacij, sodelovanjem v strokovnih debatah ipd. Pedagogi, ki nimajo jezikoslovne izobrazbe, se sicer z reševanjem jezikovnih težav lahko ukvarjajo le v omejenem obsegu in ob težavah pri pripravi diplomskih del pogosto študente usmerjajo na lektorje, ki pa se pri pregledu zaključnih del v precejšnji meri osredotočajo na pravopisno-slovnične napake, niso pa usposobljeni za svetovanje na drugih jezikovnih in besedilnih ravneh (kar je tudi posledica tega, da lektorske storitve ponujajo strokovnjaki zelo različnih profilov in da se marsikdaj na strokovno področje besedila ne spoznajo). Glede na trenutne razmere in omejene oziroma specifične potrebe po visokošolskih učiteljih za slovenski jezik na

nejezikoslovnih smereh študija, pa tudi nedodelane didaktične usmeritve o tem, kako na visokošolski ravni smiselno razvijati sporazumevalno zmožnost, ne gre pričakovati, da se bodo fakultete samoiniciativno odločale za vpeljavo novega slovenističnega predmeta oziroma zaposlovanje pedagogov slovenistov, zato se zdi smiselno razmišljati o drugačni sistemski rešitvi, ki bi omogočala usmerjeno sodelovanje s pedagogi drugih strok, tudi kot del pedagoških aktivnosti, npr. pri snovanju in pripravi na naloge iz pisanja, pri pregledovanju študentskih besedil, svetovanju glede terminologije, pripravi nalog, ki bi odpravljale specifične jezikovne težave posameznih skupin študentov. **To bi bilo na primer mogoče izvesti z ustanovitvijo t. i. jezikovnih centrov na univerzah, usposobljenih in pooblaščenih za razvoj didaktike strokovne slovenščine in jezikovno izobraževanje na terciarni ravni, tako za slovenščino kot prvi in drugi/tuji jezik kot tuje jezike, tudi z uporabo vseh sodobnih jezikovnotehnoloških možnosti.**

V Stanje in prakse glede vključevanja tujih izmenjavnih študentov na Univerzi v Ljubljani, Univerzi v Mariboru in Univerzi na Primorskem

I. Metodologija²²

1. Uvodni pisni intervju z elementi ankete (obrazec in tabela s povzetimi odgovori v Prilogi C)

Na strukturiran, za vse enak način in v nespremenljivem vrstnem redu smo zastavili vprašanja oziroma v besedilu pustili prazen prostor za vstavljanje števil. Spraševali smo o številu izmenjav, številu predmetov za izmenjalne študente, načinu njihove izvedbe, organiziranju izvedbe, kombinacijami z domačimi študenti in študentkami, o pomoči, podpori in prilagoditvam za vse, ki ne študirajo v svojem jeziku, ter o zadovoljstvu s stanjem, tipičnosti tekočega leta in željah glede razvoja izmenjav. Obrazec je bil poslan vodjem mednarodnih pisarn članic UL, mednarodni pisarni UP (fakultete nimajo svojih pisarn) ter mednarodni pisarni UMB, ki pa je obrazce posredovala njim znanim kontaktnim osebam na članicah. Skupno smo dobili delne ali popolne odgovore 16 članic UL, 10 članic UM in univerzitetne pisarne UP.

2. Skupinski intervju z elementi fokusne skupine (Scenarij v Prilogi Č, transkripta bosta na voljo v Arhivu družboslovnih podatkov (<https://www.adp.fdv.uni-lj.si/>) in pri avtorjih raziskave)

Z 12 predstavniki mednarodnih pisarn fakultet in akademij UL ter ločeno z 11 predstavniki UP in UMB smo opravili skupinska intervjuja (bolj vodeni del diskusije) z elementi velike fokusne skupine (odvila se je spodbujena razprava med udeleženkami in udeleženci). Teme so bile predvsem glede organiziranja in izvedbe predmetov za izmenjalne študente, glede prednosti in pomanjkljivosti različnih oblik, glede razvoja ponudbe, ovir in spodbud za delovanje in razvoj ter vizije razvoja mednarodnih izmenjav. Teme so bile delno prilagojene značilnostim skupin (to je, prve iz UL in druge iz UMB in UP) glede na odgovore v uvodnih pisnih intervjujih z elementi ankete.

II. Preliminarne ugotovitve

Preliminarne ugotovitve izhajajo iz kombinacije obeh pristopov oziroma virov (podatke iz pisnih obrazcev smo dopolnjevali v pogovoru in v pogovoru izrečeno podprli iz pisnega obrazca).

Najprej navajamo ugotovitve, ki se nanašajo bolj (ne pa povsem) na opis stanja na treh univerzah, nato pa postopoma prehajamo na izpostavljanje povezav ter prednosti in pomanjkljivosti, zaključimo pa z vizijo in predlogi.

1. Prepoznali smo **tri načine določanja/oblikovanja predmetov** (organiziranja +ponudbe) **in načina izvedbe**, ki jih fakultete in akademije ponujajo izmenjavnim študentom (IŠ):

²² Pri metodološkem delu tega poglavja (določitev metode, postavitev anket, vodenje intervjujev, ugotovitve) je v okviru raziskovalnega programa št. P6-0215 (Slovenski jezik – bazične, kontrastivne in aplikativne raziskave), ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna, sodeloval dr. Samo Kropivnik (UL FDV.)

- a. predmeti, ki se izvajajo v angleščini primarno iz drugega razloga (skupni programi, sporazumi o dvojni diplomi, ločeni programi v tujem jeziku) in se jim IŠ pridružijo;
 - b. predmeti, ki se izvajajo v angleščini le zato, da jih spremljajo IŠ (t. i. košarica predmetov) ter so lahko pripravljeni in/ali izvedeni posebej zanje ali pa za domače in IŠ skupaj;
 - c. predmeti, ki se posebej za IŠ v angleščini izvajajo s konzultacijami (lahko so prilagojene skladno z načrtom predmeta), ki nadomestijo predavanja (konzultacije oziroma individualno vodenje).
2. **Organizacija in izvedba sta značilni za univerze.**
- a. UP IŠ ponuja predmete le iz svojih angleških programov, ki se vedno izvajajo vzporedno s slovenskimi programi.
 - b. UMB IŠ ne ponuja skoraj nič iz angleških programov (ker so redkost). Veliko predmetov izvedejo za IŠ s konzultacijami, v vsakem primeru pa skoraj vse vzporedno, ločeno od izvedb za domače študentke in študente.
 - c. Članice UL uporabljajo vse kombinacije organizacije ponudbe in izvedbe predmetov. Nobena oblika organizacije ne prevladuje, kaže pa, da je še najmanj ponudbe iz programov, ki se izvajajo v angleščini. Precej je konzultacij, treba pa je upoštevati, da gre pogosto za individualne načine dela in konzultacije, povezane s samostojnim študijem uveljavljenih učbenikov. V veliki večini je izvedba za IŠ ločena od izvedbe za domače študente.
 - d. Ni videti, da bi bila organizacija in način izvedbe povezana s področjem študija, s številom izmenjav, zadovoljstvom s sedanjim stanjem ali drugimi ugotovljenimi značilnostmi članice.
3. **Večina fakultet in akademij UL ter tudi UMB in UP finančno dodatno ne stimulira izvajalcev za izvedbo v tujem jeziku.** Le 1/5 vprašanih jih, imajo pa zelo različna merila glede trajanja (le prvič ali dlje) in višine dodatne finančne stimulacije. So pa vse izvedbe plačane, bodisi v obremenitvah, nadobremenitvah ali po pogodbi, po enakih postavkah, kot veljajo za izvedbe v slovenskem jeziku.
4. **Le izjemoma za izvajalce obstaja obveznost priprave izvedb v tujem jeziku** (le 2 od 26 vključenih enot). Praktično vse temelji na prostovoljnosti in želji po sodelovanju.
5. **Vsaka od oblik organiziranja ima svoje prednosti in pomanjkljivosti. Poudarek v diskusiji je bil predvsem na prednostih**, ki so praviloma večje in odločilnejše (pomanjkljivosti so po presoji sodelujočih obrobne, kar je potrdilo tudi njihovo naštevanje).
- a. Izpostavljene prednosti ponujanja predmetov iz programov, ki se izvajajo v angleščini iz drugih vzrokov, so predvsem jasnost, povezanost, gotovost in stabilnost ponudbe IŠ.
 - b. Pri t. i. košarici smo prepoznali prednosti, kot so hitra vzpostavitev, večja prilagodljivost IŠ, dinamika letnih sprememb za nosilce (ni treba vedno izvajati v angleščini, menjajo predmete) in za IŠ (osvežena ponudba vsako leto).
 - c. Pri konzultacijah pa je bila izpostavljena prilagodljivost željam IŠ (možna izvedba tudi za nekaj vpisanih, ki zaradi specifičnih vsebin želijo prav ta predmet na prav tej članici), pomen individualnega pristopa (npr. klinične vaje, individualni predmeti na akademijah) ter nadomestilo učbeniško dobro

- podprtih predavanj (ob polni vključitvi IŠ v laboratorijsko in terensko delo, seminarje).
6. Prevladujoče **ločeno izvajanje za IŠ je skoraj izključno posledica omejenih možnosti prilagajanja urnikov**, narejenih za domače študentke in študente. IŠ vpisujejo predmete različnih programov in letnikov, ki bi se prekrivali, če izvedb časovno ne bi prilagodili, ali pa bi bilo kontaktnih ur ob določenih dnevih preprosto preveč.
 7. Dodatno **ločeno izvajanje omogoča prilagoditve IŠ** (npr. dodajanje uvodih vsebin – ki so sicer del drugega predmeta – bolj usmerjenim predmetom in obratno, dodajanje posebnih vsebin bolj splošnim predmetom), ki jih skupne izvedbe ne bi omogočale, so pa zaželeni zaradi priznavanja predmetov IŠ.
 8. Prisotna pa je **želja po več predmetih, ki bi se izvajali za vse**, za domače in IŠ, skupaj, kot je to tudi zamišljeno in priporočeno v evropskih usmeritvah izmenjav.
 - a. Ločeno izvajanje ni ideal, ampak nuja in realnost, ki še vedno ponuja veliko tega, kar je cilj izmenjav.
 - b. Realnost izmenjav je tudi v tem, da IŠ hitro oblikujejo manjša omrežja medsebojno povezanih in jih kasneje ne širijo (se ne »vklopijo« v celotno okolje). Skupne izvedbe tega po mnenju sodelujočih ne bi spremenile. Razširitev naporov za internacionalizacijo doma (npr. večje poudarjanje prednosti multikulturalnosti, prednosti dela v mednarodnih skupinah, dajanje bolj aktivne vloge IŠ v življenju institucije, več obštudijskih povezanih aktivnosti; tudi bolj učinkovito spodbujanje domačih študentk in študentov k izmenjavi) pa dolgoročno morda.
 - c. Večji del sodelujočih vidi veliko priložnost za spremembe na tem področju v simultanem računalniškem prevajanju iz slovenščine v angleščino (Online Notes na UL), ki ga doslej – presenetljivo – v veliki večini niso poznali oziroma sploh še niso slišali za to možnost.
 9. Pomembno se nam zdi izpostaviti, da vsi sodelujoči ocenjujejo, da je stanje na področju izmenjav danes neprimerljivo boljše, kot je bilo pred npr. desetletjem. Hkrati vidijo, da se še vedno, in to dobesedno, iz leta v leto spreminja na še boljše.
 - a. To pojasnjujejo s tem, da smo premagali veliko subjektivnih (parcialnih) omejitev in vzpostavili dobro infrastrukturo.
 - b. V 8. členu Zakona o visokem šolstvu ne vidijo omejitev. Nasprotno, zdi se jim dovolj »prožen«, da izmenjav ne omejuje in hkrati dovolj »zaščitniški« do slovenščine, da jih obstoj in razvoj slovenščine ne skrbi (kar jih sicer bi; skrb pogosto izpostavljajo tudi sodelujoči pedagogi).
 10. Za zaključek dodajamo še nekaj priporočil, neposredno izrečenih v diskusiji ali oblikovanih na osnovi analize in sinteze.
 - a. Smiselno je ohraniti vse prepoznane oblike organiziranja in izvajanja predmetov za izmenjavne študente.
 - b. Okrepiti je treba internacionalizacijo doma.
 - c. Naše študentke in študente, ki so bolj aktivni pri internacionalizaciji doma, je treba nagraditi, npr. s prednostjo pri izbirah za odhod v tujino, večinoma so na članicah že možne KT za obštudijsko dejavnosti in pripis v prilogi diplome ipd.
 - d. Našim študentkam in študentom, ki se odločijo opraviti semester v tujini, je treba ponuditi več, npr.:

- i. Večje fleksibilnost pri izbiri predmetov, tudi če odstopajo od glavne smeri študijskega programa; kot neke vrste možnost naknadne »mednarodne dvopredmetnosti«, izpopolnjevanja v lastni smeri, oziroma druge, dodatne možnosti za kombiniranje in ustvarjanje posebne individualne kombinacije kompetenc.
 - ii. Bolj poudarjen del priloge k diplomi, ki se nanaša na izmenjavo in bi ga morali delodajalci bolj prepoznati kot veliko dodatno prednost, npr. pri razgovorih z delodajalci.
 - iii. Deljenje izkušenj, da čas, preživet v tujini, in pogosto tudi spoznavanje različnih sistemov ocenjevanj po podatkih mednarodnih pisarn ne podaljšuje zaključevanja študija in ne niža povprečne ocene.
- e. Ne le pri študirajočih, tudi pri visokošolskih učiteljih in sodelavcih ter pri strokovnih delavcih bi morale biti aktivno sodelovanje pri internacionalizaciji in izmenjavah bolj prepoznano kot pozitivni element kariernih poti in nagrajevanja. Kombinacija vsaj minimalne obveznosti z večjo stimulacijo (ne le finančno) bi bila prava kombinacija.
- f. Ne nazadnje, predlog enotnega evropskega sistema izmenjav v smislu za vse določenega semestra, v katerem potekajo izmenjave, ki ga je med pogovori izrekla ena od sodelujočih, je res slišati utopično, a sistem izmenjav bi lahko bil enoten na nacionalni ravni, kot je npr. v Franciji in nekaterih skandinavskih državah, t. i. **mobilnostno okno**: mobilnost je del visokošolskega programa, torej morajo študenti obvezno en semester preživeti na partnerski tuji visokošolski instituciji.

VI Redno vpisani tuji študenti na Univerzi v Ljubljani, Univerzi v Mariboru in Univerzi na Primorskem: usvajanje slovenskega jezika

Tuji študenti se v študijske programe na slovenskih visokošolskih zavodih ne vključujejo le prek mednarodnih izmenjav, ampak se vpisujejo tudi kot redni študenti. Po podatkih SURS je bilo v študijskem letu 2022/23 v programe terciarnega izobraževanja vpisanih 79.987 študentov, od tega 70.000 v programe visokošolskega izobraževanja na vseh treh bolonjskih stopnjah. Študentov s tujim državljanstvom je bilo v programe terciarnega izobraževanja vpisanih 9426 (11,8 %), 8499 (10,6 %) vpisanih študentov pa je imelo stalno prebivališče prijavljeno v drugi državi. Številke so v primerjavi z letom poprej višje za kar 10,2 % (vpisani tuji državljani) oziroma 9,9 % (država stalnega prebivališča).

Podoben trend naraščanja števila in deleža tujih študentov na vseh treh stopnjah študija kažejo tudi podatki Univerze v Ljubljani: 2018/19 – 2702 oz. 7,3 %; 2019/20 – 3094 oz. 8,23; 2020/21 – 3653 oz. 9,00 %; 2021/22 – 3558 oz. 9,12 %. Na Univerzi v Mariboru po zadnjih podatkih študira okrog 13 % mednarodnih študentov, na Univerzi na Primorskem pa 19,5 %.

Glavni učni jezik na univerzah je slovenščina, vendar vse tri univerze na vseh stopnjah študija ponujajo tudi programe v angleščini, mednarodni študenti pa se vključujejo tako v angleške kot slovenske študijske programe. Za vključitev v slovenske programe pogosto ni nobenih posebnih jezikovnih pogojev, na nekaterih programih vseh treh univerz pa je zahtevano dokazilo o znanju slovenskega jezika na različnih ravneh glede na skupni evropski jezikovni okvir (SEJO/CEFR):

- na Univerzi v Ljubljani je zahtevano znanje na ravni B2 na programih AGRFT, Fakultete za farmacijo, Medicinske fakultete, Zdravstvene fakultete in na nekaterih programih Fakultete za družbene vede, Filozofske fakultete, Fakultete za upravo in Fakultete za matematiko in fiziko;
- na Univerzi na Primorskem je opravljen izpit iz slovenščine na ravni A2 pogoj za vpis v 2. letnik;
- na Univerzi v Mariboru npr. znanje na ravni B2 zahtevajo ob vpisu na programih Pedagoške fakultete in ob vpisu v prvostopenjski program Zdravstvena nega na Fakulteti za zdravstveno nego; na Filozofski fakulteti je na nekaterih programih zahtevano znanje B2 ob vpisu, na drugih je to pogoj za vpis v 2. letnik, na dveh programih pa je pogoj za vpis znanje na ravni C2; C2 se zahteva tudi na Medicinski fakulteti.

Vse tri univerze redno vpisanim študentom omogočajo brezplačno učenje slovenščine in imajo akreditirane predmete za učenje slovenščine kot drugega/tujega jezika:

1. Univerza v Ljubljani:
 - akreditirani so trije predmeti: Slovenščina kot tuji jezik – lektorat 1, Slovenščina kot tuji jezik – lektorat 2, Slovenščina kot tuji jezik – lektorat 3, ki se izvajajo v okviru Leta plus na Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete;
 - program Leto plus je namenjen študentom prve in druge stopnje, ki so prvič vpisani na UL (vendar ne na programe z zahtevano stopnjo znanja slovenščine B2) in nimajo slovenskega državljanstva (ali imajo status repatriirane osebe);

- Leto plus ob izpolnjevanju določenih pogojev (tudi opravljena dva lektorata, ovrednotena s 6 kreditnimi točkami) omogoča enoletno podaljšanje statusa študenta.
2. Univerza v Mariboru:
- Oddelek za slovanske jezike Filozofske fakultete izvaja Lektorat slovenščine za tujce 1 in Lektorat slovenščine za tujce 2, opravljene obveznosti iz obeh predmetov na UM veljajo tudi kot ustrezno dokazilo o izpolnjevanju pogoja znanja slovenščine na ravni B2;
 - Mednarodna pisarna za bodoče mednarodne študente univerze septembra izvaja tudi tečaj v okolju Moodle.
3. Univerza na Primorskem:
- lektorate izvaja Center za slovenski jezik in kulturo Fakultete za humanistične študije, in sicer v okviru akreditiranega predmeta Slovenski jezik kot drugi/tuji jezik;
 - opravljene obveznosti pri tem predmetu tujim študentom, vpisanim na študijske programe s slovenskim učnim jezikom na UP, predstavljajo tudi ustrezno dokazilo o znanju slovenščine na ravni A2 kot pogoj za vpis v 2. letnik;
 - tako kot na UL tudi na UP izvajajo program Leto plus, ki ob izpolnjevanju določenih pogojev študentom, vpisanim na študijske programe s slovenskim učnim jezikom na UP, omogoča ponovni vpis v 1. letnik in tako enoletno podaljšanje študija;
 - Center za slovenski jezik in kulturo izvaja tudi brezplačne on-line tečaje za študente, vpisane v programe z angleškim učnim jezikom, in pripravljalne tečaje slovenščine za bodoče študente (ti se izvajajo avgusta in septembra kot del širše zasnovanega programa *Preparatory days*, ki tuje študente seznani z različnimi informacijami, potrebnimi za lažji začetek študija v slovenskem okolju).

Ob tem vse univerze na posameznih članicah nudijo **podporo v obliki tutorstva za tuje študente, ki vključuje tudi premagovanje jezikovnih težav, študentom pa so na voljo tudi prosto dostopni spletni tečaji slovenskega jezika**. Na UM in UL so sta bila npr. razvita spodaj navedena tečaja:

- SOS Slovene/SOS Slovenščina (<http://sos-slovene.ff.um.si/>, Univerza v Mariboru) je spletni tečaj slovenščine kot drugega in tujega jezika na preživetveni ravni (A1), nastal v okviru Študentskega inovativnega projekta za družbeno korist (ŠIPK) SOS Slovenščina;
- Slonline (<https://www.slonline.si/>, Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik Univerze v Ljubljani) je trisopenjski tečaj, ki vsebuje tudi poglavja z besediščem in sporazumevalnimi vzorci na temo univerzitetnega življenja.

Univerze **ponujajo tudi plačljive tečaje za študente**, tako splošne kot tečaje s prilagojenimi vsebinami za to ciljno publiko – npr. Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik Univerze v Ljubljani organizira tečaj Slovenščina za študente, ki je namenjen izključno študentom Univerze v Ljubljani, uspešno končan tečaj pa je ovrednoten s 3 kreditnimi točkami, in Tečaj pisanja za študente, namenjen vsem študentom druge stopnje, ki se pripravljajo na pisanje seminarske ali diplomske naloge v slovenščini.

Kljub **razmeroma široki in finančno dostopni ponudbi** pa se v praksi pojavljajo različne težave. V nadaljevanju prikazujemo problematiko, evidentirano na podlagi pogovorov z vodji mednarodnih pisarn in **vodjo Leta plus na Univerzi v Ljubljani izr. prof. dr. Natašo Pirih Svetina** ter izkušenj, pridobljenih pri delu v visokošolskem okolju in na Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Pedagoški delavci pogosto opažajo, da študenti kljub potrdilom o znanju slovenščine oziroma udeležbi na organiziranih tečajih slovenščine nimajo dovolj dobro razvite sporazumevalne zmožnosti za aktivno udeležbo v študijskem procesu. V slovenske študijske programe se v resnici vpisujejo študenti z zelo različno sporazumevalno zmožnostjo. Nekateri so pred prihodom na študij v Slovenijo sicer hodili na tečaje slovenščine, marsikdo pa ne. Po podatkih SURS večina redno vpisanih tujih študentov prihaja iz držav naslednic nekdanje Jugoslavije in tudi v Leto plus UL je vsako leto vključenih največ študentov iz teh držav. Ti študenti imajo praviloma visoko razvito receptivno zmožnost, ne pa tudi produktivne. Čeprav na lektoratih skušajo sestaviti po predznanju čim bolj homogene skupine, pa po oceni UL in UP po končanih dveh lektoratih študenti večinoma dosežejo raven A2 do B1 (na UM pa B2). Poleg tega so tečaji zasnovani tako, da študente usposabljaajo za uspešno vsakodnevno sporazumevanje za vsakdanje in študijske potrebe (na tečajih spoznavajo npr. besedišče in sporazumevalne vzorce, povezane z organizacijo študija in študentskim življenjem), ne pa tudi (splošno)strokovnega jezika. Vsaj na UL je bilo do sedaj zaradi organizacijskih težav nemogoče oblikovati skupine, ki bi bile homogene po smeri študija, kar bi omogočalo prilagoditve pouka s specifičnimi gradivi za te študente, Lektorat 3, ki bi nadgrajeval usvojeno znanje na Lektoratu 1 in 2, pa so izpeljali le dvakrat z zelo omejenim številom študentov. Na lektorate zadnjih nekaj let sicer vpisujejo od 300 do 350 študentov na leto, kar je manj od vpisanih tujih študentov, ki se v tečaj želijo vključiti, in predstavlja le manjši delež vpisanih tujih študentov (v povprečju 10 %). Na UL pri tem opozarjajo, da imajo lektorati tudi razmeroma velik osip (v povprečju približno četrтина na letni ravni, podrobnejši podatki so dostopni v letnih poročilih, objavljenih na spletni strani Leta plus), kar predstavlja dodatne težave pri organizaciji tečajev. Do osipa prihaja iz različnih razlogov, npr. opustitev študija, nezmožnost usklajevanja rednih študijskih obveznosti z učenjem slovenščine, pa tudi zato, ker se študenti vpisujejo v letnik, ne pa v semester, kar pomeni, da se na lektorat 2 vpiše bistveno manj študentov. Na UL so težave, povezane s slabim znanjem slovenščine ob začetku študija, skušali reševati z razvojem pripravljalnih on-line tečajev pred začetkom študijskega leta, ki bi študentom omogočali, da se ob začetku študijskega leta vključijo v Lektorat 2 in v drugem semestru v Lektorat 3, a je bil tak tečaj izveden le leta 2022, letos pa ga zaradi organizacijskih, kadrovskih in vsebinskih težav niso izvedli.

Kako učinkovit ukrep so obstoječi tečaji slovenščine in možnost dodatnega leta, po doslej zbranih podatkih težko ocenimo, **saj analiz o uspešnosti v tečaje vključenih študentov pri nadaljevanju študija še ni bilo** (eden izmed razlogov je, da zaradi varovanja osebnih podatkov npr. ni možno dobiti podatkov o prehodnosti tujih študentov z opravljenim oz. neopravljenim tečajem in izrabo dodatnega leta, poleg tega na UL šele nekaj let zbirajo soglasja, da lahko komunicirajo z alumni Leta plus), dobra posredna informacija pa je, da **študenti ob koncu tečajev poročajo, da jim pomagajo pri študiju, in da se veliko študentov v Leto plus vpiše prav po priporočilu kolegov, ki so bili v program vključeni predhodno.**

Slabo znanje, o katerem poročajo s posameznih članic, in (pavšalne) ocene o neustreznosti jezikovnih tečajev so pogosto tudi posledica napačnih pričakovanj o tem, katere vsebine se poučujejo na tečajih in kaj se študenti v tem času lahko naučijo. Ti tečaji so usmerjeni v splošno jezikovno in ne specializirano znanje po strokah, ki ga študenti usvajajo na svojih študijskih programih. Zaenkrat na UL lektorji Leta plus niso bili vpeti v razvoj specifičnih gradiv za posamezne stroke (malo pobud, premalo kadra, ni ozaveščenosti, kaj bi bilo v sodelovanju sploh smiselno razvijati in kako bi bilo sodelovanje možno izpeljati), o katerih bi bilo verjetno v prihodnosti smiselno razmišljati. Za tovrsten razvoj gradiv in tečajev strokovne slovenščine tudi za tuje študente je zagotovo potrebno sodelovanje jezikoslovcev in pedagogov drugih strok, zato se zdi, da bi **univerze dolgoročno morale ponujati infrastrukturo, ki bi sistemsko omogočala tako sodelovanje. To bi npr. lahko omogočali jezikovni centri na univerzah, ki bi poleg razvoja visokošolske jezikovne didaktike in vključevanja pedagogov jezikoslovcev v študijski proces na nejezikoslovnih študijskih programih hkrati skrbeli tudi za izobraževanje kadra o tem, kako ravnati v okoliščinah, ko nastopijo težave zaradi pomanjkljivega jezikovnega znanja, saj so trenutno na fakultetah pedagogi pogosto prepuščeni lastni presoji, ki se po posameznih poročanjih gibljejo od preklopa v pouk v tujih jezikih (najpogosteje v angleščino, pa tudi v južnoslovanske jezike) do striktnega vztrajanja pri slovenščini brez prilagoditev ali pripravljenosti pomagati pri postopnem usvajanju jezika, tudi zaradi nepoznavanja zakonodaje, internih pravilnikov in izkušenj s pritožbami študentov ali strahu pred njimi. Niti eno niti drugo ni optimalna rešitev.**

Z Univerze v Ljubljani poročajo tudi o nezadostnem znanju slovenščine študentov, vpisanih na programe, kjer se zahteva znanje slovenščine na ravni B2. Govorci naj bi po opisniku na tej ravni *razumeli glavne ideje v kompleksnih besedilih na najrazličnejše teme, govorili tekoče in spontano, znali tvoriti jasna, zaokrožena besedila in razložiti svoja stališča ob aktualnih vprašanjih*, kar predstavlja dobro vstopno točko za študij. Seveda pa to ni sporazumevalna zmožnost, primerljiva z zmožnostjo rojenih govorcev, kar bi morali pedagogi na začetku študija upoštevati. **Po drugi strani pa se dogaja tudi to, da so potrdila, ki jih študenti predložijo ob vpisu, pridobljena na zelo različnih ustanovah, in pogosto ne odražajo ustrezne jezikovne ravni, zato bi bilo na univerzah smiselno pripraviti seznam ustanov, pooblaščenih za izdajo veljavnih certifikatov znanja, in/ali razviti prilagojene vstopne teste jezikovnega znanja za tuje študente.**

Viri za poglavje VI

Klinar idr. 2022: <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/ul/130017539>

Podatki UL INTERNACIONALIZACIJA (na SharePointu)

<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/11121>

<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/11128>

<https://www.uni-lj.si/studij/leto-plus/>

<https://www.uni-lj.si/studij/ucenje-slovenscine/>

<https://studyinslovenia.si/study/learning-slovene/>

<https://www.um.si/en/study/>

<https://moja.um.si/en/future-students/Strani/default.aspx/>

<https://moja.um.si/en/future-students/Strani/slovene-for-foreigners.aspx>

<https://www.upr.si/si/studij--vpis/106-leto-plus/>

<https://fhs.upr.si/center-za-slovenski-jezik-in-kulturo/>

<https://welcome.upr.si/student/live/learn-slovene/>

<https://welcome.upr.si/student/choose/study-programmes-in-slovene/>

<https://welcome.upr.si/student/>

<https://welcome.upr.si/student/prepare/preparatory-days/>

<https://centerslo.si/wp-content/uploads/2020/07/Sloven%C5%A1%C4%8Dina-kot-drugi-intuji-jezik.pdf>

VII Skupni študijski programi

Kot ena od možnosti za povečanje internacionalizacije slovenskih univerz se pogosto navajajo skupni programi. Na spletni strani Nakvisa (<https://www.nakvis.si/mednarodno-sodelovanje/vti/>; <https://www.uni-lj.si/studij/skupni-studijski-programi-1-2-3-stopnje/slo/>) smo našli naslednje akreditirane programe:

SKUPNI ŠTUDIJSKI PROGRAMI

Joint-study programmes

Človekove pravice in demokratizacija (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Fakulteta za družbene vede, **Univerze v Padovi**, Ca Foscari univerze (Benetke), **Univerze Deusto** (Bilbao), **Porurske univerze Bochum**, **Univerze v Hamburgu** in **Univerze Karla Franca** (Gradec).

Digitalno jezikoslovje (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta, **Univerza v Ljubljani** Fakulteta za družbene vede (Ljubljana, Slovenija), **Univerza v Ljubljani** Fakulteta za računalništvo in informatiko (Ljubljana, Slovenija), **Univerza T.G. Masaryka**, Brno (Czech Republic)

Evropske študije (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Fakulteta za družbene vede, **The South East European University** (SEEU) Tetovo (Makedonija).

Informacijske tehnologije v gradbeništvu (ITG) (2.stopnja)

Univerza v Mariboru Fakulteta za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo, **University College Cork**

Kognitivna znanost (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Pedagoška fakulteta, **Univerza v Ljubljani** Fakulteta za računalništvo in informatiko (Ljubljana, Slovenija), **Univerza v Ljubljani** Filozofska fakulteta (Ljubljana, Slovenija), **Univerza v Ljubljani** Medicinska fakulteta (Ljubljana, Slovenija), **Eötvös Loránd University** (Budapest, Hungary), **Universität Wien** (Wien, Austria), **University Komenského** (Bratislava, Slovak Republic)

Kreol - Kulturna raznolikost in transnacionalni procesi (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta (Ljubljana, Slovenija), **Lumière Université Lyon 2** (France), **National University of Ireland, Ollscoil na hEireann** (Maynooth, Ireland), **Stockholms Universitet** (Stockholm, Sweden), **Universitat Autònoma de Barcelona** (Barcelona, Spain), **Universität Wien** (Wien, Austria), **Univerza Adama Mickiewicza v Poznaniu** (Poljska) (Poland), **Univerza v Bernu** (Švica) (Switzerland)

Logistika sistemov v ekonomiji (2.stopnja)

Univerza v Mariboru Fakulteta za logistiko, **Univerza v Novem Sadu**.

Management v upravi (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Fakulteta za upravo, **Univerza v Beogradu**.

Migracije in medkulturni odnosi (2.stopnja)

Univerza v Novi Gorici Fakulteta za humanistiko, **University of Oldenburg** (Nemčija), **University of Stavanger** (Norveška), **University of South Bohemia** (Češka Republika), **Ahfad University for Women** (Sudan), **Makerere University Kampala** (Uganda) in **Mbarara University of Science & Technology** (Uganda).

Politologija - integracija in vladovanje (PoSIG) (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Fakulteta za družbene vede, **University of Salzburg** (PLUS), **S.S. CCyril and Methodius University in Skopje** (UKIM), **European University of Tirana** (UET),

University of Tirana (UTIR), FAMA College Priština (UBT), University of Sarajevo (UNSA) in **Sarajevo School of Science Technology (SSST).**²³

Prevajanje (slovenščina - angleščina - francoščina - skupni) (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta (Ljubljana, Slovenia), **ISIT (Institut Supérieur d'Interprétation et de Traduction) ALI INALCO (Institut national des langues et civilisations orientales)**, oboje Pariz.

Prevajanje (slovenščina - angleščina - nemščina - skupni) (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta (Ljubljana, Slovenia), **Karl-Franzens-Universität Graz** (Graz, Austria)

Primerjalni lokalni razvoj (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Fakulteta za družbene vede (Ljubljana, Slovenia), **Budapesti Corvinus Egyetem** (Budapest, Hungary), **Università degli Studi di Trento** (Trento, Italy), **Universität Regensburg** (Regensburg, Germany)

Računalništvo in informatika (3.stopnja)

Univerza na Primorskem Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, **University of St. Andrews**, School of Computer Science (UK)

Srednjeevropske študije (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta (Ljubljana, Slovenia), **University Komenského** (Bratislava, Slovak Republic), **Univerzita Karlova** (Czech Republic), **Uniwersytet Jagielloński** (Krakow, Poland)

Teološki študiji (1.stopnja)

Univerza v Ljubljani Teološka fakulteta (Ljubljana, Slovenia), **Univerza v Mariboru** (Maribor, Slovenia)

Tribologija površin in kontaktov – TRIBOS (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Fakulteta za strojništvo, **University of Coimbra** (Portugalska), **Luleå University of Technology** (Švedska), **University of Leeds** (VB)

Turistični management (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Ekonomska fakulteta (Ljubljana, Slovenia), **University of Girona** (Girona, Spain), **University of Southern Denmark** (Kolding, Denmark)

Upravljanje in ekonomika javnega sektorja (3.stopnja)

Univerza v Ljubljani Fakulteta za upravo, **University of Rijeka** Faculty of Economics (Croatia)

Zgodovina jugovzhodne Evrope (2.stopnja)

Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta, **Univerza v Gradcu** ali **Univerza v Cluju** (Romunija)

Glede na veliko število vseh akreditiranih programov na slovenskih univerzah je 20 skupnih programov razmeroma malo (17 na 2. stopnji, dva na tretji in eden na prvi). O razlogih za to smo povprašali **pomočnico glavnega tajnika za 1. in 2. stopnjo na Univerzi v Ljubljani Polonco Miklavc Valenčič**. Na podlagi pogovora, ki smo ga izvedli 18. 4. 2023, je mogoče zapisati, da pripravo tovrstnih programov ovirajo predvsem zapleteni postopki akreditacije, saj za slovensko akreditacijsko agencijo ne zadošča, da je del programa na tuji univerzi že akreditiran, ampak ga je treba v Sloveniji akreditirati v celoti še enkrat. To izjemno podaljšuje čas akreditacije. Problem je tudi organizacija študija, sploh kadar poteka na fizično oddaljenih univerzah.

²³ Akreditacija se je po podatkih UL FDV iztekla.

Razloge za tako majhno število skupnih programov potrjuje tudi mag. Maša Kolenbrand, vodja Službe za pedagoško mednarodno sodelovanje in mobilnost na FDV UL, s katero smo intervju opravili 22. septembra 2023. Meni, "da je s skupnimi študijskimi programi veliko težav. Gre za nove in inovativne programe, zato je za razvoj kurikuluma in pripravo predmetov potrebnega velika truda in časa. Pogosto skupni študijski programi izhajajo iz projektov, kot denimo Erasmus+ strateška partnerstva, v okviru katerih partnerji razvijajo kurikulum, kar običajno traja dve leti. Nato začnejo partnerske institucije pripravljati konzorcijski sporazum, ko partnerji ugotovijo, da nacionalna zakonodaja s področja visokega šolstva ni skladna z zakonodajo države drugega partnerja, saj ima vsaka država svoje pogoje in zahteve, pa tudi specifične glede financiranja. Tako je potrebna velika prilagodljivost in iznajdljivost, da se lahko konzorcijski sporazum sploh sklene. Nato pa nastopi postopek akreditacije, ki pa je prav tako dolgotrajen in zahteven postopek, ki lahko traja tudi dve leti ali več.

Skupni študijski programi v večini primerov niso del rednega programa, pač pa gre za izredni program in se financira s šolninami. Ker so običajno to novi in inovativni programi, je njihova izvedba običajno draga in torej šolnine visoke. Evropska komisija v programu Erasmus+ ponuja štipendije kot zagonsko finančno spodbudo v začetni fazi programa, ki so v veliko pomoč, vendar se je v preteklosti izkazalo, da brez te pomoči študijski programi niso vzdržni in jih po končanju sofinanciranja ni bilo mogoče nadaljevati. Jezik pri skupnih študijskih programih ni težava, saj je program akreditiran v tujem jeziku in so vpisani samo skupni mednarodni študenti in študentke. Po izkušnjah UL FDV je v pripravo skupnega študijskega programa treba vložiti ogromno časa, dela in sredstev, na koncu pa programi zaradi preslabega vpisa ne zaživijo ali prenehajo delovati, če se zaradi prenehanja sofinanciranja vpis zmanjša. Zato je uspešnih skupnih študijskih programov po naših izkušnjah bolj malo.«

Zato meni, »da se je **kot boljša oblika skupnih programov izkazala t. i. dvojna diploma, pravilneje program dveh diplom**, saj to sodelovanje med partnerskima institucijama poteka znotraj že obstoječega akreditiranega programa. Partnerici se morata dogovoriti o naboru predmetov, ki jih študenti in študentke morajo opraviti na drugi instituciji za pridobitev diplome, in predmetov, ki se priznajo na drugi instituciji. Ker se študenti vključujejo v redni program, se s sporazumom partnerja dogovorita o opustitvi šolnin na podlagi recipročnosti, študenti in študentke pa lahko izmenjavo opravijo s pomočjo sofinanciranja mobilnosti Erasmus+, zato tukaj ni večjih finančnih vložkov. Edini izziv predstavlja nabor zadostnega števila ustreznih predmetov v tujem jeziku.«

VIII Doktorski študij

Prejšnji predlogi sprememb zakona in tudi resolucije o jezikovni politiki so odločitve o jeziku izvajanja doktorskega študija prepustile univerzam (in njihovim senatom oz. članicam). Za razvoj slovenskega strokovnega izrazja, ki ga kot pomembno protiutež internacionalizaciji navajajo te resolucije in strategija internacionalizacije, je izbira jezika pisanja doktorskih disertacij, ki naj bi prispevale k novim spoznanjem in s tem tudi k novim poimenovanjem, eden od pomembnih elementov. Ker se vedno več predavanj na doktorskem študiju izvaja v angleščini in/ali je tudi literatura večinsko angleška, se zdi, da doktorandi zaradi olajšanega citiranja in nepoznavanja oz. neobstoja slovenske terminologije, zaključno delo raje pišejo v angleščini. Ideje, ki jih v imenu kakovosti predlagajo vodstva univerz ali članic, o nujni mednarodni sestavi komisije za zagovor doktorskega dela prav tako vodijo k pogostejši odločitvi za pisanje v angleškem jeziku, zadnje desetletje je predvsem zaradi mednarodne sestave komisije za zagovor pogosta prošnja, da tudi slovenski študenti pišejo v angleškem jeziku. In statuti univerz take izjeme dopuščajo, če jih sprejme senat članice.

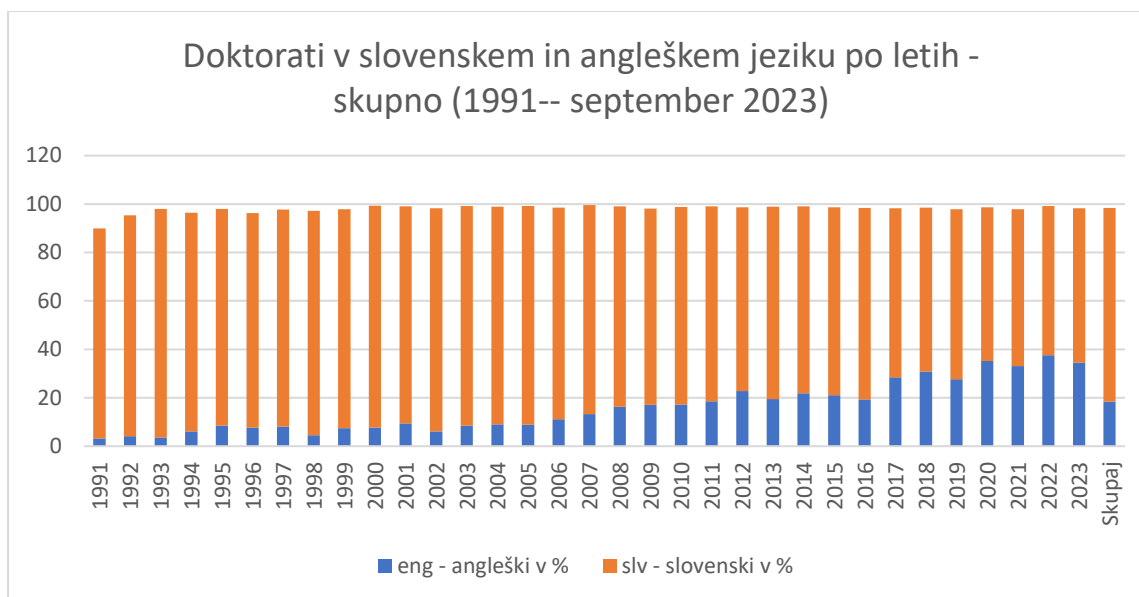
Da bi preverili, ali število disertacij, napisanih v angleščini, res narašča, smo preverili, kolikšen delež disertacij je bil po letu 1991 napisan v angleškem jeziku in kakšno je razmerje med znanstvenimi disciplinami. Zaradi omejitev pri iskanju so bile zajete disertacije vseh, ne le javnih univerz v republiki Sloveniji, kot jih navaja COBISS.

Pri iskanju²⁴ po COBISS-u je bilo uporabljeno ukazno iskanje, in sicer z omejitvijo na leto izida med letoma 1991 in 2023, država izida Slovenija, tipologija dela doktorska disertacija ter koda za vrsto vsebine mb31 – doktorsko delo/naloga (bolonjski študij) ali m – doktorska disertacija.

Za razvrstitev po znanstvenih področjih je bila uporabljena [razvrstitev vrstilcev UDK* po vedah](#), ki se uporablja pri ARIS-u. Če je bilo pri jeziku besedila/izvirnika naštetih več jezikov, smo upoštevali prvega (besedilo/delo je lahko v več jezikih ali prevod). Če v zapisu (delu) v COBISS-u ni bila dodana tipologija ali koda za vrsto vsebine, da gre za doktorsko disertacijo, delo ni upoštevano.

Celovit prikaz tako pridobljenih podatkov je v Prilogi E. Iz podatkov je razvidno, da število disertacij v angleščini narašča, od 3 % leta 1991 je postopoma do leta 2006 preseglo 10 %; 2012 20 % in 2018 30 %; lani 38 % in letos do konca septembra 35 %. Število doktoratov, ki prav tako narašča, je prav tako navedeno v prilogi E.

²⁴ Izpise in podatke smo pripravil s pomočjo Marka Aupiča iz Osrednje družboslovne knjižnice Jožeta Goričarja, za kar se mu zahvaljujemo.

Glede na znanstvena področja, kot jih razvršča katalog, je največji delež disertacij v angleščini v **naravoslovju** in je že leta 2009 presegel 30 %; 2018 pa 50 % (lani 56, letos do konca septembra 55 %). V **tehnik** sicer 50 % ni presegel, a je lani delež 47 %, letos do konca septembra pa 46 %. Enako v **medicini**. V **biotehnik** leta 2016 preseže 30 %, nato pade, doseže leta 2020 35 in lani 40 % ter letos 29. V **družboslovju** delež ne preseže 32 % (leta 2021 je bil to najvišji delež), lani 25 in letos do septembra 23 %. Po pričakovanjih je najmanj angleško pisanih disertacij v **humanistiki**: po letu 2010 delež sicer preseže 10 %, nato pada do 2017, ko naraste (23 %), zopet pade in v letu 2022 nato doseže 15 %.

Seveda bi bila za podrobnejši opis stanja potrebna obsežnejša raziskava, ki bi mdr. ugotovila, ali pravila univerz za pisanje disertacij s posebnimi pravili za pisanje v angleščini (npr. z določanjem daljših povzetkov v slovenščini)²⁵ prispevajo k razvoju slovenskih poimenovanj. Za naš namen pa je mogoče ugotoviti, da moramo z naraščanjem števila angleško pisanih disertacij tudi pri doktorskem študiju zagotavljati organizirano jezikovno pomoč in jezikovne storitve, ki bodo doktorandom in mentorjem pomagale pri prevajanju in iskanju ustreznih terminoloških rešitev. Če bodo prepuščeni sami sebi, bo povzetek prevedel nekdo, ki o zadevni stroki nima znanja. Pri tem povzetka običajno, vsaj v postopku ocenjevanja in zagovora, komisija posebej ne preverja, zato ni pomembno, kakšen jezikovno in terminološko je. O spoznanjih bodo doktoranti in doktorantke objavili članke zgolj v angleščini, na tablah predavalnic pa bodo (če bodo postali visokošolski učitelji in učiteljice) zapisani angleški izrazi – običajno v navednicah.

²⁵ Pravilnik Univerze v Ljubljani tako npr. navaja, da doktorska disertacija vsebuje obsežen povzetek z uporabo ustrezne znanstvene terminologije v slovenskem jeziku, če je disertacija pisana v tujem jeziku (45. člen Pravilnika o doktorskem študiju: https://www.uni-lj.si/doktorska_sola/pravila/). Interpretacija »obsežnega povzetka« na doktorski komisiji je bila po besedah prejšnje predstojnice doktorske šole prof. dr. Aleksandre Kanjuo Mrčela: »tako obsežen, da vsebuje vse pomembno izrazoslovje v slovenščini: teoretski, konceptualni in metodološki okvir, raziskovalna vprašanja in glavne rezultate«.

IX Ugotovitve in priporočila

Literatura na temo jezikov v visokem šolstvu, ki je nastala v zadnjem desetletju, problemsko sodi v dva sklopa:

1. Ključni termin prvega sklopa je *angleško posredovana predavanja* (t. i. EMI – English Medium Instructions). Veliko razprav – predvsem v nordijskih državah (prim. Saarinen, Rontu 2018) – se osredotoča na razmerje med lokalnim/uradnim/državnim jezikom in angleščino, ki je neposredno povezano z internacionalizacijo kot osrednjo težnjo evropskih univerz. **Tako kot v Sloveniji je tudi v drugih evropskih državah naraščanje števila predavanj in programov, ki se izvajajo v angleškem jeziku, povzročilo skrbi o upadu in pomenu lastnega jezika ter odziv v večji regulaciji jezika visokega šolstva in zaščiti nacionalnega jezika.**
2. Z regulacijo je povezan drugi sklop, ki nosi ključni termin *jezikovna politika visokega šolstva*. Tudi tu so enako kot v Sloveniji stališča zelo bipolarna: od popolne zaščite in prepovedi predavanj v tujem jeziku do angleščine kot edinega/prevladujočega jezika visokega šolstva in znanosti.

Slovenska jezikovna situacija, razprave in težave glede jezika visokega šolstva in znanosti so primerljivi s stanjem v drugih (evropskih) državah: internacionalizacija kot osrednja strateška točka pobolonjskega visokega šolstva **še vedno ni udejanjena v strpnem sobivanju** večjezičnega visokošolskega področja (prim. Kalin Golob idr. 2012, 2014, 2017). Ugotovitve številnih raziskovalcev so si podobne: visokošolsko politiko vodi potreba po internacionalizaciji, ki je najpogostejše razumljena kot znak kakovosti ter operacionalizirana kot pridobivanje tujega osebja in študentov ob omogočanju mobilnosti lastnim študentom (prim. Kalin Golob idr. 2012, 2014, 2017; Saarinen, Rontu 2018). Zato se kot samoumevna razume angleščina kot *lingua franca*.

Dobrih deset let po prvi študiji o jezikih visokega šolstva v Republiki Sloveniji (Kalin Golob idr. 2012)²⁶ je mogoče ugotoviti, da je bilo udejanjenih kar nekaj rešitev, ki smo jih predlagali, in sicer predvsem pri jezikovnih tečajih za tuje redne in izmenjavne študente (npr. Leto plus, spletni tečaji), t. i. košarica predmetov v angleščini za izmenjavne študent(k)e, ki je hkrati tudi možnost izbirnih vsebin za domače; medpredmetno povezovanje; predmeti o strokovnem komuniciranju; tutorstvo; jezikovne tehnologije, ki omogočajo prevajanje predavanj itd.

Hkrati je mogoče po ponovnem prerezu aktualnega stanja ponoviti: “Če torej izhajamo iz statusa državnega jezika kot vrednote, je priporočilo za jezikovno urejanje visokega šolstva precej preprosto: če želimo imeti kakovostno javno šolstvo, ga moramo ustrezno financirati, da bo izpolnjevalo svoje poslanstvo javne vsem dostopne dobrine. V taki situaciji sedanja

²⁶ KALIN GOLOB, Monika, STABEJ, Marko, STRITAR KUČUK, Mojca, ČERV, Gaja. *Primerjalna študija o učnem jeziku v visokem šolstvu v Republiki Sloveniji in izbranih evropskih državah: raziskava po javnem naročilu in pogodbi 3330-12-784015*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za družboslovnoterminološko in publicistično raziskovanje, 2012. 189 str., graf. prikazi.
http://www.mizks.gov.si/si/delovna_podrocja/sluzba_za_slovenski_jezik/raziskave_na_podrociu_slovenskega_jezika/, <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=45426>.

zakonska ureditev (ZVŠ, 8. člen) omogoča internacionalizacijo kot kakovostno prvino, s katero visoko šolstvo odpiramo mednarodnemu prostoru, da bi tako izmenjavali znanje, izkušnje in presegali samozaprto. Zakon namreč omogoča gostovanje tujih profesorov in profesorjev ter uvajanje vzporednih predmetov in programov v tujem jeziku.” (Kalin Golob idr. 2012: 38).

Pravnoformalni okvir, kot ga določa Zakon o visokem šolstvu v 8. členu, bi morale javne univerze operacionalizirati z jezikovnimi ureditvami, ki ne nastajajo mimo strategij internacionalizacije, temveč so z njimi povezane. Pri tem morajo izhajati iz temeljnega določila, da je primarni študijski jezik slovenščina. Poudariti je treba, da je vsem sogovornikom in sogovornicam v naši raziskavi popolnoma samoumevno, da se redni študij na slovenskih javnih univerzah izvaja v slovenskem jeziku. Tujim rednim študentom in tujim učiteljem pa je treba pri tem ponuditi vso podporo in pomoč pri usvajanju slovenščine. Država in univerze morajo **sredstva, namenjena internacionalizaciji, razumeti najprej kot podporo slovenščini:** jezikovnim tečajem slovenščine za tuje (izmenjavne) študent(k)e in pedagoško osebje; informacijski tehnologiji za prevajalnike, digitalizacijo slovenščine in razvoj terminologije v visokem šolstvu, predvsem pa **organizacijo vseh teh dejavnosti**. Prav razvoj tehnologije je v zadnjem desetletju tista novost, ki odpira vse več možnosti za sobivanje jezikov v visokem šolstvu, zato smo jo vključili tudi v naš predlog delne spremembe 8. člena (gl. Možnost C).

Naša priporočila izhajajo iz potrebe **po preseganju** polarnosti med slovenščino in tujimi²⁷ jeziki v slovenskem visokem šolstvu in znanosti. V zadnjih desetih letih, kot so izpričevali naši sogovorniki in sogovornice, se je izoblikovalo mnogo dobrih praks in strategij, ki omogočajo učinkovito izmenjavo ter vključevanje študentov in osebja, a so pogosto prepuščene samoiniciativnosti osebja v mednarodnih pisarnah, njihovi iznajdljivosti in volji. Prav zato bi **univerze dolgoročno morale ponujati infrastrukturo, ki bi sistemsko omogočala kakovostno internacionalizacijo.** To bi lahko omogočali **jezikovni centri na univerzah**, ki bi poleg razvoja visokošolske jezikovne didaktike in vključevanja pedagogov jezikoslovcev v študijski proces na nejezikoslovnih študijskih programih hkrati skrbeli tudi za izobraževanje kadra o tem, kako ravnati v okoliščinah, ko nastopijo težave zaradi pomanjkljivega jezikovnega znanja, saj so trenutno na fakultetah pedagogi pogosto prepuščeni lastni presoji, ki se po posameznih poročanjih gibljejo od preklopa v pouk v tujih do striktnega vztrajanja pri slovenščini brez prilagoditev ali pripravljenosti pomagati pri postopnem usvajanju jezika, tudi zaradi nepoznavanja zakonodaje, internih pravilnikov in izkušenj s pritožbami študentov ali strahu pred njimi. Niti eno niti drugo ni optimalna rešitev.

Po naši oceni je zato nujen korak jezikovne politike v visokem **vzpostavitev ustreznega organizacijskega okvira in oseb**, odgovornih in usposobljenih **za operativno upravljanje jezikovnih zadev:** najsi bo to posamezna oseba v okviru drugih delovnih nalog (na manjših ustanovah) ali pisarna z več zaposlenimi (na velikih univerzah). Po desetletju zapisov o skrbi za slovenščino, internacionalizacijo in vključujočo jezikovno politiko je naloga odločevalcev, da se ukrepi udejanjijo v praksi.

²⁷ Na podlagi raznolikih mnenj o jezikih visokega šolstva smo izdelali delovno verzijo SWOT-analize (Priloga D), s katero smo uokvirjali razmisleke o jezikih visokega šolstva.

Priporočila za jezikovno upravljanje visokega šolstva

1. Pravnoformalni okvir

Odzivi na spremembe 8. člena Zakona o visokem šolstvu, ki so ga neuspešno spreminjali od leta 2013 naprej (prim. Kalin Golob 2014), kažejo, da polarizacija mnenj o jezikih v visokem šolstvu in znanosti kljub predlogom, ki so bolj ali manj uspešno zagovarjali sobivanje slovenščine z izjemami v tujem jeziku, ni bila presežena ter se je na eni strani združila v mnenju o pretirani skrbi za slovenščino, ki da ovira internacionalizacijo visokega šolstva, in na drugi strani v mnenju, da ne bi smele obstajati nikakršne izjeme pri poučevanju v slovenščini. Še posebej burno odzivanje je prinesel zadnji predlog (2018),²⁸ ko se je na predlog sprememb 8. člena odzvala Komisija za slovenski jezik pri SAZU z *Izjavo zoper razvrstitev slovenskega znanstvenega jezika* (29. 11. 2018) in sprožila številne odzive.²⁹ **Podobne odzive je treba pričakovati ob morebitnem novem spreminjanju 8. člena.**

V razmislek ponujamo nekaj možnosti:

Možnost A)

Na podlagi intervjujev za namene naše raziskave se je izoblikovalo stališče, da dosednji 8. člen Zakona o visokem šolstvu omogoča izmenjavo študentov in osebja; zato je lahko ostane enak, ob čemer pa je treba **izboljšati obveščanje med univerzami in članicami ter dobre izkušnje in prakse deliti.**

Možnost B)

V dosedanjem 8. členu **se črta del, ki določa izjeme** (3. odstavek, označeno rdeče), pri čemer morajo univerze same določiti jezikovni režim, upoštevajoč, da redni programi potekajo v slovenskem jeziku:

8. člen

(učni jezik)

Učni jezik je slovenski.

Visokošolski zavod lahko izvaja študijske programe ali njihove dele v tujem jeziku, pod pogoji, določenimi s statutom.

~~Če visokošolski zavod opravlja javno službo, se lahko v tujem jeziku izvajajo:~~

- ~~— študijski programi tujih jezikov,~~
- ~~— deli študijskih programov, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski učitelji iz tujine ali je vanje vpisano večje število tujih študentov,~~
- ~~— študijski programi, če se ti programi na visokošolskem zavodu izvajajo tudi v slovenskem jeziku.~~

Visokošolski zavodi skrbijo za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika.

Tujcem in Slovincem brez slovenskega državljanstva se omogoči učenje slovenščine.

Podrobnejši način skrbi za razvoj in učenje slovenščine določi minister, pristojen za visoko šolstvo.

²⁸ Zbirko odzivov, prispevkov in člankov je mogoče najti na: <http://www.zagovor-slovenscine.si/objave/> (dostop 27. 4. 2023).

²⁹

<https://www.sazu.si/uploads/files/57fb8d9c9de14adc9ded154d/Izjava%20zoper%20razvrstitev%20slov.%20znanstvenega%20jezika.pdf> (dostop 24. 5. 2023)

Možnost C) – PRIPOROČILO

Upoštevajoč jezikovno situacijo in dosedanje razprave ob spreminjanju 8. člena ter ugotovitve naše raziskave, predlagamo možnost, ki bi po našem mnenju omogočila večji nabor predmetov v tujem jeziku ter tako večjo mobilnost in internacionalizacijo, hkrati pa bi izvajalce in izvajalke predmetov na javnih univerzah zavezala k razvijanju strokovnega izrazja in omogočala slovenskim študentkam in študentom, da predavanjem, kadar se ne izvajajo v slovenskem jeziku, in obveznostim sledijo v slovenskem jeziku. (Naše dopolnitve so označene modro.)

Priporočilo sledi razvoju jezikovnih tehnologij, ki so že odprtokodno dostopne, predvsem razpoznavalnik govora za slovenski jezik in strojni prevajalnik za jezikovni par slovenščina – angleščina.

Skrb za razvoj slovenskega jezika bi bila s črtanjem šestega odstavka odslej v celoti v pristojnosti visokošolskih zavodov, saj odpravlja obveznost pristojnega ministra iz leta 2004,³⁰ da to uredi v posebnem predpisu (kar sicer vse do danes ni bilo izvršeno). S tem se preseže tudi izgovor, da univerze čakajo na ta predpis in zato ne oblikujejo lastnih jezikovnih dokumentov.

Po našem priporočilu bi se 8. člen glasil takole (dodano je označeno z modro in odvzeto z rdečo):

8. člen

(učni jezik)

Učni jezik je slovenski.

Visokošolski zavod lahko izvaja študijske programe ali njihove dele v tujem jeziku, pod pogoji, določenimi s statutom.

Če visokošolski zavod opravlja javno službo, se lahko v tujem jeziku izvajajo:

- študijski programi tujih jezikov,
- deli študijskih programov, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski učitelji iz tujine ali je vanje vpisano večje število tujih študentov,
- študijski programi, če se ti programi na visokošolskem zavodu izvajajo tudi v slovenskem jeziku,
- študijski programi ali njihovi deli, če je s tehničnimi sredstvi študentom v slovenščini omogočeno sprotno spremljanje predavanj in opravljanje študijskih obveznosti.

Visokošolski zavodi skrbijo za razvoj slovenščine kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika. O tem letno poročajo pristojnemu ministrstvu. Terminološki slovarji, ki nastanejo ob strokovno-znanstvenem delu, morajo biti odprto dostopni pod ustrezno licenco ter strojno berljivi v primerni računalniški obliki. Posebej so k temu zavezani izvajalci, ki uporabljajo tehnična sredstva za sprotno strojno prevajanje, ki so pred tovrstno izvedbo dolžni aktivno sodelovati pri posodabljanju terminologije za nemoteno prevajanje.

Tujcem in Slovencem brez slovenskega državljanstva se omogoči učenje slovenščine.

~~Podrobnejši način skrbi za razvoj in učenje slovenščine določi minister, pristojen za visoko šolstvo.~~

³⁰ Zakon iz leta 1993 te zahteve še ni imel, pojavi se v verziji leta 2004: [http://www.uradni-list.si/1/content?id=51192&part=u&highlight=Zakon+o+visokem+%25C5%25A1olstvu#!/Zakon-o-visokem-solstvu-\(uradno-precisceno-besedilo\)-\(ZViS-UPB2\)](http://www.uradni-list.si/1/content?id=51192&part=u&highlight=Zakon+o+visokem+%25C5%25A1olstvu#!/Zakon-o-visokem-solstvu-(uradno-precisceno-besedilo)-(ZViS-UPB2)) (Dostop 2. 6. 2023).

2. Jezikovnostrateški dokumenti univerz: odgovornost univerz za jezikovni režim

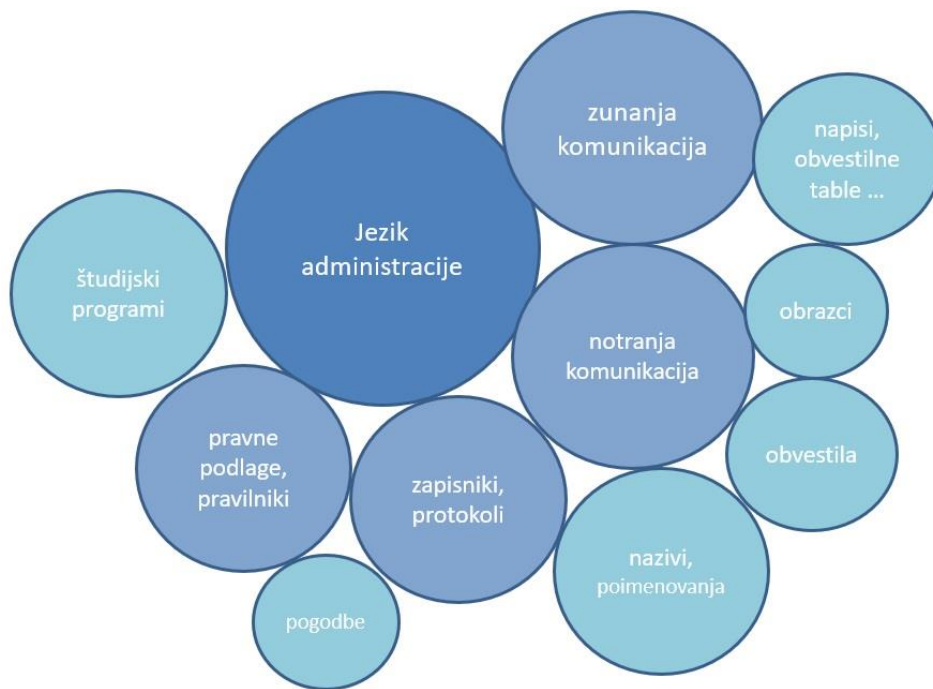
Odločitve, ki jih morajo sprejeti univerze, smo ponazorili in razdelali v naslednjih prikazih, ki jih je treba razumeti **kot priporočila o elementih, ki jih morajo premisliti in določiti ob pripravi ustreznih dokumentov na univerzah.**

A) UČNI JEZIK(I) NA UNIVERZI

- Pedagoška dejavnost

Učni oz. študijski jezik ni samo jezik predavanj, seminarjev in vaj, ampak pokriva tudi druga področja pedagoške dejavnosti. Za uspešno in učinkovito vključevanje izmenjalnih ter rednih tujih študentov, študentk in zaposlenih je treba pri jezikovni ureditvi premisliti in upoštevati vse vidike pedagoškega komuniciranja.

B) Skrb za razvito jezikovno in sporazumevalno zmožnost **zajema upravljanje**

- a) slovenščine kot prvega jezika
- b) slovenščine kot drugega jezika
- c) angleščine
- d) drugih jezikov (raznolikost),

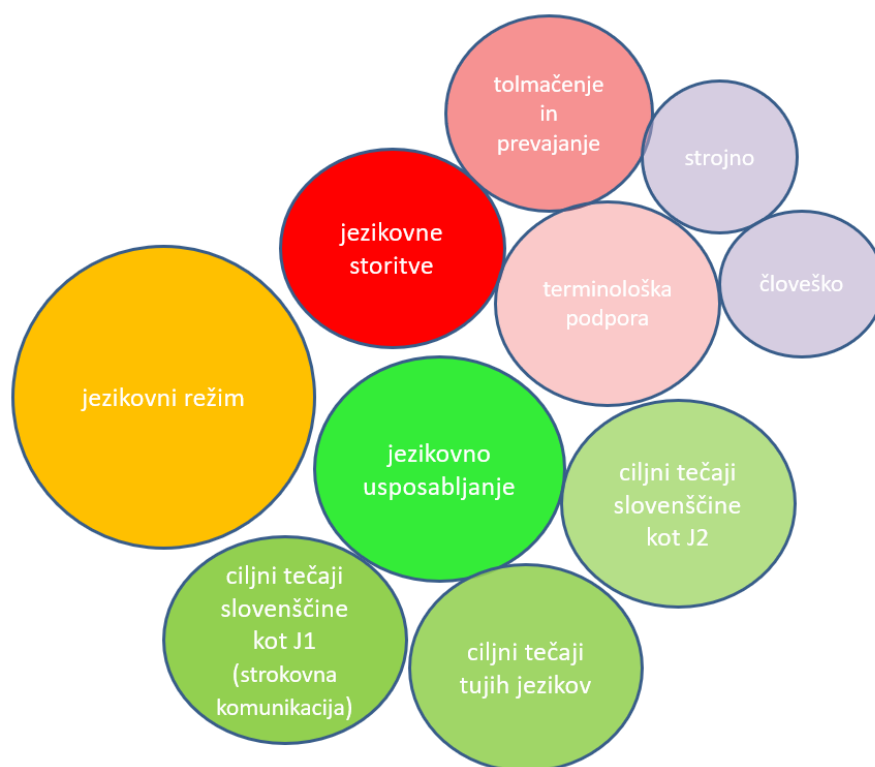
In sicer pri vseh **udeležencih**:

- študentih in študentkah
- zaposlenih
 - učiteljice, učitelji, sodelavci, sodelavke
 - strokovno osebje
 - drugi

C) Za polno delovanje slovenščine na univerzitetni ravni je treba zagotoviti polno delovanje v naslednjih elementih **strokovne in znanstvene zvrsti**:

D) Po **določitvi jezikovnega režima v posameznih okoliščinah** je treba omogočiti učinkovite jezikovne **storitve** in jezikovno **usposabljanje**:

Za delujočo strategijo, ki bo sledila potrebam univerz, je po sprejetju okvirnega strateškega dokumenta treba zagotoviti tudi **spremljanje njene uspešnosti in stalno jezikovno načrtovanje oz. dopolnjevanje ukrepov.**

Ena od možnosti ureditve je spremljanje učinkovitosti jezikovnega režima/ureditve po posameznih področjih in kot celote (rektorat koordinira dejavnost, vsaka članica pooblasti enega od prodekanov za jezikovna vprašanja).

Univerze omogočajo večjezičnost z jezikovnim izobraževanjem in jezikovnotehnološkimi storitvami.

Pri jezikovnem načrtovanju je nujno potrebna predvidljivost odločitev in protokolov pri (več)jezičnem komuniciranju, na drugi strani pa prožnost v realnih situacijah. Univerze morajo torej dejavno upravljati jezikovno načrtovanje in politiko, pri čemer se morajo ustrezno **organizirati**. Ob upoštevanju prikazanih prvin, ki jih mora vključiti premišljena jezikovna strategija, predlagamo naslednje **korake**:

Jezikovno načrtovanje in jezikovna politika univerz morata izhajati iz zavedanja celovitosti poslanstva univerze. Ta zajema kakovostno izobraževanje in raziskovanje, vpeto v mednarodni prostor, pa tudi nacionalne naloge, povezane s slovenskim jezikom, skupnostjo in državnostjo. **Prav zato mora strategija internacionalizacije vsebovati operativno jezikovno strategijo. Internacionalizacija ne sme razumeti nacionalnega jezika kot ovire, ampak mora zagotoviti sobivanje jezikov ob celoviti podpori vseh zgoraj predstavljenih elementov skrbi za slovenščino.**

Za vključujočo večjezično podobo internacionaliziranega slovenskega visokega šolstva in hkrati njegovo odgovorno razmerje do slovenščine kot narodnega in državnega jezika bi bilo torej treba **vzpostaviti učinkovit organizacijski okvir**, ki bi zajel in omogočal vse za to potrebne dejavnosti. Glede na avtonomnost visokošolskih organizacij in njihovo specifičnost se sicer ne zdi realno, da bi vsem ustrezal popolnoma enak okvir. **A skupni imenovalec se zdi dejstvo, da mora biti za operativno upravljanje jezikovnih zadev nekdo pristojen, odgovoren in usposobljen, najsi bo to posamezna oseba v okviru drugih delovnih nalog (na manjših ustanovah) ali pisarna z več zaposlenimi (na velikih univerzah).** Vsi visokošolski deležniki in deležnice, od študentov do profesorice, morajo biti seznanjeni s tem, da lahko pri takem pooblaščenem jezikovnem informatorju, informatorki oz. jezikovni pisarni **pridejo do vseh potrebnih informacij o jezikovni ureditvi svoje ustanove, o možnostih jezikovnega izobraževanja, jezikovnih storitev, jezikovnotehnološke podpore in podobno.**

Jezikovne pisarne bi s svojim delovanjem omogočale tudi večjo prepoznavnost in učinkovitost raznih drugih že obstoječih specializiranih ustanov in teles za posamezne vidike jezikovnega načrtovanja, bodisi v okviru univerz bodisi drugih javnih ustanov; na Univerzi v Ljubljani sta taka recimo Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik (organizacijsko del Filozofske

fakultete) in Center za jezikovne vire in tehnologije (v sodelovanju petih fakultet in v okviru Mreže infrastrukturnih centrov). **Ti dve ustanovi v nekaterih segmentih svojega delovanja kot edini v R Sloveniji opravljata tudi nacionalno pomembne naloge, zato bi bilo smiselno, da sta glede teh infrastrukturna podpora za ves slovenski visokošolski prostor.** Jezikovne pisarne različnih ustanov bi se morale tudi povezovati in skupaj omogočati oz. spodbujati razne oblike jezikovnih izobraževanj in usposabljanj.

3. Jezikovnotehnološke storitve

S hitrim razvojem tehnologij globokega učenja in velikih jezikovnih modelov (npr. GPT-4) v prihodnjem obdobju lahko pričakujemo tudi hiter razvoj umetnointeligenčnih orodij in storitev, tako splošnih kot tudi specializiranih za področje izobraževanja. Na to kaže tudi dejstvo, da so univerze hitro reagirale na objavo orodja ChatGPT in sorodnih aplikacij z objavo priporočil pri uporabi umetne inteligence.³¹ Nove možnosti umetne inteligence za upravljanje jezikovne politike visokega šolstva predstavljajo tako izziv kot priložnost. V zvezi s tem so pomembni predvsem rezultati projekta Razvoj slovenščine v digitalnem okolju (financer Ministrstvo za kulturo, 2020–2023),³² ki vključujejo razpoznavalnik govora, strojni prevajalnik, terminološki portal, strojni povzemalnik in druga orodja s področja semantičnih jezikovnih tehnologij. Z namenom upravljanja razvoja tega področja je Ministrstvo za digitalno preobrazbo marca 2023 ustanovila Medresorsko delovno skupino za usmerjanje in razvoj jezikovnih virov in tehnologij, v kateri poleg strokovnjakov s tega področja sodelujejo predstavniki štirih ministrstev: Ministrstva za digitalno preobrazbo, Ministrstva za kulturo, Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in inovacije, Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, ter predstavniki Kabineta predsednika vlade. Julija 2023 je Slovenija (predstavnik: MDP) pristopila k ustanavljanju nove evropskega ustanove, ki naj bi v prihodnje na evropski ravni skrbela za ustrezen razvoj na področju jezikovnih tehnologij in umetne inteligence: Alliance for Language Technologies – European Digital Infrastructure Consortium (ALT-EDIC). Pričakovano je, da bo ALT-EDIC za uradne jezike Evropske unije ter druge jezike, ki se uporabljajo v državah EU, poskrbel za primerljivo opremljenost s podatki, orodji in storitvami, vključno s tistimi, ki so pomembna za upravljanje jezikovne politike visokega šolstva. Pomembne storitve, ki so že na voljo, izhajajo predvsem iz rezultatov projekta Razvoj slovenščine v digitalnem okolju.

3.1 Upravljanje terminologij

Terminološki portal

V projektu je bil izdelan [Slovenski terminološki portal](#), ki je dostopen tudi kot odprtokodna rešitev in v primeru več namestitev na različnih ustanovah deluje kot federacija portalov, kar pomeni, da je omogočeno hkratno iskanje po vsebinah vseh portalov, ki so povezani med sabo. Vsaka od univerz ali visokošolskih ustanov (ali drugih ustanov, tudi podjetij) lahko namesti svoj portal s svojo korporativno identiteto. Ob registraciji in prijavi portal omogoča tudi strojno luščenje terminoloških kandidatov iz specializiranih besedilnih korpusov, urejanje

³¹ Priporočila Univerze v Ljubljani: <https://www.uni-lj.si/mma/uisi/2023092013425344/?m=1695210173>.

³² Projekt Razvoj slovenščine v digitalnem okolju: <https://rsdo.slovenscina.eu/>, <https://www.slovenscina.eu/>.

terminoloških slovarjev, zagotovljena je tehnična podpora za terminološko svetovanje. Proces poteka tako, da se za vsako področje s pomočjo luščilnika iz korpusa akademske slovenščine najprej izdela nabor terminoloških kandidatov za terminološki slovar.

Korpus akademske slovenščine in Nacionalni portal odprte znanosti

Korpus OSS (Open Science Slovenia) je besedilni korpus akademske slovenščine, ki je sestavljen iz besedil, dostopnih na [Nacionalnem portalu odprte znanosti](#).

PRIPOROČILO: Jezikovni načrti na univerzah naj vključujejo organizacijo in financiranje uporabe terminološkega portala (ali portalov) za sistematično terminološko delo po znanstvenih področjih. Univerze skrbijo za delovanje in sprotno polnjenje portala OSS oziroma svojih repozitorijev znanstvenih del. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije skrbi za redno posodabljanje korpusa akademske slovenščine (preko infrastrukture CLARIN.SI).

3.2 Strojno prevajanje v realnem času

Univerza v Ljubljani med leti 2021–2024 izvaja projekt Online Notes (ON), ki je namenjen razvoju sistema za avtomatizirano prevajanje slovenskih predavanj v tuje jezike. Razvoj poteka pod vodstvom Fakultete za računalništvo in informatiko Univerze v Ljubljani v sodelovanju s Centrom za jezikovne vire in tehnologije Univerze v Ljubljani. Cilj projekta je povečati dostopnost predavanj za tuje študente v Sloveniji in tujini ter za ciljne skupine s senzornimi oviranostmi. Rezultati projekta bodo tujim študentom omogočili spremljanje predavanj, ki potekajo v slovenskem jeziku; prepisi predavanj v slovenskem jeziku bodo povečali dostopnost gluhih in naglušnim; izvlečki in posnetki predavanj, ki bodo dosegljivi preko posebnega portala, bodo dopolnjevali elektronska študijska gradiva. V letu 2023 poteka testiranje sistema na različnih fakultetah Univerze v Ljubljani z različnimi predavatelji, da se oceni robustnost sistema (različna področja, govorce in okolja).

PRIPOROČILO: Po koncu pilotnega projekta se na zainteresiranih ustanovah omogoči produkcijsko uvajanje in uporaba sistema ON.

3.3 Jezikovnotehnološki pripomočki za podporo pri pisanju znanstvenih besedil v slovenščini

Za pomoč pri pisanju znanstvenih besedil v angleškem jeziku obstaja vrsta pripomočkov, npr. Grammarly, InstaText itd. Za slovenščino podobnega pripomočka še ni. Z razvojem tehnologij globokega učenja, velikih jezikovnih modelov in drugih tehnologij je razvoj primerljivih aplikacij olajšan.

PRIPOROČILO: Podpre se razvoj orodja za podporo pri pisanju znanstvenih besedil v slovenščini.

3.4 Specializirani klepetalni roboti

PRIPOROČILO: S primernimi mehanizmi se podpre raziskovalno in razvojno delo na specializiranih velikih jezikovnih modelih in specializiranih aplikacijah, ki podpirajo akademsko delo v slovenskem jeziku.

4. Večja podpora mobilnosti

Ob tehnoloških rešitvah pa je treba **več virov usmeriti tudi v podporo in organizacijo ter okvirno poenotenje dejavnosti, ki jih univerze organizirajo za mobilnost in internacionalizacijo:**

- a. Za tuje izmenjavne študent(k)e je treba na vsaki članici oblikovati in financirati **dodatne izbirne predmete v tujem jeziku**, kamor se lahko kot k izbirnim vsebinam vključijo tudi slovenski študenti, ki pa morajo imeti možnost končati študij v celoti v slovenskem jeziku, torej jim mora biti dana možnost alternativne izbire. Kot dobra praksa se je izkazala t. i. **košarica izbirnih predmetov v tujem jeziku**, ki so akreditirani moduli za izmenjavne študent(k)e in možnost izbire za domače.
- b. Organizirati je treba poletne oz. zimске šole in dodatne tečaje slovenskega jezika kot brezplačno učenje slovenščine za izmenjavne in druge tuje študente in učitelje v skladu z ugotovljenimi in načrtovanimi potrebami.
- c. Potrdila, ki jih tuji študenti predložijo ob vpisu na redni študij so pridobljena na zelo različnih ustanovah in pogosto ne odražajo ustrezne jezikovne ravni, zato bi bilo na univerzah smiselno pripraviti seznam ustanov, pooblaščenih za izdajo veljavnih certifikatov znanja, in/ali razviti prilagojene vstopne teste jezikovnega znanja za tuje študente.
- č. Omogočiti je treba tehnično podporo in opremo za dodatno ponudbo slovenskih predavanj tujim študentom, ki bi s sistemom za avtomatizirano prevajanje slovenskih predavanj v tuje jezike lahko sledili večjemu naboru predavanj (gl. priporočila 3.)
- d. Za spodbujane izmenjav **odhajajočih domačih študentov** je treba v predmetnikih akreditirati čas za študij na sodelujoči tuji instituciji, t. i. **mobilnostno** okno.
- e. Pristojno ministrstvo naj sredstva za internacionalizacijo univerz usmerja v **dejansko podporno okolje**, ki omogoča polno delovanje slovenščine kot strokovnega jezika in jezika znanosti ter kakovostno internacionalizacijo prek **dobro organizirane** mobilnosti študentskega, pedagoškega, raziskovalnega in strokovnega osebja.

Zveze skrb za slovenski jezik, skrb za strokovno izrazje v slovenskem jeziku, razvoj strokovne slovenščine ipd., ki se desetletje pojavljajo v strateških dokumentih slovenske države, visokega šolstva in znanosti, je treba udejanjiti v organiziranem in podpornem okolju visokošolskih institucij. Pristojno ministrstvo lahko z namenskim financiranjem za organizirano okolje in povezovanje dejavnosti poskrbi, da bo kakovost visokega šolstva razumljena tudi dejansko kot skrb za slovenski jezik v visokem šolstvu in znanosti ter da internacionalizacija ne bo videna kot izginjanje slovenščine kot študijskega in znanstvenega jezika.

X Navedena literatura³³

Darquennes, Jeroen, du Plessis, Theo and Soler, Josep (2020). Language diversity management in higher education: towards an analytical framework. De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/soci-2020-0003>.

Delaney, Michael Skerrett (2016). Moving the field forward: a micro–meso–macro model for critical language planning. The case of Estonia. *Current Issues in Language Planning*, 17:1, 106–130. DOI: 10.1080/14664208.2016.1126216. <https://doi.org/10.1080/14664208.2016.112621>.

Dimova, Slobodanka; Hultgren, Anna Kristina and Jensen, Christian (2015). English-medium instruction in European higher education: review and future research. In: Dimova, Slobodanka; Hultgren, Anna Kristina and Jensen, Christian eds. *English-Medium Instruction in European Higher Education. Language and Social Life* (4). Berlin: De Gruyter Mouton, pp. 317–324.

Yessenbekova, Kymbat (2023). English as a medium of instruction in Kazakhstani higher education: a case study, *Current Issues in Language Planning*, 24:2, 141–159, DOI: 10.1080/14664208.2022.2043064. <https://doi.org/10.1080/14664208.2022.204306>

EPICUR european model language policy. Dostopno na: <https://epicur.education/epicur-european-model-language-policy/>. Dostop 24. maj 2023.

Kalin Golob, Monika, 2010: Univerza, več svoj dolg. V: Nacionalni jeziki v visokem šolstvu: zbornik prispevkov z Mednarodne konference Jezikovna različnost in nacionalni jeziki v visokem šolstvu (ur.) Marjeta Humar, Mojca Žagar Karer. Ljubljana: Založba SAZU.

Kalin Golob, Monika, 2012: Jezik slovenskega visokega šolstva: med zakonodajo, strategijo in vizijo. V: Slovanski jeziki. Iz preteklosti v prihodnost ur. Vojko Gorjanc. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Kalin Golob, Monika, Stabej, Marko, Stritar Kučuk, Mojca, Červ, Gaja, Kropivnik, Samo (2014). *Jezikovna politika in jeziki visokega šolstva v Sloveniji [Language policy and languages of higher education in Slovenia]*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.

Kalin Golob, Monika, Stabej, Marko, Stritar Kučuk, Mojca, Červ, Gaja, Kropivnik, Samo (2017), Stayin' Alive? National Language and Internationalisation of Higher Education. The Case of Slovenia. *Croatian Journal of Education*, Vol19, No4.

Kuźelewska, Elżbieta (2014). Unity in diversity. The language policy of the European union studies in logic, grammar and rhetoric 38 (51). DOI: 10.2478/slgr-2014-0037

Logar, Nataša (2023). Terminološke težave doktorskih študentov: kolikšne, katere in kako rešljive. V : *Škrabčevi dnevi 12* [na spletu]. Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci.

³³ Viri, uporabljeni pri posameznih poglavjih, so navedeni ob koncu vsakega poglavja.

Nova Gorica. 2023. p. 83–96. [Dostopano 6. julij 2023]. Pridobljeno s: <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=146159>

Logar, Nataša (2021): Writing in academic Slovene: state and origins of students' knowledge and skills. Slovenski jezik – Slovene linguistic studies. [Tiskana izd.]. 2021, 13, str. 85-105, ilustr. ISSN 1408-2616. <https://ojs.zrc-sazu.si/sjsls/article/view/10449>, DOI: 10.3986/sjsls.13.1.05.

Orduna-Nocito, Elena in Sanchez-García, Davinia (2022). Aligning higher education language policies with lecturers' views on EMI practices: A comparative study of ten European Universities. System 104. <https://doi.org/10.1016/j.system.2021.102692>

Saarinen, Taina in Rontu, Heidi (2018). University language policies: How does Finnish constitutional bilingualism meet the needs for internationalisation in English. European Journal of Language Policy, 10(1), str. 97–119. [Dostopano 25. 2023] <https://doi.org/10.3828/ejl.2018.5>.

Saarinen, Taina in Taalas, Peppi (2017). Nordic language policies for higher education and their multilayered motivations. Higher Education, 73(4) 597–612. <https://doi.org/10.1007/s10734-015-9981-8>

Shirahata, Mai in Lahti, Malgorzata (2022). Language ideological landscapes for students in university language policies: inclusion, exclusion, or hierarchy. Current Issues in Language Planning. [Dostopano 3. maj 2023] DOI: 10.1080/14664208.2022.2088165.

Skerrett, Delaney Michael (2016). Moving the field forward: a micro–meso–macro model for critical language planning. The case of Estonia. Current Issues in Language Planning 17 (1): 106–130, DOI: [10.1080/14664208.2016.1126216](https://doi.org/10.1080/14664208.2016.1126216)

Soler-Carbonell, Josep, Saarinen, Taina, Kibbermann, Kerttu (2017). Multilayered perspectives on language policy in higher education: Finland, Estonia, and Latvia in comparison. Journal of Multilingual and Multicultural Development, 38(4), 301-314. <https://doi.org/10.1080/01434632.2016.1198356>.

Vila, F. Xavier (2021). The hegemonic position of English in the academic field. European Journal of Language Policy 13.1 [na spletu], str. 47--73). ISSN 1757-6830. [Dostopano 26. junij 2023]. <https://doi.org/10.3828/ejlp.2021.5>.

PRILOGA A: PREGLEDNICA PREDMETOV PO UNIVERZAH IN FAKULTETAH
(2013)³⁴

UNIVERZA V MARIBORU					
FILOZOFSKA FAKULTETA					
Študijska smer	Stopnja	Predmet	Letnik	Sem.	(»X« označuje da se predmet še izvaja v 2023)
Filozofija	1.	Filozofska terminologija	1	1	X
Raziskovalna filozofija	2.	Raziskovalni seminar	2	2	X
Raziskovalna filozofija	2.	Angleščina za akademske namene	IZB		X
Slovenski jezik in književnost - nepedagoški	2.	Oblikovanje strokovnih in znanstvenih besedil	2	1	X
Književnost	2.	Jezik in znanost	1	2	
Nemščina	1.	Nemščina kot jezik stroke	2	1	X
Nemščina	2.	Angleščina za akademske namene	IZB		X
Zgodovina	1.	Historiografski praktikum	1	1	X
Prevajanje in tolmačenje	2.	Strokovna komunikacija I	1	1	
Prevajanje in tolmačenje	2.	Strokovna komunikacija II	1	1	
Prevajanje in tolmačenje	2.	Slovenščina kot jezik stroke I	1	2	X
Prevajanje in tolmačenje	2.	Slovenščina kot jezik stroke II	2	1	X
Prevajanje in tolmačenje	2.	Slovenščina kot jezik stroke III	2	1	X
Prevajanje in tolmačenje	2.	Filozofska terminologija	IZB		

³⁴ Preglednica je povzeta po Verovnik idr. (2013). Dopolnjen je le zadnji stolpec glede na stanje 2023.

Prevajanje in tolmačenje	2.	Nemška pravna terminologija	IZB		X
Prevajanje in tolmačenje	2.	Angleška pravna terminologija	IZB		X
Slovenski jezik in književnost – pedagoški	2.	Praktična stilistika	2	2	X
Slovenski jezik in književnost – pedagoški	2.	Strokovni jezik pri pouku	1	2	X
EKONOMSKO-POSLOVNA FAKULTETA					

Vse bolonjske visokošolske smeri	1.	Poslovno komuniciranje	IZB		
Vse bolonjske univerzitetne smeri	1.	Veščine komuniciranja	IZB		
FAKULTETA ZA ELEKTROTEHNIKO IN RAČUNALNIŠTVO					
Medijske komunikacije	1.	Kritično mišljenje in izražanje	1	2	X
FAKULTETA ZA ORGANIZACIJSKE VEDE					
Vsi UN programi	1.	Poslovno komuniciranje	3	2	X
FAKULTETA ZA TURIZEM					
Turizem	1.	Komunikologija	2	2	X
Turizem	1.	Retorika	3	1/2	X
Turizem	1.	Poslovno komuniciranje	3	1/2	X
FAKULTETA ZA VARNOSTNE VEDE					
Varnost in policijsko delo	1.	Strokovna terminologija v angleškem jeziku	2	2	X
FAKULTETA ZA ZDRAVSTVENE VEDE					
Zdravstvena nega	1.	Komunikacija v zdravstvu	2	2	X

Management v zdravstvu in socialnem varstvu (skupaj s FOV)	2.	Ravnanje z ljudmi in komuniciranje v zdravstvenih in socialnih organizacijah	2	1	X
MEDICINSKA FAKULTETA					
Splošna medicina	enoviti mag.	Komuniciranje v medicini	IZB		
Splošna medicina	enoviti mag.	Uvod v medicino I (sklop Medicinska terminologija)	1	1	X
PEDAGOŠKA FAKULTETA					
Predšolska vzgoja	1.	Pedagoška komunikacija in partnerstvo med vrtcem in družino	IZB		
Razredni pouk		Retorika in komunikacija	IZB		X
Športno treniranje	1.	Komunikacija v športu	1	1	
PRAVNA FAKULTETA					
Pravo	1.	Angleška pravna terminologija	2	1	X
Pravo	1.	Nemška pravna terminologija	2	1	X
UNIVERZA NA PRIMORSKEM					
FAKULTETA ZA HUMANISTIČNE ŠTUDIJE					
Slovenistika (enopredmetni	1.	Jezik znanstvenih besedil	1		X

študij)					
FAKULTETA ZA VEDE O ZDRAVJU					
Zdravstvena nega	1.	Uvod v raziskovalno delo in informatika v1 zdravstveni negi			
FAKULTETA ZA MANAGEMENT					
Management (VS)	1.	Komuniciranje v poslovnem okolju	1		X
Management (UN)	1.	Medkulturno poslovno in komuniciranje pogajanja	IZB		X
Mednarodno poslovanje (VS)	1.	Komuniciranje in poslovni svet	1		X
FAKULTETA ZA TURISTIČNE ŠTUDIJE – TURISTICA					

Turizem	1.	Komuniciranje v slovenščini	1	1/2		
Management turističnih destinacij	1.	Komunikologija v turizmu	3			X
Management turističnih podjetij	1.	Komunikologija v turizmu	3			X
Mediacija v turizmu	1.	Komunikologija v turizmu	3			
Inovativni turizem	3.	Pisanje in objavljane znanstvenih besedil	2	1		X
PEDAGOŠKA FAKULTETA						
Edukacijske vede	1.	Retorika in argumentacija	2	1	(smer se je preimenovala)	X
Razredni pouk	1.	Komunikacija	2	1		X
UNIVERZA V LJUBLJANI						
AGRFT						
Dramaturgija in scenske umetnosti; Film in televizija	1.	Jezik in govor I (seminarOblikovanje strokovnih besedil)	1	1		X
EKONOMSKA FAKULTETA						
Management (UN in VS)	1.	Poslovno komuniciranje	3	1		
FAKULTETA ZA MATEMATIKO IN FIZIKO						
Praktična matematika	1.	Komuniciranje v matematiki	2	2		X
FAKULTETA ZA RAČUNALNIŠTVO IN INFORMATIKO						
Interdisc. študij Računalništvo	1.	Komuniciranje in vodenje projektov	3	1		
in matematika						
Računalništvo in informatika	1.	Komuniciranje in vodenje projektov	3	1		
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO						

Socialno delo	1.	Uporabnikom prilagojeno sporazumevanje	1		
Socialno delo	1.	Angleški jezik za akademske potrebe	4		X
FAKULTETA ZA UPRAVO					
vsi UN in VS programi	1.	Poslovno komuniciranje	IZB		
Upravna informatika	1.	Komuniciranje in vodenje projektov	3		
MEDICINSKA FAKULTETA					
Medicina; Dentalna medicina	enoviti mag.	Sporazumevanje	1	1	X
PEDAGOŠKA FAKULTETA					
Razredni pouk	1.	Pedagoško sporazumevanje v slovenščini	IZB		X
Gospodinjstvo	1.	Predstavitve in nastopanje za naravoslovce	4		
PRAVNA FAKULTETA					
Pravo	2.	Pravo in jezik v evropski tradiciji	IZB		X
VETERINARSKA FAKULTETA					
Veterinarstvo	enoviti mag.	Veterinarsko-medicinska terminologija	IZB		X
FILOZOFSKA FAKULTETA					
Bibliotekarstvo in informatika	1.	Komunikacija v informacijski dejavnosti	IZB		
Sociologija kulture	1.	Seminar sociološkega branja in pisanja	1	1	
Slovenski jezik in književnost	1.	Strokovno pisanje	IZB		
Slovenski jezik in književnost	1.	Strokovno besedilo	3		
Slovenski jezik in književnost	2.	Slovnica znanstvenega in strokovnega jezika	1		X
Slovenski jezik in književnost	2.	Znanstvena in strokovna terminologija	IZB		X
Slovenski jezik in književnost	2.	Logika in argumentacija	IZB		X
Slovenski jezik in književnost	2.	Znanstveno besedilo	2		X
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE					

Komunikologija – medijske in komunikacijske študije	1.	Praktikum pisanja in branja	1	1	
Kulturologija	1.	Pisanje diplomskega dela	4	1 + 2	
Mednarodni odnosi; Evropske študije	1.	Osnove znanstvenega pisanja	1	1	
Novinarstvo	1.	Obča stilistika	3	1	
Obramboslovje	1.	Slovenski jezik in slovensko vojaško izrazoslovje	2	2	
Novinarstvo, Komunikologija	1.	Jezikovna kultura I	1	1	X
Novinarstvo	1.	Stilistika poročevalstva	4	2	
Novinarstvo	2.	Jezik in stil medijskih besedil	1	1	
Komunikologija – tržno komun. in odnosi z javnostmi	1.	Jezik in stil oglaševanja	2	2	
UNIVERZA V NOVI GORICI					
FAKULTETA ZA HUMANISTIKO					
Slovenistika	1.	Pisanje zvrstnih besedil	1		X
POSLOVNO-TEHNIŠKA FAKULTETA					
Gospodarski inženiring	1.	Sociologija organizacije in poslovno komuniciranje	3	1	X

PRILOGA B: PREGLEDNICA PREDMETOV PO UNIVERZAH IN FAKULTETAH
(2023)

UNIVERZA V MARIBORU				
FILOZOFSKA FAKULTETA				
Študijska smer	Stopnja	Predmet	Letnik	Sem.
Filozofija	1.	Filozofska terminologija	1	1
Filozofija-dvopredmetni	2.	Raziskovalni seminar	2	2
Slovenski jezik in književnost - nepedagoški	2.	Oblikovanje strokovnih in znanstvenih besedil	2	1
Nemški jezik in književnost	1.	Nemščina kot jezik stroke	2	1
Medkulturna germanistika	2.	Angleščina za akademske namene	IZB	
Medkulturna germanistika	2	Slovenščina v medijih	IZB	
Medkulturna germanistika	2	Strokovni jezik pri pouku	IZB	
Zgodovina	1.	Historiografski praktikum	1	1
Prevajanje in tolmačenje	2.	Slovenščina kot jezik stroke I	1	2
Prevajanje in tolmačenje	2.	Slovenščina kot jezik stroke II	2	1
Prevajanje in tolmačenje	2.	Slovenščina kot jezik stroke III	2	1
Prevajanje in tolmačenje	2.	Osnovne nemškega prava in terminologija	IZB	
Prevajanje in tolmačenje	2.	Angleška pravna terminologija	IZB	
Prevajanje in tolmačenje	2	Večjezična in medkulturna komunikacija v kazenskih postopkih	IZB	
Slovenski jezik in književnost – pedagoški	2.	Praktična stilistika	2	2
Slovenski jezik in književnost – pedagoški	2.	Angleščina za akademske namene	IZB	
Slovenski jezik in književnost – pedagoški	2.	Strokovni jezik pri pouku	IZB	

Prevajalske študije: Angleščina -dvopredmetni	1	Pisanje in jezik znanstvenih besedil (za potrebe prevajalskih študij)	1	2
EKONOMSKA-POSLOVNA FAKULTETA				

Ekonomske in poslovne vede	2	Komuniciranje, motiviranje in reševanje konfliktov	1	2
FAKULTETA ZA ELEKTROTEHNIKO IN RAČUNALNIŠTVO				
Medijske komunikacije	1.	Kritično mišljenje in izražanje	1	2
FAKULTETA ZA ORGANIZACIJSKE VEDE				
Vsi UN programi	1.	Poslovno komuniciranje	3	2
Krizni management	1.	Krizno komuniciranje	2	
Organizacija in management poslovnih in delovnih sistemov	3	Interno komuniciranje	2	IZB
FAKULTETA ZA TURIZEM				
Turizem	1.	Komunikologija	2	2
Turizem	1.	Retorika	3	1/2
Turizem	1.	Poslovno komuniciranje	3	1/2
FAKULTETA ZA VARNOSTNE VEDE				
Varnost in policijsko delo	1.	Strokovna terminologija v angleškem jeziku	2	2
Informacijska varnost	1.	Strokovna terminologija v angleškem jeziku	2	2
FAKULTETA ZA ZDRAVSTVENE VEDE				
Zdravstvena nega	1.	Komunikacija v zdravstvu	2	2
Management v zdravstvu in socialnem varstvu	2.	Ravnanje z ljudmi in komuniciranje v zdravstvenih in socialnih organizacijah	2	1

Integrirana obravnava kroničnih bolnikov v napredni zdravstveni negi	2.	Medosebni odnosi in komunikacija v napredni praksi zdravstvene nege	2	2
Integrirana obravnava kroničnih bolnikov v napredni zdravstveni negi	2.	Pisanje, publiciranje in promocija znanstvenoraziskovalnega dela	2	2
Javno zdravje	2.	Komuniciranje v javnem in okolijskem zdravju	IZB	2
MEDICINSKA FAKULTETA				
Splošna medicina	enoviti mag.	Zdravstvena psihologija in komuniciranje	2	2
Splošna medicina	enoviti mag.	Uvod v medicino I (sklop Medicinska terminologija)	1	1
Dentalna medicina	enoviti mag.	Uvod v medicino I (sklop Medicinska terminologija)	1	1
Dentalna medicina	enoviti mag.	Zdravstvena psihologija in komuniciranje	2	2
PEDAGOŠKA FAKULTETA				
Glasbena pedagogika	1.	Retorika in komunikacija	4	2
Likovna pedagogika	1	Retorika in komunikacija	4	2
Razredni pouk	1	Retorika in komunikacija	IZB	
Športno treniranje	1	Komunikacija v športu	IZB	2
PRAVNA FAKULTETA				
Pravo	1.	Angleška pravna terminologija	2	1
Pravo	1.	Nemška pravna terminologija	2	1
Pravo	1	Transnacionalne pravne institucije in terminologija	3	2
Pravo	1	Nadgradnja nemške/angleške pravne terminologije	IZB	
UNIVERZA NA PRIMORSKEM				
FAKULTETA ZA HUMANISTIČNE ŠTUDIJE				

Slovenistika (enopredmetni)	1.	Jezik znanstvenih besedil	1	
Komuniciranje in mediji- enopredmetna smer	1	Praktikum medijskega branja in pisanja	1	1
Komuniciranje in mediji- enopredmetna smer	1	Medkulturno komuniciranje	3	1
Slovenistika	1	Pisanje strokovnih in znanstvenih besedil	1	1
Slovenistika	1	Retorika in argumentacija	3	1
Kulturna dediščina- dvopredmetna smer	1	Komunikacija znanosti in dediščine	IZB	
Italijanistika- enopredmetna smer	2	Medkulturna komunikacija stroke 2 (jezik v znanosti, pravu, dokumentih Evropske Unije)	1	1
Italijanistika- enopredmetna smer	2	Medkulturna komunikacija stroke 1 (jezik v turizmu, poslovni jezik)	1	1
Italijanistika- enopredmetna smer	2	Strokovni jezik literarne kritike	IZB	
Komuniciranje in mediji- enopredmetna smer	2	Komuniciranje in neenakost	1	1
Komuniciranje in mediji- enopredmetna smer	2	Mednarodno komuniciranje	2	1
Komuniciranje in mediji- enopredmetna smer	2	Grajeno okolje in komunikacija	IZB	
Komuniciranje in mediji- enopredmetna smer	2	Komuniciranje v družbi pospeševanja	IZB	
Slovenistika	3	Retorika, jezik in razvoj demokracije	IZB	
Slovenistika	3	Uporaba retoričnih figur v znanstvenem diskurzu	IZB	

FAKULTETA ZA VEDE O ZDRAVJU				
Aplikativna kineziologija	1	Zakonodaja, komunikacija in podjetništvo	2	
Zdravstvena nega	1.	Psihologija in komunikacija v zdravstveni negi	2	
Aplikativna kineziologija- mag	2.	Komunikacija	1,2	IZB
Aplikativna kineziologija- mag	2.	Javno zdravstvo, edukacija in komunikacija	2	
Dietetika- mag	2	Komunikacija	1	

Fizioterapija-mag	2	Komunikacija	1	IZB
Zdravstvena nega-mag	2	Komunikacija	1,2	IZB
Preventiva za zdravje	3	Komunikacija v znanosti	2	
FAKULTETA ZA MANAGEMENT				
Management (VS)	1	Poslovno komuniciranje	1	
Management (VS)	1	Medkulturno poslovno komuniciranje	IZB	
Management (UN)	1.	Poslovno komuniciranje	1	
Mednarodno poslovanje (VS)	1.	Komuniciranje in poslovni svet	1	
Management-mag	2	Jezikovne strategije in MSP	IZB	
Management-mag	2	Jezikovne in kulturne prepreke in evropsko podjetništvo	IZB	
Management-mag	2	Upravljanje z jeziki v mednarodnem poslovanju	IZB	
FAKULTETA ZA TURISTIČNE ŠTUDIJE – TURISTICA				
Turizem (UN)	1.	Komuniciranje v turizmu	1	
Turizem (UN)	1	Medkulturno komuniciranje v turizmu	3	IZB
Kulturni turizem (UN)	1.	Komunikologija v turizmu	1	
Management turističnih destinacij (VS) & Management turističnih podjetij (VS)	1	Medkulturna komunikacija v turizmu v tujem jeziku	1	IZB
Inovativni turizem	3.	Pisanje in objavljanje znanstvenih besedil	2	1
PEDAGOŠKA FAKULTETA				
Pedagogika	1	Retorika in argumentacija	3	IZB

Predšolska vzgoja & Razredni	1	Komunikacijske veščine v vzgoji in izobraževanju	3	IZB
Razredni pouk	1	Komunikacija	IZB	
Socialna pedagogika	1	Osnove komunikacije	1	1
Socialna pedagogika	1	Medkulturno razumevanje	1	1
Izobraževanje odraslih in razvoj kariere	2	Konstruktivna komunikacija v izobraževanju in procesu razvoja kariere	IZB	
Razredni pouk	1.	Komunikacija	2	1
Inkluzivna pedagogika	2	Retorika in argumentacija	IZB	
Razredni pouk	2	Slovenski jezik v izobraževanju	IZB	
Edukacijske vede	3	Večjezičnost in medkulturna komunikacija v izobraževanju	IZB	
Edukacijske vede	3	Komunikacijske kompetence v kontekstu profesionalizacije	IZB	
Edukacijske vede	3	Komunikacija, jezik in govor	IZB	
Edukacijske vede	3	Jezik za učenje – prilagajanje komunikacije osebam z ovirami na področju komunikacije, jezika in/ali govora	IZB	
Zgodnje učenje in poučevanje	3	Medkulturno in večjezično izobraževanje v vrtcu	IZB	
UNIVERZA V LJUBLJANI				
AGRFT				
Dramaturgija in scenske umetnosti	1	Jezik in govor I	1	1
Dramaturgija in scenske umetnosti	1	Jezik in govor III	3	IZB
Dramska igra	1	Jezik in govor I	1	1

Dramska igra	1	Jezik in govor II	2	1
Dramska igra	1	Jezik in govor III	3	1
Gledališka režija	1	Jezik in govor I	1	1
Gledališka režija	1	Jezik in govor III	3	IZB
Film in televizija	1	Jezik in govor I	1	1
EKONOMSKA FAKULTETA				
FAKULTETA ZA MATEMATIKO IN FIZIKO				
Praktična matematika	1.	Komuniciranje v matematiki	2	2
FAKULTETA ZA RAČUNALNIŠTVO IN INFORMATIKO				
Multimedija (UN)	1	Karierna komunikacija	1	1
Multimedija	2	Uporabniku prilagojena komunikacija	1	1
Digitalno jezikoslovje	2	Jezik, stil in novinarska naracija	IZB	
Praktična matematika	1	Komuniciranje v matematiki	2	1
Praktična matematika	1	Matematično izražanje v angleškem jeziku	1	IZB
Uporabna statistika	2	Znanstvena in strokovna komunikacija	IZB	

FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO				
FAKULTETA ZA UPRAVO				
Uprava kot e-študij na1. daljavo (VŠ)		Jezik in stil poslovno-uradovnih besedil	1	

Uprava (VŠ in kot e-študij na daljavo (VŠ))	1.	Poslovno komuniciranje	3	
Uprava (VŠ)	1	Jezik in stil poslovno-uradovnih besedil	1	
Upravljanje javnega sektorja	1	Analiza in priprava gradiv	2	1
MEDICINSKA FAKULTETA				
EMŠ Medicina	1	Uvod v klinično medicino 1- Sporazumevanje	1	1 in 2
EMŠ Dentalna medicina	1	Uvod v klinično medicino 1- Sporazumevanje	1	1 in 2
Uporabna statistika	2	Znanstvena in strokovna komunikacija	IZB	
PEDAGOŠKA FAKULTETA				
Razredni pouk	1	Pedagoško sporazumevanje v slovenščini	IZB	
Predšolska vzgoja	1	Medosebna komunikacija	3	IZB
Socialna pedagogika	1	Medosebna komunikacija	IZB	
Poučevanje	2	Jezikovno in medkulturno ozaveščanje	1	IZB
Poučevanje	2	Pisanje v angleškem strokovnem jeziku za naravoslovce	1	IZB
Predšolska vzgoja	2	Interakcija in komunikacija	1	2
Predšolska vzgoja	2	Jezik v vrtcu	1	2
Socialna pedagogika	2	Interakcija in komunikacija	1	IZB
Inkluzivna pedagogika	2	Interakcija in komunikacija	2	IZB
Supervizija, osebno in organizacijsko svetovanje	2	Interakcija in komunikacija	1	1
PRAVNA FAKULTETA				
Pravo	2.	Pravo in jezik v evropski tradiciji	IZB	
Pravo	1	Tuja pravna terminologija – angleščina	IZB	
Pravo	1	Tuja pravna terminologija – nemščina	IZB	
Pravo	1	Tuja pravna terminologija – francoščina	IZB	
Pravo	1	Tuja pravna terminologija – italijanščina	IZB	
Pravo	1	Tuja pravna terminologija – angleščina ali nemščina ali francoščina ali italijanščina	3	
VETERINARSKA FAKULTETA				

Veterinarstvo	enoviti mag.	Veterinarsko-medicinska terminologija	IZB	
Veterinarstvo	1	Komunikacijske veščine v veterinarski medicini 1	IZB	2
Veterinarstvo	1	Komunikacijske veščine v veterinarski medicini 2	2	IZB
Biomedicina	3	Farmacevtska komunikologija	IZB	
FILOZOFSKA FAKULTETA				
Filozofija	1	Slovenska filozofija in filozofska terminologija	2	1
Francistika-dvopredmetni	1	Uvod v jezikovno komunikacijo	IZB	
Germanistika	1	Retorika za germaniste	1	1
Psihologija	1	Komunikologija za psihologe	2	IZB
Rusistika	1	Jezik medijev	IZB	
Germanistika	2	Jezik v oglasnih besedilih	IZB	
Germanistika	2	Strokovna komunikacija	IZB	
Germanistika	2	Analiza strokovnih besedil	IZB	
Rusistika	2	Slovensko strokovno besedilo	IZB	
Rusistika	2	Retorika	IZB	
Slovenistika	2	Slovnica znanstvenega in strokovnega jezika	1	

Slovenistika	2	Znanstvena in strokovna terminologija	1	IZB
Slovenistika	2	Znanstveno besedilo	2	
Splošno jezikoslovje	2	Retorika	2	
Češčina	2	Znanstvena in strokovna terminologija	IZB	
Poljščina	2	Znanstvena in strokovna terminologija	IZB	
Slovaščina	2	Znanstvena in strokovna terminologija	2	
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE				
Komunikologija Medijske komunikacijske študije	-1 in	Jezikovna kultura	1	
Komunikologija Medijske komunikacijske študije	-1 in	Medosebno komuniciranje	IZB	
Komunikologija Medijske komunikacijske študije	-1 in	Organizacijsko komuniciranje	IZB	
Komunikologija - Tržno komuniciranje in odnosi z javnostmi	1	Jezikovna kultura	1	
Komunikologija - Tržno komuniciranje in odnosi z javnostmi	1	Jezik in stil tržnega komuniciranja in odnosov z javnostmi	IZB	
Kulturologija - Študije kultur in ustvarjalnosti	1	Jezikovna kultura	1	

Novinarstvo	1	Jezikovna kultura	1	
Novinarstvo	1	Novinarski jezik in stil	2	
Novinarstvo	1	Govorno izražanje za novinarje	3	
Novinarstvo	1	Jezik in stil strokovnih besedil	IZB	
Sociologija – Kadrovski menedžment	1	Medkulturno komuniciranje	1	
Novinarstvo	2	Jezik, stil in novinarska naracija	IZB	
Novinarstvo	2	Stilistika multimedijskega novinarstva	IZB	
UNIVERZA V NOVI GORICI				
FAKULTETA ZA HUMANISTIKO				
Slovenistika	1.	Pisanje zvrstnih besedil	1	
Humanistični študiji	2	Akademsko pisanje	1	
Gospodarski inženiring	1	Sociologija organizacije in poslovno komuniciranje	2	IZB

VIRI k Prilogi B:

- Univerza v Mariboru: Filozofska fakulteta
<https://ff.um.si/studij/dodiplomski-studij-1-stopnja/studijski-programi/>
<https://ff.um.si/studij/podiplomski-studij-2-stopnja/>
<https://ff.um.si/studij/podiplomski-studij-3-stopnja/>
- Univerza v Mariboru: Ekonomsko-poslovna fakulteta
<https://www.epf.um.si/bruc-tocka/predmetniki/>
- Univerza v Mariboru: Fakulteta za elektrotehniko in računalništvo
<https://feri.um.si/studij/programi/>
- Univerza v Mariboru: Fakulteta za organizacijske vede
<https://fov.um.si/sl/studij/univerzitetni-studij-un>
<https://fov.um.si/sl/studij/magistrski-studij>
<https://fov.um.si/sl/studij/doktorski-studij>
- Univerza v Mariboru: Fakulteta za turizem
<https://www.ft.um.si/studij/studijski-programi/>
- Univerza v Mariboru: Fakulteta za varnostne vede
<https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/studij/vs-varnost-in-policijsko-delo/>
<https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/studij/vs-varnost-in-policijsko-delo-2/>
<https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/studij/uni-varstvoslovje/>
<https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/studij/uni-varstvoslovje/>
<https://www.fvv.um.si/vstopna-stran/studij/dr-varstvoslovje/>
- Univerza v Mariboru: Fakulteta za zdravstvene vede
<https://www.fzv.um.si/zdravstvena-nega-1-st>
<https://www.fzv.um.si/zdravstvena-nega-2-st>
<https://www.fzv.um.si/bioinformatika-2-st>
<https://www.fzv.um.si/management-zsv-2-st>
<https://www.fzv.um.si/zdravstvena-nega-3-st>
- Univerza v Mariboru: Medicinska fakulteta
<https://www.mf.um.si/si/studij/navodila-in-informacije/83-splone-informacije>
<https://www.mf.um.si/si/studij/navodila-in-informacije-podiplomski/84-splone-informacije2>
- Univerza v Mariboru: Pedagoška fakulteta
<https://pef.um.si/studij/1-stopnja/>
<https://pef.um.si/studij/2-stopnja/>
<https://pef.um.si/studij/3-stopnja/>
- Univerza v Mariboru: Pravna fakulteta
<https://www.pf.um.si/studij/prva-stopnja-pravo/>
<https://www.pf.um.si/studij/druga-stopnja-pravo/>
<https://www.pf.um.si/studij/druga-stopnja-evropske/>
<https://www.pf.um.si/studij/tretja-stopnja-pravo/>
- Univerza na primorskem: Fakulteta za humanistične študije
<https://fhs.upr.si/dodiplomski-studij/>
<https://fhs.upr.si/magistrski-studij/>
<https://fhs.upr.si/doktorski-studij/>

- Univerza na primorskem: Fakulteta za vede o zdravju
<https://fvz.upr.si/studij/#>
- Univerza na primorskem: Fakulteta za management
https://www.fm-kp.si/izobrazevanje/programi_1_stopnje
https://www.fm-kp.si/izobrazevanje/programi_2_stopnje
https://www.fm-kp.si/izobrazevanje/programi_3_stopnje
- Univerza na primorskem: Fakulteta za humanistične študije- Turistica
<https://www.turistica.si/si/studij/dodiplomski-studij/>
<https://www.turistica.si/si/studij/podiplomski-studij/>
- Univerza na primorskem: Pedagoška fakulteta:
<https://www.pef.upr.si/sl/izobrazevanje/1-stopnja/pedagogika/od-2016-2017/>
<https://www.pef.upr.si/sl/izobrazevanje/2-stopnja/andragogika/od-2018-2019/>
<https://www.pef.upr.si/sl/izobrazevanje/3-stopnja/edukacijske-vede/od-2019-2020/>
- Univerza v Ljubljani: AGRFT
<https://www.agrft.uni-lj.si/studij/prva-stopnja/>
<https://www.agrft.uni-lj.si/studij/druga-stopnja/>
<https://www.agrft.uni-lj.si/studij/tretja-stopnja/>
- Univerza v Ljubljani: Ekonomska fakulteta
<http://www.ef.uni-lj.si/dodiplomsko/upes>
<http://www.ef.uni-lj.si/dodiplomsko/vps>
<http://www.ef.uni-lj.si/podiplomsko>
<http://www.ef.uni-lj.si/doktorsko>
- Univerza v Ljubljani: Fakulteta za matematiko in fiziko
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-fizike/programi/1fiz/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-fizike/programi/1fmt/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-matematike/programi/1mate/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-matematike/programi/1fima/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-matematike/programi/2pema/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-matematike/programi/1isrm/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-matematike/programi/1prma/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-matematike/programi/2mate/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-matematike/programi/2fima/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-matematike/programi/2isrm/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-matematike/programi/2pema/2022/>
<https://stat.uni-lj.si/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-fizike/programi/2fiz/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-fizike/programi/2mefi/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-fizike/programi/2jet/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-fizike/programi/2pefi/2022/>
<https://www.fmf.uni-lj.si/sl/studij-fizike/programi/3mafi/2022/>
<https://www.uni-lj.si/studij/doktorski/varstvo-okolja/>

- Univerza v Ljubljani: Fakulteta za računalništvo in informatiko
<https://www.fri.uni-lj.si/sl/studij/dodiplomski-studij>
<https://www.fri.uni-lj.si/sl/studij/magistrski-studij>
<https://www.fri.uni-lj.si/sl/studij/doktorski-studij>
- Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo
https://www.fsd.uni-lj.si/izobrazevanje/dodiplomski-studij/studijski_program/program_1%20_stopnje/
<https://www.fsd.uni-lj.si/izobrazevanje/podiplomski-studij/magistrski/>
<https://www.fsd.uni-lj.si/izobrazevanje/podiplomski-studij/doktorski/>
- Univerza v Ljubljani: Fakulteta za upravo
<https://www.fu.uni-lj.si/programi/esd/>
<https://www.fu.uni-lj.si/programi/uprava/>
<https://www.fu.uni-lj.si/programi/upravljanje-javnega-sektorja/>
<https://www.fu.uni-lj.si/programi/upravna-informatika/>
<https://www.fu.uni-lj.si/programi/uprava-upravljanje-javnega-sektorja/>
<https://www.fu.uni-lj.si/programi/management-v-upravi/>
<https://www.fu.uni-lj.si/programi/doktorski-upravljanje-in-ekonomika-javnega-sektorja/>
- Univerza v Ljubljani: Medicinska fakulteta
<https://www.mf.uni-lj.si/o-studiju/ems-program-medicina>
<https://www.mf.uni-lj.si/o-studiju/ems-program-dentalna-medicina>
<https://www.mf.uni-lj.si/o-studiju/magistrski-programi>
<https://www.mf.uni-lj.si/o-studiju/doktorski-studij>
- Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta
<https://www.pef.uni-lj.si/studij/studijski-programi-prve-stopnje/>
<https://www.pef.uni-lj.si/studij/studijski-programi-druge-stopnje/>
<https://www.pef.uni-lj.si/studij/izobrazevanje-uciteljev-in-edukacijske-vede/>
- Univerza v Ljubljani: Pravna fakulteta
<https://www.pf.uni-lj.si/enoviti-studijski-program/predmetnik-56953/>
<https://www.pf.uni-lj.si/i-stopnja/redni-studij-7263/>
- Univerza v Ljubljani: Veterinarska fakulteta
<https://www.vf.uni-lj.si/izobrazevanje/dodiplomski-studij>
<https://www.vf.uni-lj.si/izobrazevanje/podiplomski-studij>
- Univerza v Ljubljani: Filozofska fakulteta
<https://www.ff.uni-lj.si/studij/dodiplomski-studij-1-stopnja/predstavitev-programov-1-stopnja>
<https://www.ff.uni-lj.si/studij/magistrski-studij-2-stopnja/predstavitev-programov-2-stopnja>
<https://www.ff.uni-lj.si/studij/doktorski-studij-3-stopnja>
- Univerza v Ljubljani: Fakulteta za družbene vede
<https://www.fdv.uni-lj.si/studij/studij-na-fdv/dodiplomski-studij-1-stopnje>
<https://www.fdv.uni-lj.si/studij/studij-na-fdv/magistrski-studij-2-stopnje>
<https://www.fdv.uni-lj.si/studij/studij-na-fdv/doktorski-studij-3-stopnje>

- Univerza v Novi Gorici: Fakulteta za humanistiko

<https://www.ung.si/sl/fakultete/fakulteta-za-humanistiko/programi/1SI2/>

<https://www.ung.si/sl/fakultete/fakulteta-za-humanistiko/programi/1KZ/>

<https://www.ung.si/sl/fakultete/fakulteta-za-humanistiko/programi/2HS/>

<https://www.ung.si/sl/fakultete/fakulteta-za-humanistiko/programi/dvojna-diploma-z-univerzo-ca-foscari-v-benetkah/>

<https://www.ung.si/sl/fakultete/fakulteta-za-humanistiko/programi/2MI1/>

- Univerza v Novi Gorici: Poslovno-Tehniška fakulteta

<https://www.ung.si/sl/fakultete/poslovno-tehniska-fakulteta/programi/1GI/>

<https://www.ung.si/sl/fakultete/poslovno-tehniska-fakulteta/programi/2GI01/>

<https://www.ung.si/sl/fakultete/poslovno-tehniska-fakulteta/programi/2NVOI/>

PRILOGA C: Vprašalnik in shematski prikaz odgovorov

Spoštovani,

raziskovalci in raziskovalke s Fakultete za družbene vede, Filozofske fakultete in Fakultete za upravo UL izvajamo projekt **Upravljanje jezikovne politike visokega šolstva: pregled stanja, dobrih praks in ukrepi**. Med drugim želimo spoznati pestrost jezikovnih politik na slovenskih fakultetah in spoznati dobre prakse, ki tujim študentom in študentkam (izmenjalnim in rednim) pomagajo in omogočajo uspešno vključitev v študij. Veseli bomo, če bomo lahko z vašo pomočjo preverili, s kakšnimi vprašanji se srečujete ob prizadevanjih za internacionalizacijo, kakšne rešitve ste našli za vključevanje tujih študentov in študentk, ter tako z izmenjavo izkušenj prispevali k izboljšanju jezikovne politike na univerzi.

Vaši odgovori nam bodo v prvi fazi analize v veliko pomoč pri spoznavanju trenutnega stanja po fakultetah/univerzah, na podlagi katerega bomo oblikovali fokusne skupine in izvedli poglobljene intervjuje.

I. Prosim, dopolnite prazna mesta s številom predmetov.

1) V šolskem letu 2022/23 imamo pri nas ____ tujih študentk in študentov, od tega jih je: rednih na 1. stopnji ____, rednih na 2. stopnji ____, izmenjalnih na 1. stopnji ____ in izmenjalnih na 2. stopnji ____.

2) V šolskem letu 2022/23 pri nas tujim študentkam in študentom (izmenjalnim in/ali rednim, ki ne razumejo slovensko in niso vpisani v programe v slovenščini) ponujamo na 1. in 2. stopnji skupaj ____ predmetov, ki se izvajajo v tujem jeziku. Od teh jih je (če je isti predmet na obeh stopnjah, ga zapišite obakrat, in če se isti predmet izvede večkrat, zapišite vse izvedbe):
na 1. stopnji v 1. semestru ____,
na 1. stopnji v 2. semestru ____,
na 2. stopnji v 1. semestru ____,
na 2. stopnji v 2. semestru ____.

3) Od skupnega števila teh predmetov jih ima ____ ločeno oziroma vzporedno izvedbo v slovenskem jeziku.

4) Od skupnega števila teh predmetov se jih ____ za tujce izvaja s konzultacijami v tujem jeziku (ob izvedbi v slovenskem jeziku).

5) Od skupnega števila predmetov se jih ____ izvaja v tujem jeziku, ki ni angleščina.

6) Od vseh predmetov ali izvedb v tujem jeziku se jih na 1. stopnji ____ izvaja v okviru programov, ki se pri nas v celoti ali delno izvajajo v tujem jeziku (npr. programi akreditirani za izvedbo v angleškem jeziku, skupni študijski programi s tujimi partnerji, dvojne diplome ipd.). Na 2. stopnji pa je takih predmetov ____.

7) Koliko predmetov ali izvedb ponujate izključno za tuje študentke in študente (za domače pa ne, razen kakšne izjeme)? Takih je pri nas _____.

8) Upošteva vse predmete in izvedbe predmetov v tujem jeziku (tudi vzporedne, dodatne za tujce ipd.), koliko študijskih programov dejansko v celoti izvajate v tujem jeziku (koliko programov lahko študenti in študentke zaključijo s študijem v tujem jeziku, bodisi z vpisom v program, ki je akreditiran v tujem jeziku, ali z izbiro izvedb v tujem jeziku, tudi če program ni akreditiran kot program v tujem jeziku)? Pri nas je takih programov _____ na 1. stopnji in _____ na 2. stopnji.

II. Naslednja vprašanja se nanašajo samo na predmete in/ali njihove izvedbe, pri katerih je v študijskem letu 2022/23 učni jezik angleščina, opravljajo pa jih tuji in domači študenti in študentke skupaj (niso ločeni po izvedbah ali skupinah).

9) Pri koliko predmetih tuji profesorji sodelujejo kot izvajalci ali soizvajalci? _____

10) Koliko je pri vas predmetov v angleščini, ki jih morajo domači študenti in študentke opraviti, ker ne morejo drugače (s predmeti v slovenskem jeziku) zaključiti letnika? _____ (prosim, upoštevajte tudi, če to velja le za majhno število domačih študentk in študentov, tudi le za enega, dva).

11) Ali je običajno, da se slovenskim študentkam in študentom pri predmetih (izvedbah) v angleščini omogoči opravljanje ključnih obveznosti (npr. seminarske naloge, kolokviji, izpiti) v slovenskem jeziku? Prosim, obkrožite številko pred odgovorom, ki po vaši oceni ali po oceni iz drugih služb najbolj ustreza razmeram pri vas:

1. Da, pri vseh ali večini.
2. Da, vendar le pri polovici ali manj (manjšem deležu).
3. Ne, pri nobenem ali le pri izjemah.

12) Se pri takih predmetih kljub angleškemu učnemu jeziku vzporedno uporabljajo tudi viri v slovenščini (npr. dodatne prosojnice, alternativni učbeniki, članki)? Prosim, obkrožite številko pred ustreznim odgovorom:

1. Da, pri vseh ali večini.
2. Da, vendar le pri polovici ali manj (manjšem deležu).
3. Ne, pri nobenem ali le pri izjemah.

13) Kako med leti variira ponudba predmetov v angleščini oziroma kakšen delež predmetov je vsako leto novih? Okvirno _____ %. Kakšen delež pa se jih opusti (ne ponuja več v angleščini)? Okvirno _____ %

14) Ali je ponujanje predmetov v angleškem jeziku kakorkoli regulirano v smislu obveznega števila ali deleža na program, obveznosti pedagogov, da pripravijo angleške izvedbe ipd.? Prosim, obkrožite številko pred ustreznim odgovorom:

1. Da.
2. Ne.

15) Ali je izvajanje v angleščini za profesorje in asistente finančno stimulirano? Prosim, obkrožite številko pred ustreznim odgovorom:

1. Da, pri vsaki izvedbi.
2. Da, vendar le v prvem letu oz. s kakršnimi koli drugimi omejitvami trajanja stimulacije.
3. Ne, nikoli.

16) Ali predmetov v tujem jeziku primanjkuje (bi jih moralo biti več glede na število tujih študentk in študentov)? Prosim, obkrožite številko pred odgovorom:

1. Da, močno jih primanjkuje (imamo velike težave s ponudbo).
2. Da, nekoliko večja ponudba bi prišla prav (nimamo pa velikih težav).
3. Da, vendar le za to, da bi lahko izmenjavo povečali (sedaj ni težav).
4. Ne, predmetov v tujem jeziku je dovolj (ni težav).

III. Naslednja vprašanja se nanašajo na predmete v slovenskem jeziku, ki jih vpišejo tuje študentke in študenti, ki študirajo v slovenskem jeziku.

17) Ali je običajno, da se tujim študentom in študentkam pri takih predmetih (izvedbah) omogoči opravljanje ključnih obveznosti (npr. seminarske naloge, kolokviji, izpiti) v tujem (njihovem ali angleškem) jeziku? Prosim, obkrožite številko pred odgovorom, ki po vaši oceni ali po oceni iz drugih služb najbolj ustreza razmeram pri vas:

1. Da, pri vseh ali večini.
2. Da, vendar le pri polovici ali manj (manjšem deležu).
3. Ne, pri nobenem ali le pri izjemah.

18) Se pri takih predmetih kljub slovenskemu učnemu jeziku vzporedno uporablja tudi vire v tujem jeziku (npr. dodatne prosojnice, alternativni učbeniki, članki)? Prosim, obkrožite številko pred odgovorom, ki po vaši oceni ali po oceni iz drugih služb najbolj ustreza razmeram pri vas:

1. Da, pri vseh ali večini.
2. Da, vendar le pri polovici ali manj (manjšem deležu).
3. Ne, pri nobenem ali le pri izjemah.

19) Ali se tujim študentkam in študentom pri takih predmetih (izvedbah) sistematično (obvezno) nudi dodatna pomoč (npr. dodatne konzultacije, tutorstvo, vrstniška pomoč ipd.)? Prosim, obkrožite številko pred odgovorom, ki po vaši oceni ali po oceni iz drugih služb najbolj ustreza razmeram pri vas:

1. Da, pri vseh ali večini.
2. Da, vendar le pri polovici ali manj (manjšem deležu).
3. Ne, pri nobenem ali le pri izjemah.

20) Ali je običajno, da se deli takih predmetov (npr. vaje za skupino, seminarji, strnjena oziroma povzeta predavanja ipd.), če je tujih študentk in študentov veliko, izvedejo tudi v angleškem jeziku? Prosim, obkrožite številko pred odgovorom, ki po vaši oceni ali po oceni iz drugih služb najbolj ustreza razmeram pri vas:

1. Da, pri vseh ali večini.
2. Da, vendar le pri polovici ali manj (manjšem deležu).

3. Ne, pri nobenem ali le pri izjemah.

IV. In še zadnje vprašanje ☺

21) Ali je leto 2022/23, glede česar koli, kar smo spraševali, pri vas posebno oziroma drugačno od prejšnjih? Prosim, obkrožite številko pred ustreznim odgovorom in ga dopolnite, če ste izbrali odgovor DA:

1. DA

Glede česa posebno oziroma drugačno:

2. NE

NAJLEPŠA HVALA ZA SODELOVANJE! Veselimo se srečanja z vami.

Shematski prikaz odgovorov:

Število tujih in izmenjav			Programi v angleščini	Organizacija in izvajanje za IŠ	Obveznost in spodbude za izvajalce	Podpora tujim rednim študentom	To leto	Zadovoljstvo
UL	le zelo malo E, sorodni jeziki	ne (vse B2)	ne (vse B2), le štud. kolegijalno			jih ni		
UL	malo E, zelo malo tujih	ne	vsi ateljejski, individualno			ni sis. popore, 1/2 prilagaja	isto	
UL	veliko obojega (237,218)	da (II)	letna 54, min.vzporedno, ne s konz., 13 % izv.tuji		da + začetna stim.	1/2 sist. pomoč in prilagaja, ne z viri	isto	več, ni težav
UL	veliko rednih, manj E	da (II)	2/3 vzporedno (ločeno), 1/3 konz.		ne (ni stim.)	večina sist.pomoč, ni prilagajanja	isto	več, ni težav
UL	precej rednih, malo E	ne (8p je iz povezav s tujimi partnerji)	8 p, vse na II., +28 ločeno od slo, s konz.		ne (ni stim.)	vsi sis.pomoč, pril in viri, 1?Dodatno v ang.	isto	močno manjka, velike težave
UL	veliko rednih, skoraj 0 E	ne	v 95% (47 SLO predmetov) s konz. (ločeno)		ne (je vedno stim)	ni pomoči, pril. ali virov.	manj E	je dovolj
UL	veliko rednih, manj E	da (II)	1/2 (14 slo pred.) s konz., 2 izv. Tuji		ne (ni stim.)	vsi sis.pomoč in viri, 1/2 pril.	več obojih (zato težave)	močno primanjkuje, težave
UL	malo rednih, veliko E	ne (2 predmeta)	20, vse vzporedno , 2 izv. Tuji		ne (je vedno stim)	1/2 sist in viri, ni pa pril.	rekord E	več, ni težav
UL	nekaj rednih, manj E	ne	13, 10 vzporedno, vedno ločeno		x	povsod sis in viri, pril. Le na III.	isto	x
UL	nekaj rednih, manj E	da (II)	29, 16 vzporedno, 2 konz., 1 neang., 18 tuji izv.		ne (ni stim.)	povsod sis., ne pril ali viri	x	več za več
UL	veliko obojih	da (II)	23, le tujim 1 vzporedno, ogromno v drugih tujih, 1 tuj izv.		ne (ni stim.)	vse na 1/2	x	več, ni težav
UL	x	x	40 akreditiranih (ang v obremenitvi); skoraj vse samo tujim		v obrem.	x	x	x
UL	malo rednih, veliko E	ne	21, 0 vzp., 0 konz., 1 neang, 0 tujih; vse samo tujim		x, (E =50%)	x	isto	x
UL	po 5 vsakih (+23 kratki)	ne	8, 4 konz, 7 vzporedno, 1 tuji izv		ne (ni stim)	vsi sis in pril, 1/2 viri, EDINI tudi v ang, če jih je veliko (glej N :-)	več E?	več, ni težav
UL	precej tujih, zelo veliko E	ne	71, vsi vzporedno v slo , 4 s konz, zelo malo gost		ne (ni stim)	1/2 sist pomoč, ni pril in virov	spremembe v programu	je dovolj, ni težav
UP	1100 in 200 (R/E)	da	vse iz prog. V ang (16 prog), vse je vedno vzporedno v slo ; nekaj je v ital; 59 gostovanj?		ne (ni stim)	vsi sis, 1/2 pril in viri	pridruženitv Transform 4 Europe	več, ni težav
UM	malo obojega (29 / 17)	ne	letos 101, vse individualno s konz. in kliničnimi mentorji		x	vsi sist in viri, 1/2 pril	isto	x
UM	44/21	ne	34, vse na obeh stopnjah, vse vzporedno , 19 le konz.		ne (vsakič stim.)	vsi sist, vire in pril.	isto	je dovolj, ni težav
UM	zelo malo E, 35/8	ne	48, vse vzporedno, vse konz		x	vsi sist, 1/2 viri in pril	isto	je dovolj, ni težav
UM	veliko obojega, 350/150	ne	49in39, vse vzporedno (1/3 pred in 1/1 vaj; 14 konz)		x	vsi sist, vire in pril., 1/2 deli tudi ang.	x	x
UM	25/40	ne	za izmenjalne le klinična praksa v ang.; 2 tuja		ne (ni stim.)	vsi sist in viri, 0 pril.	isto	več za več
UM	52/59	ne	31in21, vse vzporedno		ne (ni stim.)	nič	isto	več za več
UM	zelo malo E; 109/14	ne	114in44, 0 vzporedno, 36 konz; 158 pred za 14E?		ne (ni stim.)	vsi sist, vire in pril. IN dodatno v ang.	isto	je dovolj, ni težav
UM	58/74	x	x		x	1/2 sist, vsi viri in pril	x	x
UM		x	nič?, 4 tuji		ne (ni stim.)	vsi vse, tudi dodatno v ang.	isto	x
UM	53/13	da (II)	17 (od tega 11 tudi na I), 8 vzp., 13 iz programa		je (ni stim)	vsi sist in viri, 0 pril.	isto	je dovolj, ni težav
	Legenda barv	Legenda barv	Legenda barv		Legenda barv	Legenda barv	Legenda barv	Legenda barv
	malo	Nimajo programov v angleščini	veliko ločeno (vzporedno), veliko konzultacij		Ni sistema, ni stimulacij	Ni sistemske podpore, posebnih virov in prilagajanja obveznosti	To leto ni posebno	Manjka predmetov =težave
	malo več	(majo programe v angleščini (stopnja)	oboje srednje		Ni sistema, so stimulacije	Eden od treh elementov je delno prisoten	To leto je posebno	Dovolj predmetov, bi pa še več
	srednje		skupaj (ne vzporedno), polna izvedba (ne konzultacije)		Je sistem, ni stimulacij	Kombinacija vsaj dveh elementov, ne nujno v celoti		Dovolj predmetov, ne bi več
	veliko				Je sistem, so stimulacije	Dva od treh elementov sta		
	zelo veliko					Je sistemska podpora, posebni viri in prilagajanje obveznosti		

PRILOGA Č: Scenarij srečanja 6. in 20. 6. 2023

Kaj to srečanje je (skupinski intervju z elementi nekakšne fokusne skupine), kaj prosimo in pričakujemo = vaše vedenje o prednostih in pomanjkljivostih posameznih praks ter o ovirah pri njihovem uveljavljanju. V anketi ali pisni obliki tega ne vprašamo, ker ne znamo – različno razumemo termine, pomene itd. = moramo se pogovoriti. Ne moremo se z vsakim posebej = škoda, ker bi lahko veliko govorili. Hkrati je ta oblika boljša v možnostih primerjav, odpravlja nekaj ponavljanja, ... Moramo se pa pogovarjati strukturirano = izhodišča, prostovoljno se oglasi, kdor se prepozna, potem naslednja itd., postavljamo vprašanja in podvprašanja, usmerjamo... * Skušajte primerjati vse povedano s svojimi izkušnjami.**

**Mi vemo, kaj nas zanima – vi veste in znate veliko več, kot nas zanima.*

***Veliko znanja (vedenja) je »intuitivnega« - ne razmišljate preveč, raje hitro povejte.*

Izjave, snemanje

Začnimo z izhodišči, ki smo jih oblikovali iz anket (dejansko je bila koristna):

1. **Nekateri ponujate izmenjalnim št. predmete programov, ki jih iz drugih razlogov izvajate v angleščini** (dvojne dipl., skupni programi, dodatna ponudba...)
 - a. Kaj so glavne prednosti tega? (npr. stabilna ponudba, ni treba dodatnih predmetov)
 - b. Pomanjkljivosti? (npr. predznanja, motivacije)
 - c. Ovire pri uveljavljanju? (npr. odpor nosilcev, jezik). Velikost, vsebina...
 - d. Si želite, da bi bilo takih predmetov več? Sami taki?
2. **Precej uveljavljena je t. i. košarica predmetov, ki se ponuja izmenjalnim in je običajno stalna.**
 - a. Kaj so glavne prednosti tega? (npr. stabilna ponudba, manj težav pri izvedbah zaradi »kilometrine«)
 - b. Pomanjkljivosti? (npr. omejena ponudba, »negotovi« predmeti)
 - c. Ovire pri uveljavljanju? (npr. stimulacije, jezik). Velikost, vsebina...
 - d. Si želite, da bi bilo takih predmetov več? Sami taki?
3. **So predmeti, ki jih vpisujejo izmenjalni, skupaj z domačimi ali samo za tuje ali v dveh (več) izvedbah?**
 - a. Ločevanje ali skupne izvedbe? Vaš pogled na prednosti in pomanjkljivosti. Ja, vemo, kaj je namen E+ programov... ampak praksa...
 - b. Kaj bi bilo treba narediti / spremeniti, da bi bili izmenjalni vedno z domačimi?
 - c. Izmenjalni sploh to hočejo? Domači to hočejo / sprejemajo?
Domači pragmatični in raje ne; imajo velikokrat prilagoditve(slo izpit)
 - d. Nosilci? Kaj bi jim »pomagalo«?

4. **Kaj pa pogosta praksa izvajanja za izmenjalne s konzultacijami?**
- Kaj so glavne prednosti tega? (npr. fleksibilnost ponudbe, strnjeno in zanimivo)
 - Pomanjkljivosti? (npr. omejena podpora št., »okrnjeni« krediti)
 - Ovire pri uveljavljanju? (npr. dodatno delo, jezik). Velikost, vsebina...
 - Si želite, da bi bilo takih predmetov več? Sami taki?
 - Koliko je običajno takih konzultacij? (je sploh določeno?)
 - So tudi posebne vaje ali kaj podobnega? /Bi domačim študentom sploh priznali opravljanje na tak način?/
5. **Ne glede na osnovo oziroma vir predmetov, ki jih vpisujejo izmenjalni, gre za študentke in študente, katerih materni jezik ni angleščina in izvajalce, katerih prvi jezik je slovenščina. Ali po vaših izkušnjah / oceni:**
- Študentke in študenti zato potrebujejo neko sistematično pomoč, vzpostavljeno za vse izmenjalne (torej ne le za specifični predmet, npr. tutorski ali kolegialni sistem pomoči, dodatne konzultacije z izvajalci, posebne e-učilnice, bolj organizirano knjižnico...)?
 - Vire v njihovih jezikih?
 - Prevajalnike? Za vse ali le za preverjanja?
 - Izvajalci potrebujejo neko sistematično pomoč (npr. lektorsko, tečaje, ... pomoč pri pripravi virov in prosojnic)
6. **Bi bilo treba znanje angleščine preveriti?** Vemo, predpostavlja se, da ga sami pravilno ocenijo, ampak, kaj pravi praksa?
- Si drznem vprašati, kaj pa pri izvajalcih?
7. **Ponekod so izvajalci dodatno stimulirani, drugje ne.**
- Kaj so glavne prednosti tega? (npr. večja ponudba, bolj zagreti izvajalci)
 - Pomanjkljivosti? (npr. ponudba tistih, za katere je sicer manj zanimanja, zgolj zaradi stimulacije)
 - Ovire pri uveljavljanju? (poleg finančnih). Velikost, vsebina...
8. **Ponekod je obvezno, da vsaj občasno izvedeš kakšen predmet tudi v angleščini – seveda drugje ni, in je povsem prostovoljno.**
- Kaj so glavne prednosti tega? (npr. ponudba vedno je, se menja)
 - Pomanjkljivosti? (npr. bolj rutinska izvedba zaradi obveznosti)
 - Ovire pri uveljavljanju? (npr. zakon). Velikost, vsebina...
9. **Če strnemo zanje ¾ ure: je jezik problem ali ni?** Hitri odgovori, potem utemeljitve.

10. Gremo proti zaključku! **Ponekod je predmetov za izmenjalne očitno dovolj, druge jih hudo manjka, tretji smo / ste vmes = bi še malo več za več.**
- a. Kier je kriza (malo ali nič predmetov), kaj so po vašem razlogi za to? Kaj bi bilo treba spremeniti v državi, univerzi, fakulteti... pri študentkah in študentih, pri izvajalcih... pri vas?
 - b. Kier je dovolj, kaj so po vašem mnenju razlogi za to (kaj je pripeljalo do tega)? Katere spremembe / ukrepi / pobude / dogodki v / iz vaše službe, fakultete, univerze, države?
 - i. Systemske formalne ali od spodaj navzgor, z zgledi – kaj je bolj vplivalo na zdaj zadovoljivo stanje?
 - ii. Bi ga lahko s svetovanjem prenesli drugam (pomagali drugim) ali smo preveč različni?
 - iii. (Kako pa sploh smo različni: naravoslovje vs. družboslovje in humanistika; pravo in medicina vs. ostali)
11. Ne glede na to, koliko je ponudba za izmenjalne zdaj zadovoljiva: **Ali fakulteta res ponuja vse tisto, kar bi lahko izmenjalnim dala? Je ves potencial realiziran?**
12. Agora princip: kaj se mora spremeniti, da bi postali idealno mesto za izmenjalne študentke in študente? Na fakulteti, na univerzi, v državi, v zakonih, v EU? Dajte domišljiji prosto pot. Malo utopije... (Potem rangiramo.)

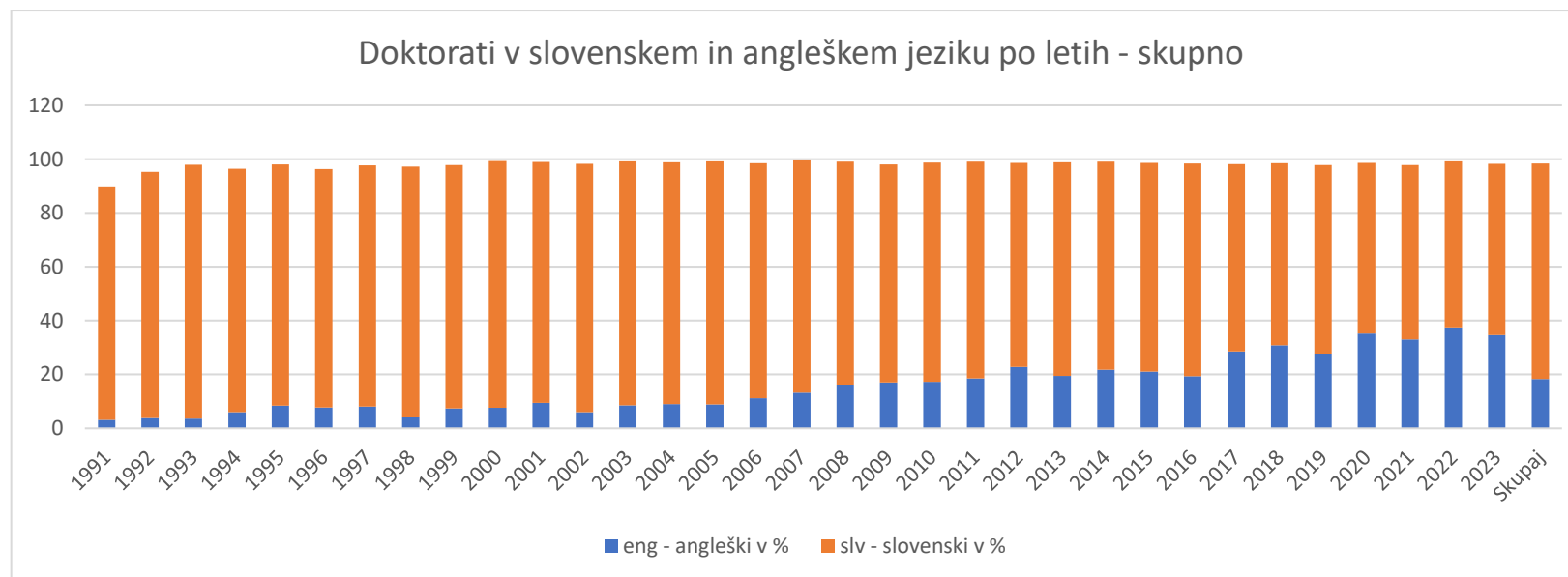
PRILOGA D: Umeščanje angleščine v učni proces na fakultetah (SWOT)

Prednosti	Slabosti
• Večje možnosti za internacionalizacijo študentov in študijskih programov. • Mednarodna konkurenčnost. • Večji pretok človeških virov (kroženje možganov). • Hitrejše in temeljitejše delo v razredu z anglosaksonsko literaturo.	• Standardiziranje načinov in jezikovnih metod poučevanja in izguba 'lastnih metod'. • Slabšanje jezikovne kompetence v maternem jeziku. • Standardiziranje uporabe jezikovnih metod nematernih govorcev.
Priložnosti	Grožnje
• Sposobnost preklapljanja med jeziki, krepitev medjezikovnih kompetenc. • Kroženje znanja, večja absorpcijska sposobnost slovenskega visokošolskega prostora za strokovnjake iz tujine. • Dvig kakovosti in konkurenčnosti, doseganje večje količine strokovnega znanja, nove ideje.	• Izguba znanja slovenskega jezika. • Ni tvorbe strokovnih terminov z različnih področij, še posebej na tistih, ki niso vezana na samobitnost naroda. • Dolgoročno zmanjšanje sposobnosti mladih za (poklicno, strokovno) komuniciranje v maternem jeziku

PRILOGA E: Pregled jezika doktoratov 1990–2023 skupno za vse univerze in po znanstvenih področjih

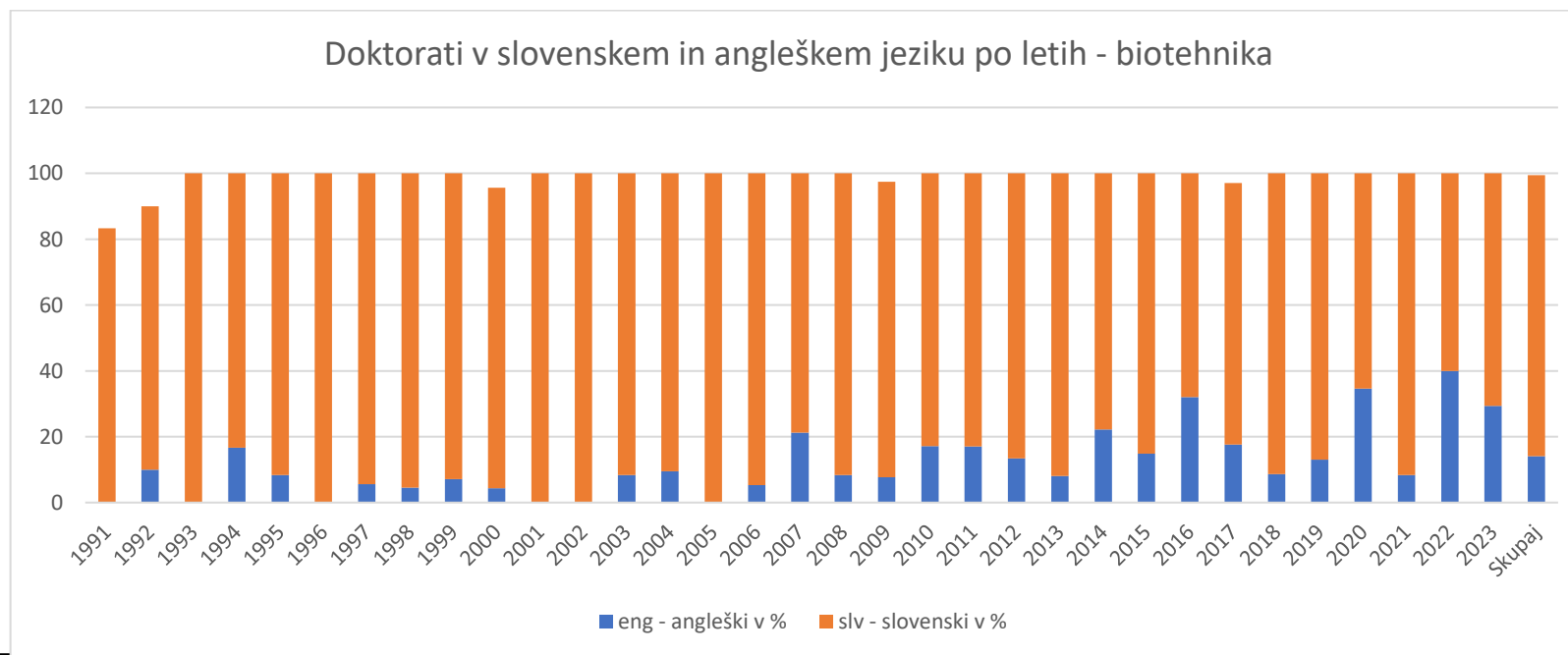
A – skupna tabela vsa znanstvena področja

		Leto izida																																	
		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Skupaj
Jezik besedila /izvirnika	bos - bosanski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	1	2	1	0	0	0	0	2	1	0	0	1	2	0	0	13
	cze - češki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	
	eng - angleški	5	8	7	12	17	19	18	13	21	22	29	21	32	33	34	47	58	70	88	101	102	139	162	171	177	188	158	150	139	160	140	182	82	2605
	fre - francoski	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	
	ger - nemški	1	2	1	1	1	1	3	2	4	0	1	4	1	1	0	0	2	2	0	0	1	3	1	2	6	3	3	2	5	0	0	0	1	54
	hrv - hrvaški	14	5	2	6	3	7	2	5	1	2	1	1	2	1	2	3	0	0	3	2	1	3	3	2	3	3	5	5	5	3	5	3	3	106
	ita - italijanski	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	1	1	1	2	1	1	4	0	0	0	0	2	0	0	19
	jpn - japonski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	lat - latinski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	lav - latvijski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	mac - makedonski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	por - portugalski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
	rus - ruski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	slo - slovaški	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
	slv - slovenski	138	175	185	179	180	217	199	270	257	263	275	319	339	330	343	367	379	357	418	478	444	462	659	607	653	769	386	330	352	289	275	299	151	11344
	spa - španski	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	7
	srp - srbski	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	9
	Skupaj		159	192	196	198	201	245	222	291	284	287	307	346	374	367	380	420	439	431	516	586	551	609	830	785	841	973	554	487	502	455	424	485	237
		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Skupaj
	eng - angleški v %	3	4	4	6	8	8	8	4	7	8	9	6	9	9	9	11	13	16	17	17	19	23	20	22	21	19	29	31	28	35	33	38	35	18
	slv - slovenski v %	87	91	94	90	90	89	90	93	90	92	90	92	91	90	90	87	86	83	81	82	81	76	79	77	78	79	70	68	70	64	65	62	64	80

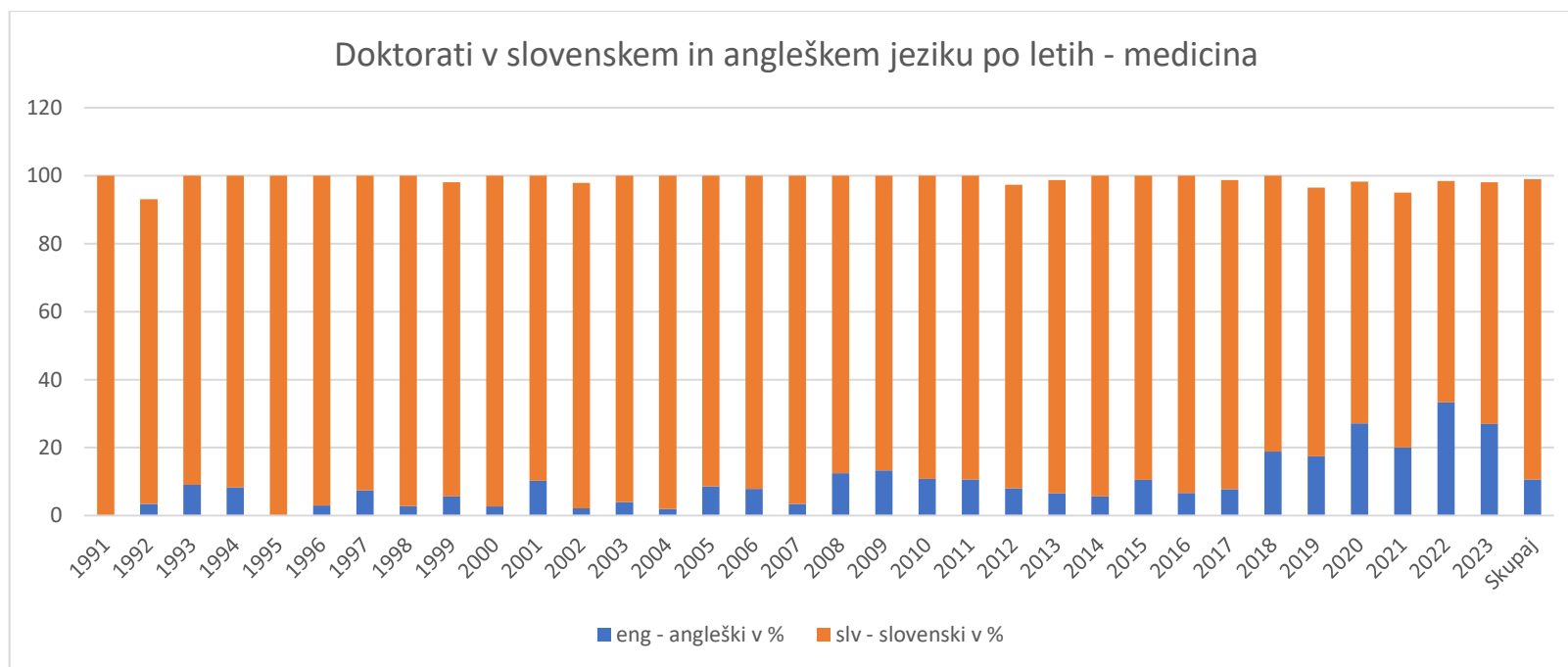
B – biotehnika

		Leto izida																												Skupaj					
		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018		2019	2020	2021	2022	2023
Jezik besedila/izvirnika	eng - angleški	0	1	0	2	1	0	1	1	1	1	0	0	3	2	0	2	7	3	3	6	7	7	5	14	11	17	6	2	3	9	1	14	5	135
	ger - nemški	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	
	scc - * srbski == glej SRP	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
	scr - * hrvaški == glej HRV	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	
	slv - slovenski	5	8	12	10	11	22	17	21	13	21	13	19	33	19	22	36	26	33	35	29	34	45	57	49	63	36	27	21	20	17	11	21	12	818
Skupaj		6	10	12	12	12	22	18	22	14	23	13	19	36	21	22	38	33	36	39	35	41	52	62	63	74	53	34	23	23	26	12	35	17	958
		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Skupaj
	eng - angleški v %	0	10	0	17	8	0	6	5	7	4	0	0	8	10	0	5	21	8	8	17	17	13	8	22	15	32	18	9	13	35	8	40	29	14
	slv - slovenski v %	83	80	100	83	92	100	94	95	93	91	100	100	92	90	100	95	79	92	90	83	83	87	92	78	85	68	79	91	87	65	92	60	71	85

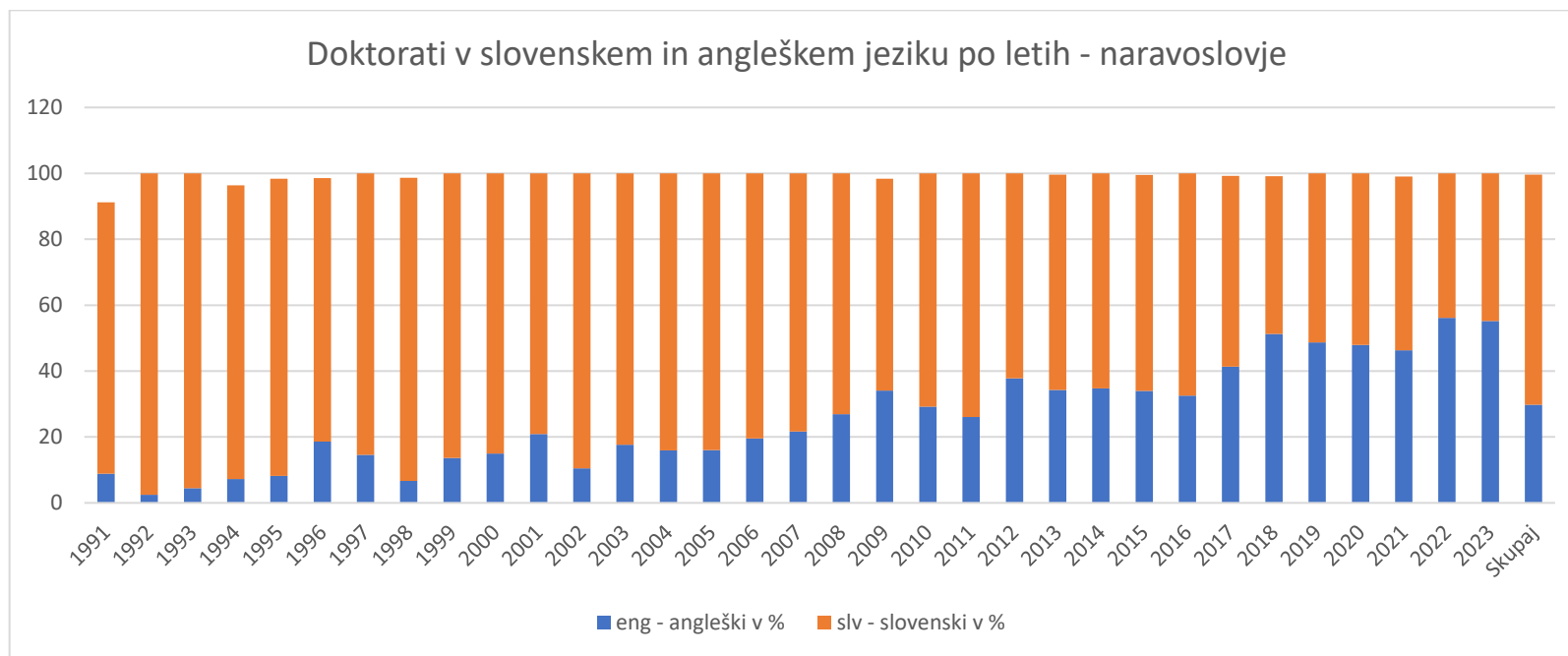
C – medicina

		Leto izida																												Skupaj					
		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018		2019	2020	2021	2022	2023
Jezik besedila/izvirnika	eng - angleški	0	1	2	2	0	1	2	1	3	1	4	1	2	1	6	6	2	6	8	8	7	6	5	5	10	8	6	13	15	16	16	22	14	200
	ger - nemški	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	
	hrv - hrvaški	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	1	0	3	1	4	1	1	16	
	slv - slovenski	13	26	20	22	21	33	25	35	49	36	35	45	48	51	64	70	57	42	52	66	59	67	70	84	85	113	70	56	68	42	60	43	37	1664
Skupaj		13	29	22	24	21	34	27	36	53	37	39	47	50	52	70	76	59	48	60	74	66	75	76	89	95	121	77	69	86	59	80	66	52	1882
		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Skupaj
	eng - angleški v %	0	3	9	8	0	3	7	3	6	3	10	2	4	2	9	8	3	13	13	11	11	8	7	6	11	7	8	19	17	27	20	33	27	11
	slv - slovenski v %	100	90	91	92	100	97	93	97	92	97	90	96	96	98	91	92	97	88	87	89	89	89	92	94	89	93	91	81	79	71	75	65	71	88

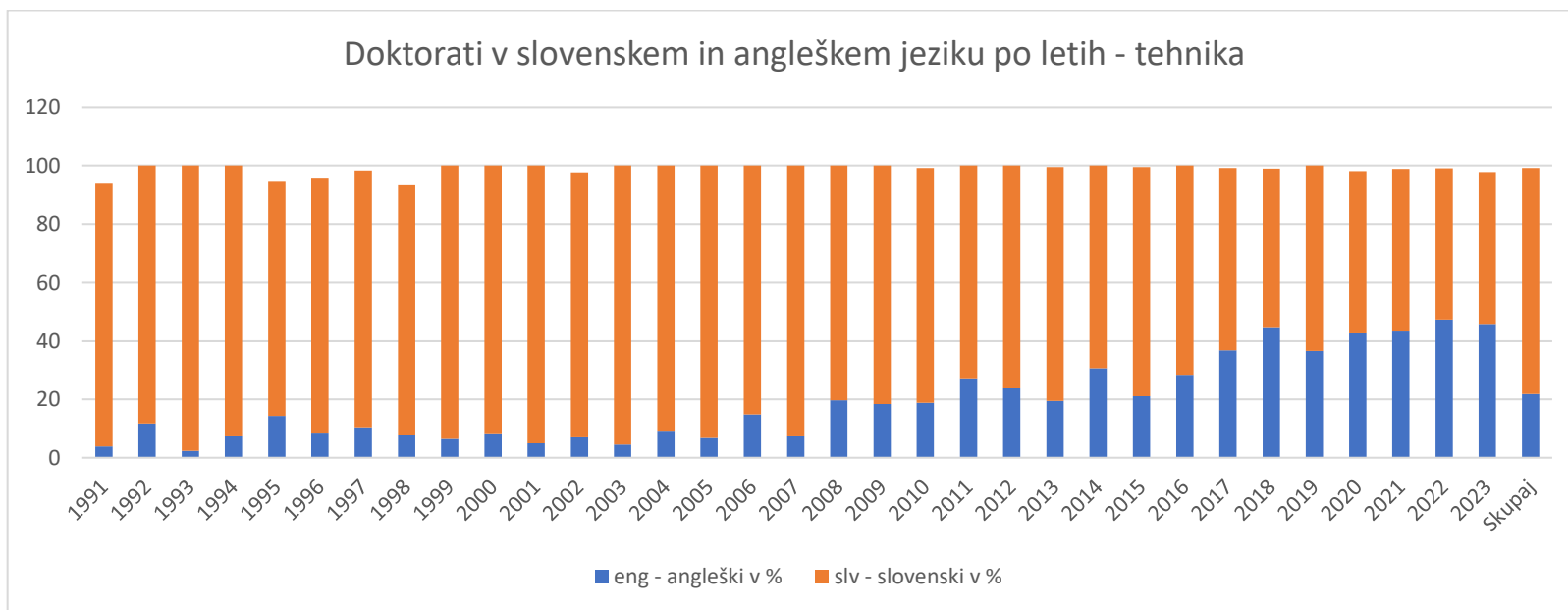
D – naravoslovje

		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Skupaj
Jezik besedila/izvirnika	bos - bosanski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	
	eng - angleški	3	1	2	4	5	13	7	5	12	12	19	9	15	14	12	18	23	32	43	50	36	62	88	67	69	57	55	58	57	59	50	64	32	1053
	fre - francoski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
	hrv - hrvaški	3	0	0	2	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	11	
	slv - slovenski	28	39	43	49	55	56	41	69	76	68	72	77	70	74	63	74	83	87	81	121	102	102	168	126	133	118	77	54	60	64	57	50	26	2463
	spa - španski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	
Skupaj		34	40	45	55	61	70	48	75	88	80	91	86	85	88	75	92	106	119	126	171	138	164	257	193	203	175	133	113	117	123	108	114	58	3531
		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Skupaj
	eng - angleški v %	9	3	4	7	8	19	15	7	14	15	21	10	18	16	16	20	22	27	34	29	26	38	34	35	34	33	41	51	49	48	46	56	55	30
	slv - slovenski v %	82	98	96	89	90	80	85	92	86	85	79	90	82	84	84	80	78	73	64	71	74	62	65	65	66	67	58	48	51	52	53	44	45	70

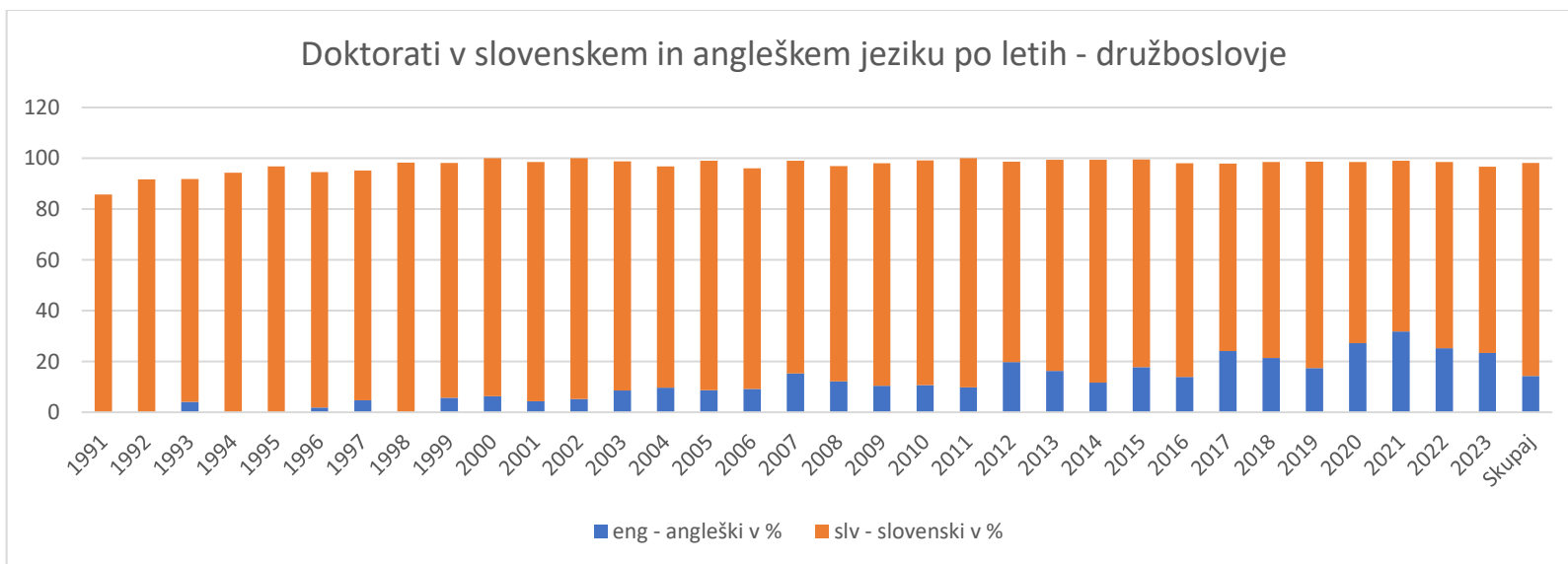
E - tehnika

		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Skupaj	
Jezik besedila/izvirnika	bos - bosanski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2		
	eng - angleški	2	4	1	3	8	4	6	6	3	5	3	6	4	8	6	14	7	17	24	23	38	31	41	58	39	58	45	45	37	44	39	48	21	698	
	fre - francoski, eng - angleški	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1		
	ger - nemški	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3		
	hrv - hrvaški	3	0	0	0	2	2	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1	0	1	17	
	slo - slovaški	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	
	slv - slovenski	46	31	41	38	46	42	52	67	43	57	57	78	84	81	83	80	89	69	106	98	103	99	168	133	145	148	76	55	64	57	50	53	24	2463	
	srp - srbski	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2		
Skupaj		51	35	42	41	57	48	59	78	46	62	60	86	88	89	89	94	96	86	130	122	141	130	210	191	185	206	122	101	101	103	90	102	46	3187	
		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Skupaj	
		eng - angleški v %	4	11	2	7	14	8	10	8	7	8	5	7	5	9	7	15	7	20	18	19	27	24	20	30	21	28	37	45	37	43	43	47	46	22
		slv - slovenski v %	90	89	98	93	81	88	88	86	93	92	95	91	95	91	93	85	93	80	82	80	73	76	80	70	78	72	62	54	63	55	56	52	52	77

F – družboslovje

		Leto izida																												Skupaj					
		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018		2019	2020	2021	2022	2023
Jezik besedila/izvirnika	bos - bosanski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	4
	eng - angleški	0	0	2	0	0	1	2	0	3	4	3	4	7	9	9	7	16	12	11	13	12	31	31	22	40	44	36	29	25	36	34	36	14	493
	fre - francoski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
	ger - nemški	0	0	1	1	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9
	hrv - hrvaški	3	3	2	1	1	3	1	0	0	0	0	0	0	1	1	3	0	0	1	0	0	1	1	0	1	3	3	2	2	2	0	2	2	39
	ita - italijanski	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	5
	lav - latvijski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	slv - slovenski	24	33	43	33	30	51	38	59	49	59	64	73	74	81	94	66	88	84	92	108	110	124	158	165	184	265	110	105	117	94	72	105	44	2896
srp - srbski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	
Skupaj		28	36	49	35	31	55	42	60	53	63	68	77	82	93	104	76	105	99	105	122	122	157	190	188	225	315	149	136	144	132	107	143	60	3451
		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Skupaj
	eng - angleški v %	0	0	4	0	0	2	5	0	6	6	4	5	9	10	9	9	15	12	10	11	10	20	16	12	18	14	24	21	17	27	32	25	23	14
	slv - slovenski v %	86	92	88	94	97	93	90	98	92	94	94	95	90	87	90	87	84	85	88	89	90	79	83	88	82	84	74	77	81	71	67	73	73	84

G – humanistika

		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Skupaj
Jezik besedila/izvirnika	bos - bosanski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	5
	cze - češki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	
	eng - angleški	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2	1	2	1	1	4	1	4	5	5	10	2	9	9	11	17	5	8	3	6	7	1	117
	fre - francoski	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	5	
	ger - nemški	1	0	0	0	0	1	2	1	2	0	1	3	0	1	0	0	1	2	0	0	1	2	1	2	6	3	2	2	5	0	0	0	1	40
	hrv - hrvaški	1	0	0	2	0	1	0	1	1	1	1	0	2	1	1	0	0	0	1	2	1	0	1	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	21
	ita - italijanski	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	2	1	1	4	0	0	0	0	2	0	15
	jpn - japonski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	lat - latinski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	mac - makedonski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	por - portugalski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
	rus - ruski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	slo - slovaški	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	slv - slovenski	18	20	19	23	19	22	24	31	36	32	41	41	34	34	36	51	62	55	82	87	60	53	86	86	91	125	52	52	50	29	32	41	14	1538
	spa - španski	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	6
srp - srbski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	4	
Skupaj		20	23	19	25	20	25	26	34	40	33	43	46	37	38	39	55	67	58	92	97	70	67	94	101	107	147	73	60	65	34	40	48	16	1759
		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Skupaj
	eng - angleški v %	0	4	0	0	5	0	0	3	0	0	0	4	3	5	3	2	6	2	4	5	7	15	2	9	8	7	23	8	12	9	15	15	6	7
	slv - slovenski v %	90	87	100	92	95	88	92	91	90	97	95	89	92	89	92	93	93	95	89	90	86	79	91	85	85	85	71	87	77	85	80	85	88	87

